

Achtste jaargang, 2019,
nr. 1 (januari)

Bron: <https://www.toychamp.nl/kaart-van-europa-cito-300st-xxl>

Rechtspraak Europa

In één klik verbonden met Europa

Maandelijks overzicht van de rechtspraak van het Europese Hof voor de Rechten van de Mens (EHRM) en het Hof van Justitie van de Europese Unie (HvJEU). De Nieuwsbrief Rechtspraak Europa is een samenvoeging van de Nieuwsbrief Rechtspraak Europa (Marc de Werd/Hof Amsterdam) en de GCE-nieuwsbrief (Joanne Bik/LBvR). Kernredactie: Joanne Bik, Doeke Kingma, Mariëlle Leenaers. Vaste medewerkers: Roel Andrea, Anouk Biersteker, Dorien Boessenkool, Nicolien Keereweer, Nadine Laatsch, Samir Ourahma, Suus Pesch, Judith van Riel, Annerieke Stronkhorst en Kartica van der Zon.

Rechtspraak Europa komt tot stand door een samenwerkingsverband tussen het Gerechtshof Amsterdam en het Landelijk Bureau Vakinhoud rechtspraak (LBvR), en wordt gepubliceerd op de website van de rechtspraak (inclusief archief), en op Intro Europees recht (alleen intern).

Het archief is te raadplegen op rechtspraak.nl.

Rechtspraak Europa rechtstreeks ontvangen? Stuur een mail naar RechtspraakEuropa@rechtspraak.nl om te worden toegevoegd aan de verzendlijst.

Inhoud

Leeswijzer	4
Deel I - Rechtspraak	5
Aanbesteding en overheidsopdrachten.....	5
Arbeid, sociale zekerheid en vrij verkeer werknemers (B – C)	5
Asiel, migratie en burgerschap (S – V)	10
Beginselen EU recht	13
Belastingen.....	13
Belastingen, btw (Fi - S).....	14
Belastingen, douane en tariefindeling	21
Belastingen, vennootschappen en vrij verkeer kapitaal	21
Beroepskwalificaties	22
Brexit.....	23
Consumenten (C)	24
Detentie en politiebepaling en onderzoek (S)	27
Diensten, elektronische communicatiediensten	28
Digitale markt	29
Discriminatie	30
Eigendomsrecht.....	31
Energiamarkt	31
Erfrecht	32
Europese subsidies	33
Familieleven en familierecht (Fa – SZ).....	33
Financiële diensten en markten (B – S)	34
Gemeenschappelijk buitenlands en veiligheidsbeleid - GBVB	36
Gezondheid, geneesmiddelen (B).....	37
Godsdienstvrijheid (B).....	39
Grondrechten (Handvest) en EVRM, algemeen.....	39
Handel en anti-dumping	40
IE - Intellectuele eigendom (C-S)	40
Insolventie.....	44
Institutioneel recht	44
IPR - Internationaal privaatrecht.....	45
Kansspelen	46
Landbouw en visserij (B)	47
LHBT-rechten	48
Luchtvaart (C).....	48

Mededinging	49
Milieu, natuur, duurzame energie.....	50
Nalaten bescherming te bieden.....	51
Overlevering en uitlevering (S).....	52
Prejudiciële procedure HvJ	54
Privacy en persoonsgegevens	54
Procesrecht en recht op eerlijk proces	56
Procesrecht en recht op eerlijk proces – civiel	56
Procesrecht en recht op eerlijk proces – strafrecht	57
Rechtsstaat.....	58
Recht op leven	59
Staatssteun	59
Strafrecht	61
Tabak.....	62
Toegang tot documenten (B).....	63
Vennootschappen	63
Vervoer (B).....	64
Vrij verkeer.....	64
Vrijheid van meningsuiting (S)	65
Vrijheid van verplaatsing (S).....	66
Deel II - Algemeen	68
Cursus en opleiding.....	68
Nieuwsbrieven.....	69
NL prejudiciële verwijzingen	70
NL zaken bij het EHRM	75

Leeswijzer

De redactie heeft ervoor gekozen om de rechtspraak van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens (EHRM) en van het Hof van Justitie van de Europese Unie (HvJEU) en het Gerecht per rubriek gezamenlijk aan te bieden. De toenemende vervlechting van het EU recht en het EVRM sinds het Verdrag van Lissabon (2009) is met name zichtbaar op het terrein van de grondrechtenbescherming. Deze ontwikkeling naar een Europees ius commune maakt dat beide kenbronnen in een juridische casus gelijktijdig relevant kunnen zijn. De redactie wil aldus recht doen aan die Europese realiteit.

- Om sneller te scrollen: klik op tweede icoon van boven "bladwijzers", de index blijft dan in de linkerkolom staan.
- De nieuwsbrief is ingedeeld in alfabetisch gerangschikte onderwerpen.
- Prejudiciële verwijzingen bevatten een link naar de verwijzingsuitspraak op de website van het ECER. Voor de samenvattingen wordt gebruik gemaakt van de samenvattingen van ECER. Als de verwijzing nog niet beschikbaar is verwijst de link, voorzien van een * naar de algemene pagina van ECER.
- In de index is tussen haakjes aangegeven voor welke rechtsgebieden de informatie relevant is: Bestuursrecht (B), Civiel recht (C), Familierecht (Fa), Fiscaal recht (Fi), Strafrecht (S), Vreemdelingenrecht (V)

Deel I - Rechtspraak

Aanbesteding en overheidsopdrachten

HvJ – ARREST – 19 december 2018 – zaak C-216/17 – Autorità Garante della Concorrenza e del Mercato - Antitrust en Coopservice – Italië - ECLI:EU:C:2018:1034 - [conclusie](#) - [arrest](#)

Raamovereenkomst

Richtlijn 2004/18/EG. De verwijzende rechter wil weten of een openbare gezondheidsdienst, die optreedt als aanbestedende dienst, in 2015 een opdracht voor de verlening van bepaalde diensten direct kon plaatsen bij de vennootschap waarmee een andere, vergelijkbare openbare dienst voordien (in 2011) een soortgelijke overeenkomst had gesloten, die door de verwijzende rechter als een raamovereenkomst in de zin van die richtlijn is aangemerkt. De verwijzende rechter wenst in dezelfde context voorts te vernemen of in de raamovereenkomst verplicht de hoeveelheid prestaties moet worden vermeld die de aanbestedende diensten bij de sluiting van de latere overeenkomsten kunnen verlangen en, zo ja, of die informatie kan worden verstrekt onder verwijzing naar het criterium van hun „normale behoefte“.

Hof: Artikel 1, lid 5, en artikel 32, lid 2, vierde alinea, van richtlijn 2004/18/EG moeten aldus worden uitgelegd dat:

– een aanbestedende dienst voor zichzelf kan handelen, alsook voor andere duidelijk aangewezen aanbestedende diensten die niet rechtstreeks partij bij een raamovereenkomst zijn, mits de vereisten van openbaarheid en rechtszekerheid en bijgevolg van transparantie in acht worden genomen, en

– het uitgesloten is dat aanbestedende diensten die deze raamovereenkomst niet hebben ondertekend, de hoeveelheid prestaties die kan worden verlangd bij het plaatsen van opdrachten op grond van deze raamovereenkomst niet vaststellen dan wel vaststellen onder verwijzing naar hun normale behoeften, omdat anders inbreuk wordt gemaakt op de beginselen van transparantie en gelijke behandeling van de ondernemers die interesse hebben in de sluiting van die raamovereenkomst.

Arbeid, sociale zekerheid en vrij verkeer werknemers (B – C)

EHRM – ARREST – 11 december 2018 – Belli en Arquier-Martinez – [persbericht](#) – [arrest \(level 2\)](#) - ECLI:CE:ECHR:2018:1211JUD006555013

De verplichting om in Zwitserland te verblijven voor het ontvangen van niet op premie- of bijdragebetaling berustende socialezekerheidsuitkeringen is niet in strijd met het verdrag

Artikel 8 EVRM. Artikel 14 EVRM. Klaagster is een Zwitserse die woont in Brazilië waar haar moeder voor haar zorgt. Klaagster is sinds haar geboorte doof. Ze ontvangt sinds 1980 een speciale invaliditeitsuitkering en sinds 1997 een toelage wegens invaliditeit van gemiddelde ernst. In 2010 heeft de invaliditeitsverzekeringsinstelling voor niet-ingezetenen (OAIE) het recht van klaagster op de speciale invaliditeitsuitkering en de invaliditeitsuitkering beëindigd en opgemerkt dat zij al enkele jaren in Brazilië woont. Klaagster heeft, zonder succes, tegen dit besluit beroep ingesteld bij de Zwitserse rechter.

Met name op grond van artikel 14 in samenhang met artikel 8, heeft klaagster geklaagd dat zij wordt gediscrimineerd omdat zij haar recht op niet op premie- of bijdragebetaling berustende prestaties heeft verloren, omdat zij niet meer in Zwitserland woont, terwijl personen die aan een regeling kunnen bijdragen recht hebben op uitkeringen, ook al wonen zij in het buitenland.

Het Hof oordeelt dat in de onderhavige situatie de garanties in het kader van het "gezinsleven" - aspect van artikel 8 bij wijze van uitzondering van toepassing zijn op een relatie tussen volwassenen, nu er sprake is van een afhankelijkheidsrelatie met de moeder van klaagster. Voorts merkt het Hof op dat de weigering om de uitkeringen in het buitenland te betalen invloed heeft op het gezinsleven

van klaagster. Bijgevolg valt de klacht van klaagster onder de werkingssfeer van artikel 8 en is artikel 14 van toepassing.

Gezien de ruime beoordelingsmarge in economische en sociale aangelegenheden en het beginsel dat het Hof de beleidskeuze van de staat over het algemeen respecteert, heeft het Hof derhalve vastgesteld dat de redenen die de regering heeft aangevoerd om de ongelijke behandeling te rechtvaardigen, niet onredelijk zijn. Er is dus geen sprake van schending van artikel 14 in samenhang met artikel 8 van het verdrag.

HvJ – ARREST – 4 december 2018 – zaak C-378/17 – The Minister for Justice and Equality en Commissioner of the Garda Síochána – Grote Kamer – ECLI:EU:C:2018:979 – Ierland - conclusie - arrest

Klachten over ongelijke behandeling op de arbeidsmarkt - Voorrang van het Unierecht – Buiten toepassing verklaren van nationaal recht

Richtlijn 2000/78/EG. Waar liggen de grenzen van de procedurele autonomie van de lidstaten? Of concreter: in hoeverre beperkt het beginsel van voorrang van het Unierecht de mogelijkheid voor de lidstaten om (grondwettelijke) voorschriften betreffende de attributie van rechtsmacht op een bepaald rechtsgebied toe te passen? Concreter gezegd draait het in deze zaak om de vraag of een regel die de bevoegdheid om te oordelen over specifieke zaken verdeelt tussen de High Court (rechter in eerste aanleg, Ierland) en een bij wet ingesteld orgaan, the Workplace Relations Commission (hierna: „WRC”), verenigbaar is met het beginsel van voorrang van het Unierecht.

De aard van de ingediende klacht bepaalt welk orgaan bevoegd is om van een zaak kennis te nemen. Terwijl de WRC in het algemeen bevoegd is om te oordelen over op richtlijn 2000/78/EG en de desbetreffende nationale omzettingswetgeving gebaseerde klachten over ongelijke behandeling op de arbeidsmarkt, is zij niet bevoegd om zaken te behandelen waarin bij gegrondverklaring van de klacht een bepaling van (primaire of afgeleide) wetgeving buiten toepassing moet worden gelaten. Als gevolg van die regel is de WRC niet bevoegd om te beoordelen of een bepaling van nationaal recht in strijd is met de Uniewetgeving op het gebied van gelijke behandeling bij arbeid. Discriminatieklachten die ertoe kunnen leiden dat nationale wetgeving buiten toepassing moet worden gelaten, vallen daarentegen binnen de bevoegdheidssfeer van de High Court.

Hof: Het Unierecht, en in het bijzonder het beginsel van voorrang van het Unierecht, moet aldus worden uitgelegd dat het zich verzet tegen een nationale regeling, volgens welke een nationaal orgaan dat bij wet is ingesteld om de handhaving van het Unierecht op een specifiek gebied te waarborgen, niet bevoegd is om een bepaling van nationaal recht die in strijd is met het Unierecht buiten toepassing te laten.

HvJ – ARREST – 13 december 2018 – zaak C-385/17 – Hein – Duitsland - ECLI:EU:C:2018:1018 – conclusie - persbericht - arrest

Berekening vakantievergoeding – Gedeeltelijke werkloosheid

Richtlijn 2003/88/EG. In de federale wetgeving van Duitsland is bepaald dat het aantal vakantiedagen met behoud van loon per jaar ten minste 24 werkdagen moet bedragen. Een lager inkomen ten gevolge van gedeeltelijke werkloosheid (arbeidstijdverkorting) mag in beginsel niet van invloed zijn op de berekening van de vakantievergoeding door een werkgever. Sociale partners bij een collectieve arbeidsovereenkomst (cao) hebben echter het recht om van die federale vakantieregeling af te wijken. De arbeidsomstandigheden in de bouwsector zijn in een speciale collectieve kaderovereenkomst geregeld. Hierin is bepaald dat werknemers jaarlijks recht hebben op 30 vakantiedagen met behoud van loon. Bij de berekening van de vakantievergoeding wordt echter wel rekening gehouden met loonverminderingen ten gevolge van periodes van gedeeltelijke werkloosheid. Torsten Hein werkt in de bouwsector. In 2015 en 2016 was hij gedurende een periode van enkele weken gedeeltelijk werkloos. Hij nam vakantie met behoud van loon. Hij is van mening dat bij de berekening van zijn vakantievergoeding de periodes van gedeeltelijke werkloosheid niet in aanmerking hadden mogen worden genomen.

Hof: Artikel 7, lid 1, van richtlijn 2003/88/EG en artikel 31, lid 2, van het Handvest verzetten zich tegen een nationale regeling, op grond waarvan bij cao kan worden bepaald dat bij de berekening van de vakantievergoeding rekening wordt gehouden met loonverminderingen die het gevolg zijn

van het feit dat er in de referentieperiode dagen zijn geweest waarop er wegens gedeeltelijke werkloosheid niet daadwerkelijk is gewerkt, met als gevolg dat de werknemer voor de jaarlijkse minimumvakantieperiode waarop hij volgens artikel 7, lid 1, recht heeft, een vakantievergoeding ontvangt die lager is dan het gewone arbeidsloon dat hij tijdens gewerkte perioden ontvangt. Het staat aan de verwijzende rechter om de nationale regeling zoveel mogelijk uit te leggen in het licht van de bewoordingen en het doel van richtlijn 2003/88, zodat de vakantievergoeding die werknemers voor de in artikel 7, lid 1, bepaalde minimumvakantie ontvangen, niet lager is dan het gewone loon dat zij in perioden van daadwerkelijke arbeid gemiddeld ontvangen.

De werking van het onderhavige arrest hoeft niet te worden beperkt in de tijd, en het Unierecht moet aldus worden uitgelegd dat het zich ertegen verzet dat de nationale rechterlijke instanties op basis van het nationale recht het gewettigd vertrouwen van de werkgevers in het behoud van de rechtspraak van de hoogste nationale rechterlijke instantie beschermen, waarin de wettigheid van de vakantieregelingen van de Bundesrahmentarifvertrag für das Baugewerbe werd bevestigd.

HvJ – CONCLUSIE A-G SAUGMANDSGAARD ØE – 6 december 2018 – zaak C-396/17 – Leitner – Oostenrijk – ECLI:EU:C:2018:993 – conclusie

Nieuw stelsel bezoldiging en salarisverhoging ambtenaren – Discriminatie op grond van leeftijd?

Richtlijn 2000/78/EG. Artikel 47 EU Handvest. Dit verzoek is ingediend in het kader van een geding tussen een Oostenrijkse overheidsambtenaar en de Oostenrijkse overheid, dat betrekking heeft op een beslissing die deze overheid heeft genomen op grond van de federale regeling voor bezoldiging en salarisverhoging van ambtenaren die begin 2015 naar aanleiding van het arrest Schmitzer in Oostenrijk is vastgesteld om een einde te maken aan discriminatie op grond van leeftijd.

De verwijzende rechter wil weten of de wijze waarop reeds in dienst zijnde ambtenaren van het oude stelsel van bezoldiging en salarisverhoging naar dit nieuwe stelsel overgaan, leidt tot bestendiging van door het Unierecht, met name in het licht van de artikelen 2 en 6 van richtlijn 2000/78, gelezen in samenhang met artikel 21 van het Handvest, verboden discriminatie op grond van leeftijd. Vervolgens twijfelt de verwijzende rechter, onder verwijzing naar diezelfde bepalingen en bovendien naar artikel 47 van het Handvest, aan de verenigbaarheid met het Unierecht van de ter discussie gestelde nationale regeling die, volgens hem, de betrokken discriminatie enkel declaratief maar niet concreet opheft en geen recht op effectieve rechterlijke bescherming biedt.

Tot slot wenst deze rechter te vernemen of het Unierecht, meer bepaald artikel 17 van richtlijn 2000/78 en artikel 47 van het Handvest, aan de betrokken regeling in de weg staat. Zo ja, vraagt hij of het beginsel van voorrang van het Unierecht vereist dat de met terugwerkende kracht ingetrokken bepalingen van de oude regeling toch toepassing blijven vinden om de tekortkomingen van de nieuwe regeling te verhelpen. De onderhavige zaak is nauw verwant aan zaak C-24/17, Österreichischer Gewerkschaftsbund, die voorwerp is van een afzonderlijke conclusie van dezelfde datum als de onderhavige.

A-G: De artikelen 2 en 6 van richtlijn 2000/78/EG staan in de weg aan een nationale regeling die, met het oog op de inaanmerkingneming van vóór de leeftijd van 18 jaar vervulde diensttijdvakken, een als discriminerend op grond van leeftijd aangemerkt bezoldigingsstelsel vervangt door een nieuw bezoldigingsstelsel, maar bepaalt dat de overgang van alle reeds in dienst zijnde personen naar dat nieuwe stelsel geschiedt door hun eerste indeling in dit nieuwe stelsel vast te stellen op basis van een salaris dat voor een bepaalde maand is betaald en overeenkomstig het oude stelsel is berekend, zodat de financiële gevolgen van discriminatie op grond van leeftijd onverminderd voortduren.

Artikel 47 EU Handvest staat niet in de weg aan een nationale regeling die het inhoudelijk toezicht dat de bevoegde nationale rechters kunnen uitoefenen op beslissingen waartegen bij hen wordt opgekomen, beperkt, maar toestaat dat zij de rechtmatigheid van die beslissingen, en in dat kader de verenigbaarheid van die regeling met het Unierecht, toetsen.

Artikel 16 van richtlijn 2000/78 moet aldus worden uitgelegd dat, in een geval als in het hoofdgeding, waarin nog geen regeling is ingevoerd die de discriminatie op grond van leeftijd overeenkomstig deze richtlijn opheft, het herstel van de gelijke behandeling impliceert dat aan de door de vroegere regeling benadeelde personen de voordelen worden toegekend waarop de door die regeling bevoordeelde personen aanspraak konden maken, niet alleen wat de inaanmerkingneming van vóór de leeftijd van 18 jaar vervulde diensttijdvakken maar ook wat het stijgen in salaristrappen betreft.

HvJ – CONCLUSIE A-G SZPUNAR – 6 december 2018 – zaak C-494/17 – Rossato en Conservatorio di Musica F.A. Bonporti – Italië – ECLI:EU:C:2018:994 – conclusie

Tijdelijke contracten conservatoria – Prejudiciële vraag lagere rechter over uitspraak hoogste rechterlijke instantie

Richtlijn 1999/70/EG. Net als in de zaak die heeft geleid tot het arrest Mascolo e.a. dient het Hof zich opnieuw te buigen over een geschil betreffende de bescherming van werknemers met een arbeidsovereenkomst voor bepaalde tijd in het openbaar onderwijs in Italië, in het bijzonder in de conservatoria. Het belang van deze zaak ligt echter niet zozeer in de inhoud van wet nr. 107/2015, als wel in de uitlegging van deze wet door het grondwettelijk hof en de hoogste rechterlijke instantie van Italië. Deze uitlegging heeft er namelijk toe geleid dat de werkingssfeer van wet nr. 107/2015 werd uitgebreid tot leerkrachten van wie de arbeidsverhouding voor bepaalde tijd is omgezet in een arbeidsverhouding voor onbepaalde tijd op grond van „reeds bestaande selectiemethoden/vergelijkende onderzoeken“, zoals die vóór de inwerkingtreding van deze wet werden toegepast. Deze uitlegging had in de praktijk tot gevolg dat „schoon schip“ werd gemaakt, dat wil zeggen dat elk recht op vergoeding van schade als gevolg van misbruik van opeenvolgende arbeidsovereenkomsten voor bepaalde tijd in strijd met de raamovereenkomst inzake arbeidsovereenkomsten voor bepaalde tijd werd uitgesloten over de 14 jaar voorafgaand aan de inwerkingtreding van wet nr. 107/2015, en dit zonder de bij deze wet bepaalde maatregelen ter voorkoming of bestraffing van misbruik als gevolg van het gebruik van opeenvolgende overeenkomsten of arbeidsverhoudingen voor bepaalde tijd, op deze werknemers van toepassing te verklaren.

A-G: Clause 5, punt 1, van de raamovereenkomst verzet zich tegen een rechterlijke uitlegging van bepalingen van nationaal recht, die voorzien in maatregelen ter voorkoming van misbruik van opeenvolgende overeenkomsten voor bepaalde tijd, op grond waarvan geen enkel recht bestaat op vergoeding van schade als gevolg van misbruik van opeenvolgende overeenkomsten voor bepaalde tijd in de periode voorafgaand aan de inwerkingtreding van deze bepalingen, hetgeen de verwijzende rechter dient te toetsen.

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Italië – 13 december 2018 – zaak C-681/18 JH

Uitzendkracht – Arbeidsverhouding - Opvolgende overeenkomsten

Artikel 267 VWEU. Richtlijn 2008/104/EG. Verzoeker is een door een uitzendbureau uitgezonden arbeidskracht. Verzoeker heeft in loondienst voor de vennootschap KG als machinebediener en draaibankwerker gewerkt, op grond van elkaar opvolgende overeenkomsten voor de terbeschikkingstelling van arbeidskrachten. Deze overeenkomsten zijn in totaal zeventien keer verlengd. Verzoeker heeft bij de Italiaanse rechter een verzoek ingediend als bedoeld in artikel 27 van het (Italiaanse) wetsbesluit nr. 276/2003 tegen KG. Verzoeker heeft de Italiaanse rechter verzocht om te verklaren dat er tussen verzoeker en KG een arbeidsverhouding voor onbepaalde tijd tot stand is gekomen en dat de overeenkomsten op grond waarvan verzoeker tot dan toe werkte bij KG onrechtmatig en/of nietig zijn.

Prejudiciële vraag: Staat artikel 5, lid 5, van richtlijn 2008/104/EG in de weg aan de toepassing van de Italiaanse wet die: a) geen grenzen stelt aan de achtereenvolgende opdrachten van dezelfde arbeidskracht bij dezelfde inlenende onderneming; b) aan het rechtmatige gebruik van de terbeschikkingstelling van arbeidskrachten voor bepaalde tijd niet als voorwaarde stelt dat technische redenen of redenen in verband met vereisten op het gebied van de productie, de organisatie of vervanging van personeelsleden bestaan; c) niet voorschrijft dat het gebruik van dit soort arbeidsovereenkomsten slechts rechtmatig is wanneer de productiebehoefte van de inlenende onderneming tijdelijk is?

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Duitsland – 21 december 2018 – zaak C-710/18 Land Niedersachsen*

Unierecht – Vrij verkeer werknemers – Meetellen bij andere werkgever verworven beroepservaring – Indeling salarisschaal

Verordening (EU) nr. 492/2011. Richtlijn 1999/70/EG. Artikel 45, lid 2, VWEU. Raamovereenkomst inzake arbeidsovereenkomsten voor bepaalde tijd. Verzoekster, WN, is van 1997 t/m 2014 ononderbroken in Frankrijk werkzaam geweest als lerares. Minder dan zes maanden na het einde van deze werkzaamheden is zij als lerares in dienst getreden bij het onderwijs van de verweerder (deelstaat Nedersaksen). Aangezien haar beroepservaring bij een andere werkgever was verworven, kon deze slechts voor een totaal van maximaal drie jaar in aanmerking worden genomen. Verzoekster heeft verzocht om herziening van haar indeling in een salarisschaal, hetgeen door verweerder is afgewezen.

Prejudiciële vraag: Staan artikel 45, lid 2, VWEU en artikel 7, lid 1, van verordening (EU) nr. 492/2011 in de weg aan een regeling zoals volgens welke de bij de huidige werkgever verworven relevante beroepservaring bij een nieuwe aanstelling wordt begunstigd bij de indeling in de salarisschaal van een beloningssysteem volgens de cao, doordat de beroepservaring onbeperkt wordt meegeteld, terwijl de bij andere werkgevers verworven relevante beroepservaring overeenkomstig slechts voor ten hoogste drie jaar in aanmerking wordt genomen, wanneer deze gunstiger behandeling Unierechtelijk is vereist krachtens clausule 4, punt 4, van de op 18 maart 1999 gesloten raamovereenkomst inzake arbeidsovereenkomsten voor bepaalde tijd, die is opgenomen in de bijlage bij richtlijn 1999/70/EG. Aangehaalde (recente) jurisprudentie: Commissie/Duitsland C-387/99, Inspire Art C-167/01; Commissie/Verenigd Koninkrijk C-582/08; Commissie/Griekenland C-475/01; Palacios de la Villa C-411/05; Rosenblatt C-45/09; Hennigs en Mai C-297/10 en C-298/10; Schmitzer C-530/13.

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Nederland – Hoge Raad – 14 december 2018 – ECLI:NL:HR:2018:2322

Detacheringsrichtlijn – Arbeidsovereenkomst chauffeur bij internationaal wegvervoer – Vrij verkeer van diensten

Richtlijn 96/71/EG. Artikel 56 VWEU. (zie ook het voornemen, opgenomen in NRE 2018,12) Verweerster 1 is een Nederlandse transportonderneming, verweerster 2 een vennootschap naar Duits recht en Silo-Tank een vennootschap naar Hongaars recht. Zij behoren tot hetzelfde concern. Binnen het concern zijn chauffeurs uit Duitsland en Hongarije werkzaam. De Duitse chauffeurs hebben een arbeidsovereenkomst met het Duitse bedrijf gesloten, de Hongaarse chauffeurs met Silo-Tank, het Hongaarse bedrijf. De basisarbeidsvoorwaarden zoals neergelegd in de (Nederlandse) cao worden niet op de Duitse en Hongaarse chauffeurs toegepast. Verweersters hebben charterovereenkomsten voor internationale transporten afgesloten. Het op grond van die charterovereenkomsten verrichte vervoer vindt vooral plaats buiten Nederland en slechts voor een gering deel op Nederlands grondgebied. In dit geding vordert FNV, verweerster c.s. te bevelen de cao na te leven. Prejudiciële vragen:

1. Moet Richtlijn 96/71/EG aldus worden uitgelegd dat deze mede van toepassing is op een werknemer die als chauffeur werkzaam is in het internationaal wegvervoer, en zijn arbeid dus in meer dan één lidstaat verricht?

2(a). Indien het antwoord op vraag 1 bevestigend luidt, aan de hand van welke maatstaf of welke gezichtspunten moet worden bepaald of een werknemer die als chauffeur werkzaam is in het internationaal wegvervoer, "op het grondgebied van een Lidstaat" ter beschikking wordt gesteld als bedoeld in art. 1 leden 1 en 3 Detacheringsrichtlijn, en of die werknemer "gedurende een bepaalde periode werkt op het grondgebied van een Lidstaat die niet de Staat is waar die werknemer gewoonlijk werkt" als bedoeld in art. 2 lid 1 Detacheringsrichtlijn?

2(b). Komt bij de beantwoording van vraag 2(a) betekenis toe, en zo ja welke, aan de omstandigheid dat de onderneming die de in vraag 2(a) bedoelde werknemer ter beschikking stelt, is gelieerd – bijvoorbeeld in concernverband – aan de onderneming waaraan die werknemer ter beschikking wordt gesteld?

2(c). Indien de arbeid van de in vraag 2(a) bedoelde werknemer deels bestaat in cabotagevervoer – dat wil zeggen: vervoer dat uitsluitend wordt verricht op het grondgebied van een andere lidstaat dan de lidstaat waar die werknemer gewoonlijk werkt – wordt die werknemer dan in elk geval voor dat gedeelte van zijn werkzaamheden geacht tijdelijk te werken op het grondgebied van eerstgenoemde lidstaat? Zo ja, geldt in dit verband een ondergrens, bijvoorbeeld in de vorm van een minimumperiode per maand waarin dat cabotagevervoer plaatsvindt?

3(a). Indien het antwoord op vraag 1 bevestigend luidt, hoe moet het begrip 'collectieve arbeidsovereenkomsten ... die algemeen verbindend zijn verklaard' als bedoeld in art. 3 lid 1 en lid 8, eerste alinea, Detacheringsrichtlijn worden uitgelegd? Is sprake van een autonoom Unierechtelijk begrip en is dus voldoende dat in feitelijk opzicht is voldaan aan de in art. 3 lid 8, eerste alinea, Detacheringsrichtlijn gestelde voorwaarden, of vereisen deze bepalingen tevens dat de collectieve arbeidsovereenkomst op grond van het nationale recht algemeen verbindend is verklaard?

3(b). Indien een collectieve arbeidsovereenkomst niet kan worden aangemerkt als een algemeen verbindend verklaarde collectieve arbeidsovereenkomst in de zin van art. 3 lid 1 en lid 8, eerste alinea, Detacheringsrichtlijn, verzet art. 56 VWEU zich dan ertegen dat een in een lidstaat gevestigde onderneming die een werknemer beschikbaar stelt op het grondgebied van een andere lidstaat, langs contractuele weg wordt verplicht tot naleving van bepalingen van een dergelijke collectieve arbeidsovereenkomst die geldt in laatstgenoemde lidstaat?

- Private International Law, Labour conditions of Hungarian truck drivers, and beyond ([conflict of laws](#))

REGELGEVING NL – Implementatie richtlijn 2016/2341/EU

- Wet van 19 december 2018 tot wijziging van de Pensioenwet, de Wet verplichte beroepspensioenregeling en de Wet op het financieel toezicht in verband met de implementatie van Richtlijn 2016/2341/EU van het Europees Parlement en de Raad van 14 december 2016 betreffende de werkzaamheden van en het toezicht op instellingen voor bedrijfspensioenvoorziening (IBPV's) ([Stb. 2018, nr. 515](#))
- Besluit van 19 december 2018 in verband met de implementatie van Richtlijn 2016/2341/EU ([Stb. 2018, nr. 516](#))

OVERIG

Können Algorithmen diskriminieren? ([Verfassungsblog](#))

In Österreich kategorisiert ab 2019 ein Algorithmus arbeitslose Personen nach ihren Chancen auf dem Arbeitsmarkt. Kritikerinnen bezeichnen ihn als Paradebeispiel eines diskriminierenden Algorithmus. Was steckt dahinter? Und können Algorithmen überhaupt diskriminieren?

Asiel, migratie en burgerschap (S – V)

EHRM – ARREST – 11 december 2018 – M.A. e.a. t. Litouwen – [persbericht](#) – [arrest \(level 2\)](#) - [ECLI:CE:ECHR:2018:1211JUD005979317](#)

Onmenselijke behandeling en effectieve remedie - Mondelinge en schriftelijke asielaanvraag bij grens niet in behandeling genomen

Artikelen 3 en 13 EVRM. De zeven klagers zijn een gezin dat in 2017 Tsjetsjenië verliet. Zij stelden dat een klager, de vader van het gezin, was gemarteld door de Russische geheime dienst. Toen zij vanuit Wit-Rusland de grens wilden oversteken naar Litouwen werd hen de toegang geweigerd. De klagers stellen dat zij aan de grens mondeling een asielaanvraag deden, maar dat geen asielprocedure werd opgestart. Zij staken nog tweemaal de grens over, waarbij zij de laatste keer een schriftelijke asielaanvraag meebrachten, maar er werd geen asielprocedure gestart in Litouwen.

EHRM: In strijd met het Litouws recht hebben de grenswachten niet de asielaanvragen geaccepteerd en doorgestuurd naar het juiste bestuursorgaan voor een inhoudelijke beoordeling. Evenmin is gebleken dat de grenswachten onderzocht hebben waarom de klagers aan de grens verschenen

zonder geldige reisdocumenten. De grenswachten lijken geen enkele afweging te hebben gemaakt van het risico dat het gezin zou lopen bij terugkeer naar Wit-Rusland, een land dat niet is aangesloten bij het EVRM en bekend is als onveilig derde land voor Tsjetsjeense asielzoekers. Schending van artikel 3 en 13 EVRM.

- Court: Lithuanian border guards' block on Russian migrants asylum applications violated human rights law ([human rights Europe](#))

EHRM – ARREST – 18 december 2018 – Saber en Boughassal t. Spanje – [persbericht](#) – [arrest \(level 3\)](#) - ECLI:CE:ECHR:2018:1218JUD007655013

Privéleven - Autoriteiten hebben geen belangenafweging gemaakt bij uitzettingsbevel na strafrechtelijke veroordeling

Artikel 8 EVRM. Klagers hebben de Marokkaanse nationaliteit en zijn in Spanje veroordeeld voor drugshandel tot een jaar voorwaardelijke gevangenisstraf respectievelijk drie jaar gevangenisstraf. Er is vervolgens een uitzettingsbevel uitgevaardigd en aan klagers een inreisverbod opgelegd

EHRM: In het licht van de duur van hun verblijf in Spanje en de relaties met hun directe familieleden, zijn de maatregelen een beperking van het recht op respect voor hun privéleven. De nationale autoriteiten hebben nagelaten om de aard en ernst van de strafrechtelijke veroordelingen als ook de uit de rechtspraak van het EHRM gevolgde criteria te onderzoeken. De autoriteiten hebben de betrokken belangen niet tegen elkaar afgewogen om vast te stellen of de maatregel proportioneel was en daarmee noodzakelijk in een democratische samenleving. Schending van artikel 8 EVRM.

EHRM - ARREST - 20 december 2018 – Cabucak t. Duitsland – [persbericht](#) – [arrest \(level 3\)](#) - ECLI:CE:ECHR:2018:1220JUD001870616

Uitzetting naar Turkije na reeks van strafrechtelijke veroordelingen is niet in strijd met artikel 8 van het verdrag

Artikel 8 EVRM. Klager heeft de Turkse nationaliteit, is geboren in Neustadt en woont in Duitsland. In januari 1996 kreeg hij een permanente verblijfsvergunning in Duitsland. Van 1996 tot 2010 werd hij meerdere keren veroordeeld voor verschillende drugsdelicten. In 2008 hebben de autoriteiten de uitzetting van klager naar Turkije gelast, die hij heeft aangevochten.

Het Hof is van oordeel dat de uitzetting van klager neerkomt op een inmenging in zijn gezinsleven, gelet op zijn relatie met zijn dochter, maar dat deze inmenging noodzakelijk is in een democratische samenleving, namelijk in het belang van de openbare veiligheid en ter voorkoming van wanorde of criminaliteit. Hoewel klager sterke banden heeft met Duitsland, hij is daar geboren en heeft zijn hele leven daar gewoond, ontbeert hij een duurzame integratie, met name gezien het ontbreken van een beroepsopleiding. Het Hof is het eens met de beoordeling van de nationale rechter dat klager solide sociale, culturele en familiebanden met Turkije heeft. Gelet op de zwaarte van de drugsgelateerde misdrijven die door klager zijn gepleegd concludeert het Hof dat er geen sprake is van schending van artikel 8 met betrekking tot de uitzetting van klager.

HvJ – ARREST – 13 december 2018 – Gevoegde zaken C-412/17 en C-474/17 – Touring Tours und Travel en Sociedad de Transportes – ECLI:EU:C:2018:1005 – [persbericht](#) – [conclusie](#) - [arrest](#)

Schengenzone – Illegale immigratie – Controle reisdocumenten door touringcarondernemingen?

Samenvatting onder: [Vervoer](#)

PREJUDICIËLE VERWIJZING – België – 24 december 2018 – zaak C-706/18 – Belgische Staat*

Gezinshereniging - Ambtshalve toelating tot verblijf bij uitblijven beslissing?

Richtlijn 2003/86. Vraag van de Belgische rechter inzake (gezinshereniging). Verzet de richtlijn zich tegen een nationale bepaling, waarbij het gevolg van het uitblijven van een beslissing binnen de gestelde termijn bestaat uit een verplichting om ambtshalve een toelating tot verblijf aan de betrokkene te verstrekken, zonder vast te stellen dat die persoon voldoet aan de voorwaarden om in België te verblijven?

RECHTSPRAAK LIDSTATEN

VK: What is the correct approach to assessing medical evidence in asylum claims alleging torture? ([UK immigration law blog](#))

RECHTSPRAAK NL – EINDUITSPRAAK – Raad van State - 27 december 2018 - na verwijzing RvS - na HvJ 7.11.18 zaak C-380/17 - persbericht RvS - [ECLI:NL:RVS:2018:4275](#)

Gezinsherenigingsrichtlijn – Te laat indienen aanvraag hereniging

Richtlijn 2003/86. Het gaat om twee vreemdelingen uit Eritrea. Zij wilden gebruikmaken van een gunstige regeling voor gezinshereniging, maar daarvoor hadden zij binnen drie maanden nadat hun echtgenoot en vader in Nederland een asiolvergunning kreeg, om gezinshereniging moeten vragen. Ze hebben hun aanvragen echter te laat ingediend. De staatssecretaris wees de aanvragen daarom af. De vreemdelingen zijn het daarmee niet eens, omdat zij nu alleen nog gebruik kunnen maken van de reguliere procedure om herenigd te worden met hun familie in Nederland.

De staatssecretaris mag een aanvraag voor gezinshereniging afwijzen als deze buiten de termijn van drie maanden is ingediend. Wel moet hij de aanvrager informeren over de gevolgen van zijn besluit en moet hij hem wijzen op de reguliere procedure voor gezinshereniging, aldus de Afdeling bestuursrechtspraak. (bron: [persbericht RvS](#))

REGELGEVING EU

- Verordening (EU) 2018/1860 over gebruik Schengeninformatiesysteem voor de terugkeer van illegaal verblijvende onderdanen van derde landen, [PB L 312 van 7.12.2018](#)
- Verordening (EU) 2018/1862 over gebruik Schengeninformatiesysteem (SIS) op het gebied van politieke en justitiële samenwerking in strafzaken, [PB L 312 van 7.12.2018](#)

OVERIG

- New EASO Guidance on reception conditions for unaccompanied children ([EASO](#))
- EASO publishes a Country of Origin Information (COI) report on Mali
- 18th December ([EASO](#))
- Manufacturing Discontent: Q and A on the legal issues of asylum-seekers crossing the Channel ([EU law analysis](#))
- Inburgering als voorwaarde voor een zelfstandig verblijfsrecht voor gezinsmigranten ([Verblijfblog](#)) (o.a. over zaak C-257/17, C. A)
- Brexit: Deal or no-Deal: The Consequences for freedom of movement of EU and British Citizens ([EU migration law](#))
- UK citizens as non-EU citizens in the EU after Brexit: applying the EU Directive on non-EU long-term residents ([EU law analysis](#))

Beginselen EU recht

HvJ – ARREST – 4 december 2018 – zaak C-378/17 – The Minister for Justice and Equality en Commissioner of the Garda Síochána – Grote Kamer – ECLI:EU:C:2018:979 – Ierland - conclusie - arrest

Klachten over ongelijke behandeling op de arbeidsmarkt - Voorrang van het Unierecht – Buiten toepassing verklaren van nationaal recht

Samenvatting onder: [Arbeid](#)

Belastingen

HvJ – ARREST – 6 december 2018 – zaak C-480/17 – Montag – ECLI:EU:C:2018:987 – Duitsland - arrest

Vrijheid van vestiging - Inkomstenbelasting – Aftrekbaarheid van bijdragen aan een pensioeninstelling – Uitsluiting van niet-ingezetenen

Artikel 49 VWEU. Richtlijn 98/5/EG. Richtlijn 2006/100/EG. Het betreft een geding tussen Frank Montag en de belastingdienst Keulen-centrum inzake de weigering om bijdragen aan een pensioeninstelling voor vrije beroepen en voor een particuliere pensioenverzekering, als bijzondere uitgaven in aanmerking te nemen, teneinde de belasting in het kader van de beperkte belastingplicht in Duitsland te verminderen.

Hof: Artikel 49 VWEU verzet zich tegen een regeling van een lidstaat, op grond waarvan het een niet-ingezetene belastingplichtige die in die lidstaat is onderworpen aan de inkomstenbelasting uit hoofde van een beperkte belastingplicht, niet is toegestaan om het bedrag van de verplichte bijdragen aan een pensioeninstelling voor vrije beroepen af te trekken van de belastinggrondslag van de inkomstenbelasting in verhouding tot het gedeelte van de inkomsten dat in die lidstaat belastbaar is, wanneer deze bijdragen in rechtstreeks verband staan met de activiteit die deze inkomsten heeft gegenereerd, terwijl een ingezetene belastingplichtige die onderworpen is aan de inkomstenbelasting uit hoofde van een onbeperkte belastingplicht, dergelijke bijdragen wel kan aftrekken van de belastinggrondslag van de inkomstenbelasting binnen de in het nationale recht vastgelegde grenzen, en

Artikel 49 VWEU moet aldus worden uitgelegd dat het zich niet verzet tegen een regeling van een lidstaat, op grond waarvan het een niet-ingezetene belastingplichtige die in die lidstaat is onderworpen aan de inkomstenbelasting uit hoofde van een beperkte belastingplicht, niet is toegestaan om het bedrag van aanvullende bijdragen aan een pensioeninstelling voor vrije beroepen en van bijdragen in het kader van een particuliere pensioenverzekering af te trekken van de belastinggrondslag van de inkomstenbelasting, terwijl een ingezetene belastingplichtige die onderworpen is aan de inkomstenbelasting uit hoofde van een onbeperkte belastingplicht, dergelijke bijdragen wel kan aftrekken van de belastinggrondslag van de inkomstenbelasting binnen de in het nationale recht vastgelegde grenzen.

- Weigering aftrek pensioenpremie aan niet-ingezetene beperkt belastingplichtige in strijd met EU-recht ([taxlive](#))

HvJ – ARREST – 19 december 2018 – zaak C-667/17 – Cadeddu – Italië – ECLI:EU:C:2018:1036 – geen conclusie - arrest

Studiebeurs medegefinancierd uit het Europees Sociaal Fonds – Inkomstenbelasting - Gelijktelling met inkomsten uit loondienst

Samenvatting onder: [Europese subsidies](#)

HvJ – ARREST – 19 december 2018 – zaak C-374/17 – A-Brauerei – Grote Kamer – Duitsland – ECLI:EU:C:2018:1024 – conclusie – arrest

Selectiviteitsvoorwaarde – Belasting op de verwerving van onroerend goed – Vrijstelling ten gunste van omzettingen binnen een concern

Samenvatting onder: Staatssteun

REGELGEVING NL

Europese regels tegen ontwijken van belasting ([sconline](#))

Op 1 januari treden nieuwe regels in werking om belastingontwijking Europees aan te pakken. Het gaat om de Wet implementatie eerste EU-richtlijn antibelastingontwijking (ATAD 1).

Belastingen, btw (Fi - S)

HvJ – ARREST – 6 december 2018 – zaak C-672/17 – Tratave – Portugal – ECLI:EU:C:2018:989 – geen conclusie – arrest

Correctie btw insolvente schuldenaren

Richtlijn 2006/112/EG. De vennootschap Tratave, gevestigd in Portugal exploiteert en beheert openbare gemeentelijke diensten voor afwatering, zuivering en verwijdering van afvalwater in het kader van het geïntegreerde afvalwerkingssysteem van Vale do Ave (Portugal). Tratave is btw-plichtig. Zij heeft de maatstaf van heffing verlaagd en een correctie toegepast van de btw-bedragen die voorheen waren voldaan en doorgerekend aan acht van haar klanten, afnemers van haar diensten, die bij in kracht van gewijsde getreden vonnissen insolvent waren verklaard. Na controle heeft de belasting- en douanediens Tratave gemeld dat deze correctie onrechtmatig was op grond dat de certificaten waaruit blijkt dat het insolventievonnissen in kracht van gewijsde is getreden, niet waren overgelegd en de onderneming evenmin had voldaan aan het in artikel 78, lid 11, van het btw-wetboek gestelde vereiste dat aan de insolvente schuldenaren vooraf het voornemen om de btw te annuleren wordt meegedeeld opdat zij de reeds toegepaste btw-aftrek herzien. Een naheffingsaanslag in de btw is opgelegd.

Hof: Het neutraliteitsbeginsel alsmede de artikelen 90 en 273 van richtlijn 2006/112/EG verzetten zich niet tegen een nationale regeling volgens welke een belastingplichtige de maatstaf van heffing voor de btw in geval van niet-betaling niet kan verlagen zolang hij niet vooraf zijn voornemen om de btw geheel of gedeeltelijk te annuleren heeft meegedeeld aan de afnemer van het goed of de ontvanger van de dienst, indien deze een belastingplichtige is, met het oog op herziening van de aftrek van het btw-bedrag die laatstbedoelde belastingplichtige heeft kunnen toepassen.

HvJ – ARREST – 19 december 2018 – zaak C-414/17 – AREX CZ – Tsjechië – ECLI:EU:C:2018:1027 – conclusie – arrest

Accijns - intracommunautaire verwervingen van accijnsproducten

Richtlijn 2006/112/EG. In de onderhavige zaak gaat het opnieuw om de vraag welke handeling in een grensoverschrijdende verkoopketen als vrijgestelde intracommunautaire levering moet worden aangemerkt wanneer er sprake is van slechts één fysieke overbrenging van de goederen. Anders dan in de zaken waarin het Hof tot dusver uitspraak heeft gedaan, gaat het in dit geval echter niet om een keten die uit slechts twee schakels bestaat. In het hoofdgeding gaat het om de verkoop van brandstof, dat wil zeggen een accijnsproduct, door een Oostenrijkse onderneming aan een Tsjechische handelaar. Eerst werd de brandstof verkocht aan Tsjechische tussenhandelaren, die de brandstof uiteindelijk doorverkochten aan het Tsjechische bedrijf Arex dat de brandstof in Oostenrijk afhaalde en met eigen voertuigen naar Tsjechië vervoerde. Arex nam aan als contractpartner van een van de Tsjechische tussenhandelaren afneemster van een belastbare binnenlandse levering te zijn. Daarom bracht zij de aan de Tsjechische contractpartner betaalde btw als voorbelasting in aftrek. De Tsjechische belastingautoriteiten zijn echter van mening dat Arex als afneemster van een

belastingvrije levering geen recht heeft op aftrek van voorbelasting. Volgens hen is Arex in plaats daarvan in Tsjechië btw verschuldigd over een intracommunautaire verwerving van goederen.

Hof: Artikel 2, lid 1, onder b), iii), van richtlijn 2006/112/EG moet aldus worden uitgelegd dat het van toepassing is op intracommunautaire verwervingen van accijnsproducten uit hoofde waarvan de accijns verschuldigd is binnen het grondgebied van de lidstaat van bestemming van de verzending of het vervoer van die producten, die worden verricht door een belastingplichtige van wie de andere verwervingen uit hoofde van artikel 3, lid 1, van deze richtlijn niet aan de belasting over de toegevoegde waarde zijn onderworpen.

Artikel 2, lid 1, onder b), iii), van richtlijn 2006/112 moet aldus worden uitgelegd dat in geval van een keten van opeenvolgende handelingen waarvoor slechts één intracommunautair vervoer van accijnsproducten onder de accijnsschorsingsregeling is verricht, de verwerving door de in de lidstaat van bestemming van de verzending of het vervoer van die producten tot voldoening van de accijns gehouden persoon niet kan worden aangemerkt als een intracommunautaire verwerving die krachtens deze bepaling aan de belasting over de toegevoegde waarde is onderworpen, wanneer dat vervoer niet aan deze verwerving kan worden toegerekend.

Artikel 2, lid 1, onder b), i), van richtlijn 2006/112 moet aldus worden uitgelegd dat in geval van een keten van opeenvolgende verwervingen betreffende dezelfde accijnsproducten waarvoor slechts één intracommunautair vervoer van deze producten onder de accijnsschorsingsregeling wordt verricht, de omstandigheid dat deze producten onder deze regeling worden vervoerd, niet van doorslaggevend belang is om te bepalen aan welke verwerving het vervoer moet worden toegerekend teneinde deze verwerving krachtens deze bepaling aan de belasting over de toegevoegde waarde te onderwerpen.

- Bij keten van opeenvolgende handelingen geen sprake van intracommunautaire verwerving (taxlive)

HvJ – ARREST – 19 december 2018 – zaak C-422/17 – Skarpa Travel – Polen – ECLI:EU:C:2018:1029 – [conclusie](#) – [arrest](#)

Bijzondere regeling voor reisbureaus - Vooruitbetalingen – Belastbaar feit

Richtlijn 2006/112/EG. Skarpa ontvangt vooruitbetalingen van zijn klanten die tot 100 % van de door hen te betalen prijs kunnen bedragen. Volgens de algemene bepalingen van het Unierecht over de btw, wordt de btw bij een vooruitbetaling die wordt gedaan voordat diensten feitelijk worden verricht, verschuldigd over het ontvangen bedrag op het moment van die betaling. Tegelijkertijd vallen de diensten van Skarpa onder de in de bijzondere regeling voor reisbureaus opgenomen btw-voorschriften. Op grond van deze regeling berekent Skarpa btw over zijn winstmarge. De definitieve winstmarge van Skarpa is echter nog onbekend wanneer de vooruitbetalingen worden ontvangen: de precieze door Skarpa aan zijn leveranciers te betalen bedragen staan mogelijk nog niet vast of kunnen nog wijzigen. Skarpa en de nationale belastingdienst zijn het niet eens over wat het precieze moment is waarop btw over reisdiensten verschuldigd wordt.

Hof: De artikelen 65 en 306 tot en met 310 van richtlijn 2006/112/EG moeten aldus worden uitgelegd dat, wanneer een reisbureau dat is onderworpen aan de bijzondere regeling van deze artikelen 306 tot en met 310, een vooruitbetaling ontvangt op reisdiensten die dit reisbureau aan een reiziger zal verstrekken, de btw overeenkomstig dat artikel 65 verschuldigd wordt bij ontvangst van deze vooruitbetaling, mits op dat tijdstip de te verrichten reisdiensten nauwkeurig zijn omschreven.

Artikel 308 van richtlijn 2006/112, moet aldus worden uitgelegd dat de marge van een reisbureau en dus de maatstaf van heffing bestaat in het verschil tussen het totale bedrag, de btw niet inbegrepen, dat de reiziger moet betalen en de door het reisbureau in een eerder stadium werkelijk gedragen kosten van de goederenleveringen en diensten van andere belastingplichtigen, mits deze handelingen de reiziger rechtstreeks ten goede komen. Wanneer het bedrag van de vooruitbetaling overeenkomt met de totale prijs of een aanzienlijk deel van de totale prijs van de reisdienst en het reisbureau nog geen werkelijke kosten heeft gedragen of slechts een beperkt deel van de individuele totale kosten van deze dienst, of wanneer de door het bureau gedragen individuele werkelijke kosten van de reis niet kunnen worden bepaald op het tijdstip waarop de vooruitbetaling wordt gedaan, kan de winstmarge worden bepaald op basis van een raming van de door het bureau uiteindelijk te dragen werkelijke totale kosten. Bij die raming moet een reisbureau in voorkomend geval rekening houden met de kosten die het al heeft gedragen bij ontvangst van de vooruitbetaling. Voor de berekening van de marge worden de geraamde werkelijke totale kosten afgetrokken van de totale prijs van de reis en de maatstaf van heffing voor de btw die bij ontvangst van de vooruitbetaling moet worden

voldaan, is gelijk aan het product van het bedrag van deze vooruitbetaling en het percentage dat de aldus berekende voorzienbare winstmarge uitmaakt van de totale prijs van de reis.

- Reisbureau is btw verschuldigd op moment van vooruitbetaling reissom (taxlive)

HvJ – ARREST – 19 december 2018 – zaak C-552/17 – Alpenchalets Resorts – Duitsland – ECLI:EU:C:2018:1032 – conclusie - arrest

Bijzondere regeling voor reisbureau - Terbeschikkingstelling van een vakantiewoning – Aanvullende diensten

Richtlijn 2006/112/EG. Alpenchalets Resorts GmbH huurt huizen van de eigenaren ervan en verhuurt deze vervolgens voor vakantieoelinden aan haar klanten. Bij aankomst van de klanten verlenen de eigenaren of hun gemachtigden aanvullende diensten, zoals het schoonmaken van de accommodatie en soms een wasserij- en broodjesservice. Kan dit worden beschouwd als een „door een reisbureau verrichte dienst” in de zin van richtlijn 2006/112/EG.

Hof: De artikelen 306 tot en met 310 van richtlijn 2006/112/EG moeten aldus worden uitgelegd dat de enkele terbeschikkingstelling door een reisbureau van een vakantiewoning die is gehuurd van een andere belastingplichtige, of een dergelijke terbeschikkingstelling van een vakantiewoning samen met aanvullende prestaties, ongeacht het belang van deze aanvullende prestaties, één enkele dienst vormt die valt onder de bijzondere regeling voor reisbureaus.

Artikel 98, lid 2, van richtlijn 2006/112 moet aldus worden uitgelegd dat de dienst van een reisbureau bestaande in het verstrekken van vakantieaccommodatie, die onder artikel 307 van deze richtlijn valt, niet kan worden onderworpen aan een verlaagd tarief of een van de verlaagde tarieven waarvan sprake is in eerstgenoemde bepaling.

HvJ – ARREST – 19 december 2018 – zaak C-17/18 – Mailat – Roemenië – ECLI:EU:C:2018:1038 – geen conclusie - arrest

Vrijstelling van de verhuur van onroerende goederen - Belastingontduiking

Richtlijn 2006/112/EG. Dit verzoek is ingediend in het kader van een strafprocedure die tegen Virgil Mailat, Delia Elena Mailat en de door hen bestuurde handelsvennootschap Apcom Select SA is ingesteld wegens belastingontduiking omdat zij, na de voorbelasting over werkzaamheden die zijn uitgevoerd in een voor commerciële activiteiten bestemd onroerend goed te hebben afgetrokken, deze voorbelasting niet hebben herzien op het moment van de verhuur van het betrokken onroerend goed en de voor deze activiteiten noodzakelijke roerende zaken.

*Hof: Het begrip „overgang van het geheel of een gedeelte van een algemeenheid van goederen” in de zin van artikel 19 van richtlijn 2006/112/EG moet aldus worden uitgelegd dat het **niet** ziet op de transactie waarbij een onroerend goed dat voor commerciële exploitatie werd gebruikt, samen met de vaste activa en de inboedel die voor deze exploitatie noodzakelijk zijn wordt verhuurd, ook al zet de huurder de activiteit van de verhuurder onder dezelfde naam voort.*

Artikel 135, lid 1, onder l), van richtlijn 2006/112 moet aldus worden uitgelegd dat een huurovereenkomst die betrekking heeft op een onroerend goed dat voor commerciële exploitatie werd gebruikt, alsook op de vaste activa en de inboedel die voor deze exploitatie noodzakelijk zijn, één enkele dienst vormt, waarbij de verhuur van het onroerend goed de hoofddienst is.

- Verhuur restaurant is geen overgang van geheel of gedeelte van algemeenheid van goederen (taxlive)

HvJ – ARREST – 19 december 2018 – zaak C-51/18 – Commissie/Oostenrijk – ECLI:EU:C:2018:1035 – geen conclusie - arrest

Niet-nakoming - Volgrechtvergoeding kunstwerk

Richtlijn 2006/112/EG. Het Hof oordeelt dat door te bepalen dat de aan de auteur van een oorspronkelijk kunstwerk verschuldigde volgrechtvergoeding aan de btw is onderworpen, Oostenrijk

de verplichtingen niet is nagekomen die op haar rusten krachtens artikel 2, lid 1, van richtlijn 2006/112/EG.

- Btw-heffing door Oostenrijk over volgrechtvergoeding in strijd met EU-recht ([Taxlive](#))

HvJ – CONCLUSIE A-G SHARPSTON – 6 december 2018 – zaak C-566/17 – Związek Gmin Zagłębia Miedziowego – Polen - ECLI:EU:C:2018:995 – [conclusie](#)

Voorbelasting op goederenleveringen en diensten die op onlosmakelijk verbonden wijze worden gebruikt voor economische en niet-economische activiteiten – Pro-ratamethode

Richtlijn 2006/112/EG. Het betreft een geschil over de omvang van het recht op aftrek van voorbelasting op goederen en diensten die door belastingplichtigen op onlosmakelijk verbonden wijze worden gebruikt voor zowel hun economische als hun niet-economische activiteiten.

Hoewel uit de opzet van richtlijn 2006/112/EG blijkt dat op dit recht alleen aanspraak kan worden gemaakt voor zover de goederen en diensten worden gebruikt voor de eerste soort activiteit, voorziet die richtlijn niet in methoden of criteria voor de verdeling van de voorbelasting in dergelijke situaties. De verwijzende rechter wenst te vernemen of het feit dat in het nationale recht evenmin specifieke regels voor deze kwestie bestaan, van invloed is op de mate waarin een belastingplichtige het recht op aftrek van voorbelasting op dergelijke goederen en diensten kan uitoefenen. In het bijzonder rijst de vraag of er in het Unierecht een algemeen beginsel of een grondrecht bestaat dat eraan in de weg zou staan dat de nationale rechter in dergelijke omstandigheden deze beperkingen van het recht op aftrek toepast in de zaak in het hoofdgeding.

A-G: Richtlijn 2006/112/EG moet aldus worden uitgelegd dat een nationale rechter in een procedure betreffende een belastingplichtige zijn nationale recht zo veel mogelijk moet uitleggen op een wijze die garandeert dat de aftrek alleen wordt toegepast op het gedeelte van de voorbelasting dat objectief weergeeft in welke mate de in een eerder stadium opgelopen kosten zijn gemaakt ten behoeve van de economische activiteit van die belastingplichtige.

– Bij gebreke van een methode voor de berekening van het verschuldigde belastingbedrag moeten de bevoegde belastingautoriteiten de betrokken belastingplichtige toestaan zich te beroepen op een methode van zijn keuze, op voorwaarde dat deze methode, gelet op de aard van de uitgeoefende economische activiteit, objectief weergeeft in welke mate de in een eerder stadium opgelopen kosten zijn gemaakt ten behoeve van economische activiteiten en is gebaseerd op objectieve criteria en betrouwbare gegevens, en de bevoegde autoriteit aan de hand ervan de juistheid van de toepassing ervan kan controleren.

– De verplichting van de nationale rechter om zijn nationale recht in overeenstemming met het Unierecht uit te leggen, komt enkel te vervallen indien die uitlegging zou leiden tot een schending van het beginsel dat de belasting moet worden vastgesteld in juridisch bindende regels die vooraf voor de belastingplichtigen toegankelijk zijn op een zodanig duidelijke, nauwkeurige en uitputtende wijze dat de betrokken belastingplichtige het bedrag van de op een bepaald tijdstip verschuldigde belasting kan voorzien en berekenen aan de hand van de teksten en gegevens waarover hij beschikt of waartoe hij toegang heeft. Dat zou het geval zijn als deze regels resulteerden in onzekerheid over het verschuldigde belastingbedrag of als dat bedrag daarbij met terugwerkende kracht werd opgelegd of verhoogd.

- Bij ontbreken pro-ratamethode voor btw-aftrek moet belastingplichtige volgens A-G HvJ EU keuze maken ([Taxlive](#))

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Nederland – Hoge Raad – 14 december 2018 – [ECLI:NL:HR:2018:2309](#)

Nationale herzieningsregeling voor investeringsgoederen

Belanghebbende, ondernemer heeft een appartementencomplex laten bouwen, bestaande uit zeven woonappartementen. Het complex is in juli 2014 opgeleverd. Deze oplevering vormde voor de heffing van omzetbelasting een levering in de zin van artikel 3, lid 1, letter c, van de Wet. Met deze bepaling heeft de Nederlandse wetgever gebruik gemaakt van de in artikel 14, lid 3, van richtlijn 2006/112/EG neergelegde mogelijkheid om de oplevering van bepaalde onroerende werken als levering van goederen te beschouwen.

De omzetbelasting die in de loop van 2013 in verband met de bouw van het complex aan haar in rekening is gebracht, heeft belanghebbende in overeenstemming met artikel 15, lid 1, en lid 4, eerste volzin, van de Wet direct en volledig in aftrek gebracht. Zij bestemde het complex toen namelijk voor belaste doeleinden.

Vanaf 1 augustus 2014 verhuurt belanghebbende vier van de appartementen met vrijstelling van omzetbelasting. Omdat de vier appartementen in gebruik werden genomen voor van omzetbelasting vrijgestelde doeleinden, heeft belanghebbende de hiervoor in 2.2 bedoelde omzetbelasting in zoverre herzien. Zij heeft daartoe in overeenstemming met artikel 15, lid 4, tweede en derde volzin, van de Wet over het tijdvak waarin de vier appartementen in gebruik zijn genomen (het derde kwartaal van 2014) het aan die appartementen toe te rekenen gedeelte van deze omzetbelasting (€ 79.587) op aangifte voldaan.

Tegen deze voldoening op aangifte heeft belanghebbende bezwaar gemaakt. Zij meent dat voor investeringsgoederen een herziening van de gehele, oorspronkelijk toegepaste aftrek op het tijdstip van ingebruikneming van dat investeringsgoed, zoals voorgeschreven in artikel 15, lid 4, van de Wet, in strijd is met artikel 187 van richtlijn 2006/112/EG. De Inspecteur heeft het bezwaar afgewezen.

Prejudiciële vragen: Verzetten de artikelen 184 tot en met 187 van richtlijn 2006/112/EG zich tegen een nationale herzieningsregeling voor investeringsgoederen die voorziet in een gespreide herziening gedurende een reeks van jaren, waarbij in het jaar van de ingebruikneming – welk jaar tevens het eerste herzieningsjaar is – het totale bedrag van de oorspronkelijk toegepaste aftrek voor dat investeringsgoed in één keer wordt aangepast (herzien) indien bij de ingebruikneming ervan die oorspronkelijk toegepaste aftrek blijkt af te wijken van de aftrek die de belastingplichtige gerechtigd is toe te passen op basis van het werkelijke gebruik van het investeringsgoed?

Indien vraag 1 bevestigend wordt beantwoord: Moet artikel 189, letter b of letter c, van richtlijn 2006/112/EG zo worden uitgelegd dat de hiervoor in vraag 1 bedoelde aanpassing in één keer van de oorspronkelijk toegepaste aftrek in het eerste jaar van de herzieningsperiode, een maatregel vormt die Nederland voor de toepassing van artikel 187 van die richtlijn mag nemen?

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Roemenië – 17 december 2018 – zaak C-684/18 World Comm Trading Gfz*

Btw-aftrek – Neutraliteits- en evenredigheidsbeginsel

Richtlijn 2006/112/EG. Klaagster heeft een standaarddistributieovereenkomst gesloten met de Nokia-groep, op grond waarvan zij een serie mobiele-telefonieproducten heeft aangeschaft. De producten zijn aan klagster geleverd vanuit Finland, Duitsland, Hongarije, en vanuit Roemenië (waar Nokia als belastingplichtige ingeschreven stond). De discounts werden toegekend door Nokia bij het bereiken van een bepaald kwantum, ongeacht de plaats van waaruit de Nokia-producten werden geleverd (Roemenië of intracommunautair). De belastingautoriteiten stellen dat klagster ten onrechte het recht op aftrek heeft aangepast voor de gehele ontvangen discount. Klaagster heeft bezwaar gemaakt. Het toepassen van de wet zoals de belastingautoriteit dat doet, zou onherstelbare gevolgen hebben voor haar fiscale situatie, vanuit het oogpunt van het neutraliteitsbeginsel. Nokia had namelijk op het moment van de belastinginspectie haar activiteiten in Roemenië reeds beëindigd. Hierdoor zou zij niet meer de mogelijkheid hebben gehad om de discounts voor binnenlandse leveringen afzonderlijk te factureren.

Prejudiciële vragen: Verzetten artikel 90 van richtlijn 2006/112/EG en het beginsel van de neutraliteit van de btw zich tegen een nationale regeling (of tegen een administratieve praktijk die stoelt op een onduidelijke regeling) die aan een onderneming het recht ontzegt op btw-aftrek evenredig met de discount verleend voor binnenlandse leveringen van goederen op grond dat de fiscale factuur die is uitgereikt door de intracommunautaire leverancier (in de hoedanigheid van vertegenwoordiger van een economische groep) de totale discount toont die is toegekend zowel voor de intracommunautaire goederen als voor de binnenlandse goederen die zijn geleverd op basis van het hetzelfde kadercontract maar zijn geregistreerd als verwervingen uit de referentielidstaat (van een lid van de groep met een ander btw-nummer dan op de discountfactuur staat vermeld)? Indien de voorgaande vraag ontkennend wordt beantwoord: verzet het evenredigheidsbeginsel zich ertegen dat de afnemer het recht wordt ontzegd op btw-aftrek evenredig aan de waarde van de totale door de intracommunautaire leverancier toegekende discount indien de plaatselijke leverancier (lid van dezelfde groep) zijn economische activiteiten heeft beëindigd en de maatstaf voor heffing over zijn

leveringen niet meer kan verlagen door het uitreiken van een factuur met zijn eigen btw-nummer, met het oog op de terugvordering van het te veel geïnde btw?

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Duitsland – 18 december 2018 – zaak C-715/18 Segler-Vereinigung Cuxhaven*

Verlaagd btw-tarief voor verhuur ligplaatsen aan schepen? – Gelijkheidsbeginsel

Richtlijn 2006/112/EG. Verzoekster is een officieel geregistreerde vereniging die tot doel heeft de zeilsport en de motorwatersport te bevorderen. Over de vergoeding voor het ter beschikking stellen van de ligplaatsen aan passanten heeft verzoekster in de litigieuze jaren het verlaagde btw-tarief toegepast. Volgens de belastingdienst had het normale btw-tarief toegepast moeten worden. Verzoekster is in beroep gegaan. Volgens het Finanzgericht is de kortstondige terbeschikkingstelling van ligplaatsen voor schepen niet vergelijkbaar met "kortstondige verhuur van percelen op kampeerterreinen" en valt de kortstondige terbeschikkingstelling van ligplaatsen voor schepen onder de formulering "verhuur van parkeerruimte voor voertuigen". Het gelijkheidsbeginsel in artikel 3(1) van de Duitse grondwet zou hier niet aan in de weg staan. Verzoekster komt met haar beroep op tegen dat vonnis.

Prejudiciële vraag: Omvat de toepassing van het verlaagde btw-tarief voor de verhuur van percelen op kampeerterreinen en in caravanparken krachtens artikel 98, lid 2, van richtlijn 2006/112/EG in samenhang met bijlage III, punt 12, van de btw-richtlijn eveneens de verhuur van ligplaatsen voor schepen?

PREJUDICIËLE VERWIJZING –Roemenië – 19 december 2018 – zaak C-707/18 Amărăști Land Investment*

Recht op btw-aftrek – Onroerend goed

Richtlijn 2006/112/EG. Verzoekster is een landbouwbedrijf. Verzoekster is bezig landbouwgrond te kopen en zal op eigen kosten alle werkzaamheden verrichten voor de inschrijving van het terrein in het kadaster, zodat een notariële verkoopakte kan worden opgesteld. Partijen zijn op voorhand overeengekomen dat deze werkzaamheden worden begroot op €750,- per hectare. Partijen zijn ook overeengekomen dat verzoekster de volledige koopsom zal betalen op het moment dat de voorlopige verkoopakte wordt gesloten en dat deze prijs niet de tegenprestatie voor inschrijving in het kadaster omvat, die daarvan te onderscheiden is. Verzoekster heeft de belastingdienst verzocht om teruggave van de btw. Dat is toegewezen. De belastingdienst heeft daarnaast btw nageheven. De belastingdienst stelt dat het bedrag van €750,- per hectare deel uitmaakt van de verkoopprijs en dat door verlaging van de prijs er over en weer goederen en diensten zijn uitgewisseld. De door verzoekster gedane uitgaven zijn dus niet gemaakt met het oog op het verrichten van belastbare handelingen, maar ten behoeve van de verkoper. In de voorafgaande administratieve procedure heeft verzoekster bezwaar gemaakt tegen de naheffingsaanslag in de btw, waarbij dit bezwaar is afgewezen door de belastingdienst. Daarop heeft verzoekster bij de verwijzende rechter beroep tot nietigverklaring van deze aanslag ingesteld.

Prejudiciële vragen: 1. Moet richtlijn 2006/112, met name de artikelen 24, 28, 167 en artikel 168, onder a), aldus worden uitgelegd dat wanneer, in geval van een verkoop van onroerende goederen die niet zijn ingeschreven in het kadaster en die op het moment van levering niet kadastraal bekend zijn, de belastingplichtige koper zich op grond van de overeenkomst ertoe verbindt om, op zijn kosten, de noodzakelijke stappen te ondernemen voor eerste inschrijving van deze goederen in het kadaster goed, hij een dienst ten behoeve van de verkoper verricht dan wel diensten betreft die verband houden met zijn investering in onroerend goed waarvoor hij recht op aftrek van de btw behoort te krijgen? 2. Kan richtlijn 2006/112, met name artikel 167 en artikel 168, onder a), aldus worden uitgelegd dat de kosten die de belastingplichtige koper heeft gemaakt voor eerste inschrijving in het kadaster van onroerende goederen waarvoor hij aanspraak kan maken op de toekomstige overdracht van het eigendomsrecht en die hem zijn geleverd door de verkoper wiens eigendomsrecht op deze goederen niet in het kadaster is ingeschreven, kunnen worden aangemerkt als aan de investering voorafgaande handelingen waarvoor de belastingplichtige recht op btw-aftrek geniet? 3. Moeten de bepalingen van richtlijn 2006/112, met name de artikelen 24, 28, 167 en artikel 168, onder a), aldus worden uitgelegd dat de kosten die de belastingplichtige koper maakt voor eerste

inschrijving in het kadaster van onroerende goederen die aan hem zijn geleverd en waarvoor hij, op grond van een overeenkomst, aanspraak maakt op de toekomstige overdracht van het eigendomsrecht door de verkoper wiens eigendomsrecht op deze goederen niet in het kadaster is ingeschreven, worden aangemerkt als een ten behoeve van de verkoper verrichte dienst in omstandigheden waarin de koper en de verkoper zijn overeengekomen dat de tegenwaarde voor inschrijving in het kadaster niet in de prijs van de onroerende goederen is inbegrepen? 4. Dienen, in de zin van richtlijn 2006/112, de kosten voor de administratieve handelingen betreffende de onroerende goederen die aan deze koper zijn geleverd en waarvoor hij, op grond van een overeenkomst, aanspraak maakt op de toekomstige overdracht van het eigendomsrecht door de verkoper – waaronder doch niet uitsluitend de kosten voor eerste inschrijving in het kadaster – noodzakelijkerwijs door de verkoper te worden gedragen? Of kunnen deze kosten ook door de koper of door een van de partijen bij de transactie worden gedragen, overeenkomstig hetgeen tussen partijen is overeengekomen, met als gevolg dat het recht op btw-aftrek aan die persoon toekomt? Aangehaalde (recente) jurisprudentie: Inzo/Belgische Staat C-110/94; Gabalfrisa e.a. C-110/98-C-147/98.

PREJUDICIËLE VERWIJZING - VK – 24 december 2018 - zaak C-703/18 – Healthspan*

Verkoop receptvrije gezondheidsproducten via het internet – Levering – Overeenkomst externe bezorgdienst

Richtlijn 2006/112/EG. Verzoeker, Healthspan Limited, is een vennootschap die receptvrije gezondheidsproducten verkoopt via het internet, telefoon en postorder. Het overgrote deel van de producten van Healthspan werden verzonden vanuit een magazijn in Nederland en bezorgd bij particuliere klanten in het VK. Die klanten hadden een overeenkomst voor de bezorging van de goederen gesloten met een ander bedrijf, Wial Computer and Data Services, handelend onder de naam PostDirect. Dit bedrijf was een dochtervennootschap van een Nederlandse vennootschap, Wial BV (hierna: Wial). Volgens de belastingdienst in het VK zijn de goederen in het VK geleverd, omdat zij waren verzonden of vervoerd “door of voor rekening van de leverancier” en daarmee vielen binnen de reikwijdte van artikel 33 van de btw-richtlijn. Healthspan ging in beroep met als argument dat PostDirect “voor rekening van” de klanten en niet voor rekening van Healthspan handelde.

Prejudiciële vragen: Wanneer een klant een overeenkomst sluit (a) met een leverancier om goederen te kopen en (b) met een externe bezorgdienst voor verzending en bezorging, worden de goederen dan geacht te zijn geleverd vanuit de plaats waar deze zich op het tijdstip van vertrek van de verzending of het vervoer naar de afnemer bevinden, waardoor artikel 32 (en niet artikel 33) steeds van toepassing is?

Bij een ontkennend antwoord op de eerste vraag, worden goederen dan vervoerd „door of voor rekening van de leverancier” als de klant een overeenkomst sluit met de bezorgdienst en één van de onderstaande punten van toepassing is en, zo ja, welk punt of welke punten (zie verwijzingsbeschikking voor de uitgebreide opsomming van punten).

Handelt de bezorgdienst dan voor rekening van de leverancier wanneer de leverancier direct of indirect tussenkomt bij het vervoer of de verzending van de goederen, zoals het geval zal zijn vanaf 2021 krachtens richtlijn 2017/2455? Met andere woorden, geven de veranderingen die door deze richtlijn worden doorgevoerd eenvoudigweg in duidelijker bewoordingen uitdrukking aan de betekenis van artikel 33 in zijn huidige vorm? Aangehaalde (recente) jurisprudentie: Halifax; C-276/18, KrakVet Marek Batko sp

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Roemenië – 24 december 2018 - zaak C-716/18 - AJFP Caras-Severin et DGRFP Timisoara*

Meerdere vrije beroepen – Aanwijzen hoofdactiviteit?

Richtlijn 2006/112/EG. Vraag is o.a. of de bepalingen van de btw-richtlijn in een geval als in casu - waarin een natuurlijke persoon meerdere vrije beroepen uitoefent en ook vastgoed verhuurt - vereisen dat een bepaalde beroepsactiviteit wordt aangemerkt als de hoofdactiviteit, zodat de verhuuring kan worden aangemerkt als een daarmee samenhangende handeling? Zo ja, aan de hand van welke criteria zou deze hoofdactiviteit kunnen worden vastgesteld?

REGELGEVING EU

- Richtlijn (EU) 2018/1910 van de Raad van 4 december 2018 tot wijziging van Richtlijn 2006/112/EG wat betreft de harmonisatie en vereenvoudiging van bepaalde regels in het btw-stelsel voor de belastingheffing in het handelsverkeer tussen de lidstaten, [PB L 311 van 7.12.2018](#)
- Richtlijn (EU) 2018/2057 van de Raad van 20 december 2018 tot wijziging van Richtlijn 2006/112/EG betreffende het gemeenschappelijke stelsel van belasting over de toegevoegde waarde wat betreft de tijdelijke toepassing van een veralgemeende verleggingsregeling voor leveringen van goederen en diensten boven een bepaalde drempel, [PB L 329 van 27.12.2018](#)

Belastingen, douane en tariefindeling

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Verenigd Koninkrijk – 11 december 2018 – [zaak C-677/18 Amoena](#)

Tariefindeling postoperatieve beha's – Supreme court vs. Europese Commissie

Uitvoeringsverordening (EU) 2017/1167. De Supreme Court van het VK heeft geoordeeld dat de postoperatieve beha's van verzoekster moeten worden ingedeeld als een toebehoren bij een prothese (hoofdstuk 90) en niet als een bustehouder (hoofdstuk 62). De uitspraak van de Supreme Court was niet in lijn met de praktijk van GN-indeling in andere lidstaten. Bij de herziene ontwerpverordening (huidige uitvoeringsverordening) is de postoperatieve beha alsnog ingedeeld onder hoofdstuk 62 omdat het de objectieve kenmerken heeft van een bustehouder. De uitvoeringsverordening strookt niet met de uitspraak van de Supreme Court. De verwijzende rechter wil o.a. weten of er sprake is van een kennelijke fout om de postoperatieve beha's in te delen in hoofdstuk 62 in plaats van in hoofdstuk 90, onder tariefpost 9021 en GN Code 9021 10 10, als toebehoren bij prothesen zoals bedoeld in aantekening 2b op hoofdstuk 90 van de GN?

Vormt de uitvoeringsverordening een inbreuk op het beginsel van loyale samenwerking in gevallen waarin de Europese Commissie de beslissingen van nationale rechterlijke instanties moet respecteren, maar ook de uniforme (en juiste) toepassing van het douanewetboek en de GN moet bevorderen? Aangehaalde (recente) jurisprudentie: Foto-Frost 314/85; IATA en ELFAA C-344/04; Lohmann en Medi Bayreuth C-260/00 tot C-263/00; Uroplasty C-514/04; Unomedical C-152/10; Cabletron C-463/98; GoldStar Europe C-401/93; Intermodal Transports C-495/03;

Belastingen, vennootschappen en vrij verkeer kapitaal

HvJ – CONCLUSIE A-G SAUGMANDSGAARD ØE – 19 december 2018 – zaak C-598/17 – A-Fonds – [Nederland](#) – [Gerechtshof Amsterdam](#) – [ECLI:EU:C:2018:1037](#) – [conclusie](#)

Staatssteun – Dividendbelasting

Samenvatting onder: [Staatsteun](#)

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Frankrijk – 7 december 2018 – [zaak C-662/18 en C-672/18](#) [Ministre de l'Action et de Comptes publics e.a.](#)

Gerealiseerde kapitaalwinst – Effectenruil – Belastingheffing

Richtlijn 90/434/EEG. Richtlijn 2009/133/EG. De feiten en de prejudiciële vragen in beide zaken zijn nagenoeg identiek. Verzoeker heeft zeggenschap over de vennootschappen VH en BR en vraagt om nietigverklaring van paragraaf 130 van de administratieve toelichting in het Franse "Mededelingenblad openbare financiën – belastingen". Het verzoek heeft betrekking op de bepaling voor zover daarin de inkomensaf trek voor de duur van het houderschap wordt uitgesloten voor kapitaalwinst die is gerealiseerd vóór 01.01.2013 en waarvoor belastinguitstel geldt, en niet een algemene inkomensaf trek wordt vastgesteld op basis van de duur van het houderschap, vanaf de aankoop van de effecten die in ruil zijn gegeven tot de verkoop van de effecten die uit de ruil zijn

verkregen, en die wordt berekend op de som van de kapitaalwinst waarvan belasting bij de ruil is uitgesteld en de kapitaalwinst die op de verkoop van de uit de ruil verkregen effecten is gerealiseerd. Het belang van verzoeker heeft betrekking op een effectenruil tussen VH en BR. De effectenruil wordt geregeld door artikel 150-0 B ter van het Frans algemeen belastingwetboek. Verzoeker kan de nietigverklaring van de bestreden administratieve toelichting slechts vorderen voor zover die betrekking heeft op interne situaties. Verzoeker stelt dat in de door hem betwiste verklaringen bepalingen zijn overgenomen die onverenigbaar zijn met de doelstellingen van artikel 8(1) van richtlijn 2009/133.

Prejudiciële vragen: Verzet artikel 8 van de richtlijn zich ertegen dat de kapitaalwinst die is gerealiseerd bij de verkoop van de in ruil ontvangen effecten volgens andere heffingsgrondslag- en tariefregels wordt belast dan de kapitaalwinst waarvan de belasting is uitgesteld?

Dient dat artikel in het bijzonder aldus te worden uitgelegd dat het zich ertegen verzet dat de verminderingen van de heffingsgrondslag die zijn bedoeld om rekening te houden met de duur van het houderschap van de effecten niet van toepassing zijn op de kapitaalwinst waarvan de belasting is uitgesteld, op grond dat die regel betreffende de heffingsgrondslag niet van toepassing was op de datum waarop die kapitaalwinst werd gerealiseerd, maar wel van toepassing zijn op de kapitaalwinst uit de verkoop van de in ruil ontvangen effecten, rekening houdende met de ruildatum van de effecten, en niet met de verwervingsdatum ervan? Aangehaalde (recente) jurisprudentie: Jacob/Ministre des Finances et des Comptes publics en Ministre des Finances en des Comptes publics/Lassus C-327/16 en C-421/16.

Beroepskwalificaties

HvJ – ARREST – 6 december 2018 – zaak C-675/17 – Preindl – Italië - ECLI:EU:C:2018:990 – persbericht – geen conclusie - arrest

Tegelijkertijd volgen van deeltijd studies (tandheelkunde en geneeskunde)

Richtlijn 2005/36/EG. Preindl, Italiaans staatsburger, heeft om het beroep van tandarts te kunnen uitoefenen in Italië, in 2013 een verzoek ingediend tot erkenning van de titel „Doktor der Zahnheilkunde“, die aan hem was afgegeven door de universiteit in Oostenrijk. Deze titel is door het Italiaanse ministerie erkend als tandartstitel. Om ook het beroep van arts („medico chirurgo“) te kunnen uitoefenen in Italië, heeft hij in 2014 een verzoek ingediend bij het ministerie tot erkenning van de titel „Doktor der gesamten Heilkunde“, afgegeven door de universiteit in Oostenrijk. Het ministerie heeft vastgesteld dat de Oostenrijkse artsentitel aan Preindl is afgegeven naar aanleiding van een opleiding geneeskunde van vijftien maanden, ver onder de zes jaar die volgens artikel 24 van richtlijn 2005/36 noodzakelijk zijn om een artsentitel te verkrijgen. De Oostenrijkse orde van artsen heeft op 19 maart 2015 bevestigd dat deze titel voldeed aan de voorwaarden van richtlijn 2005/36, en dat Preindl zijn studie tandheelkunde was begonnen op 7 september 2004, en deze had afgerond op 8 januari 2013, en zijn studie geneeskunde was begonnen op 21 maart 2006, en deze had afgerond op 20 augustus 2014. Het ministerie heeft geweigerd om Preindls titel, waarmee hij in Italië het beroep van arts zou kunnen uitoefenen, te erkennen, omdat richtlijn 2005/36 niet voorziet in de mogelijkheid om tegelijkertijd twee studies te volgen.

Hof: De artikelen 21, 22 en 24 van richtlijn 2005/36/EG moeten aldus worden uitgelegd dat zij een lidstaat waarvan de wetgeving een voltijdopleiding verplicht stelt en verbiedt om gelijktijdig voor twee studies te zijn ingeschreven, verplichten tot automatische erkenning van in die richtlijn genoemde opleidingstitels die in een andere lidstaat na deels overlappende studies zijn afgegeven. Artikel 21 en artikel 22, onder a), van richtlijn 2005/36 verzetten zich ertegen dat de ontvangende lidstaat verifieert of is voldaan aan de voorwaarde dat deeltijdopleidingen qua totale duur, niveau en kwaliteit niet onderdoen voor doorlopende voltijdopleidingen.

HvJ – CONCLUSIE A-G SHARPSTON – 19 december 2018 – zaak C-431/17 – Monachos Eirinaios – Griekenland - ECLI:EU:C:2018:1028 – [conclusie](#)

Inschrijving van een monnik als advocaat in een andere lidstaat dan die waar hij zijn beroepskwalificatie heeft verworven

Richtlijn 98/5/EG. Met het onderhavige verzoek wenst de verwijzende rechter te vernemen of het met richtlijn 98/5 verenigbaar is dat de bevoegde autoriteiten weigeren om Monachos Eirinaios, monnik in een klooster in Griekenland, in te schrijven als advocaat die werkzaam is onder zijn oorspronkelijke beroepstitel, op de grond dat monniken naar nationaal recht niet bij een orde van advocaten kunnen worden ingeschreven.

A-G: Artikel 3, lid 2, van richtlijn 98/5/EG staat in de weg aan de toepassing van een nationale regel die verbiedt dat een persoon onder zijn oorspronkelijke beroepstitel wordt ingeschreven als advocaat, omdat hij monnik is. Artikel 6 van richtlijn 98/5 staat eraan in de weg dat een lidstaat iemand die op grond van artikel 3 van deze richtlijn in aanmerking komt voor inschrijving, automatisch verbiedt aldaar onder zijn oorspronkelijke beroepstitel werkzaam te zijn als advocaat, omdat hij volgens religieuze beginselen leeft en zich dus per definitie niet zodanig kan gedragen dat hij de voor de uitoefening van het beroep van advocaat noodzakelijke garanties biedt.

Brexit

HvJ – ARREST – 10 december 2018 – zaak C-621/18 – Wightman e.a. – Voltallige zitting – ECLI:EU:C:2018:999 – [persbericht](#) - [conclusie \(en\)](#) - [arrest \(en\)](#)

Eenzijdige intrekking kennisgeving van terugtrekking uit de EU is mogelijk

Artikel 50 VEU. Deze prejudiciële verwijzing gaat over de uitleg van artikel 50 VEU en over de mogelijkheid om het besluit van het VK tot terugtrekking uit de EU unilateraal in te trekken.

Hof: Artikel 50 VEU moet aldus worden uitgelegd dat een lidstaat die overeenkomstig dat artikel aan de Europese Raad kennis heeft gegeven van zijn voornemen om zich terug te trekken uit de Europese Unie, op grond van dat artikel, na overeenkomstig zijn grondwettelijke bepalingen te hebben besloten die kennisgeving in te trekken, de kennisgeving in ondubbelzinnige en onvoorwaardelijke bewoordingen eenzijdig kan intrekken middels een schriftelijke mededeling aan de Europese Raad, zolang een tussen die lidstaat en de Europese Unie gesloten terugtrekkingsakkoord niet in werking is getreden of, als er geen terugtrekkingsakkoord is bereikt, zolang de in artikel 50, lid 3, VEU gestelde termijn van twee jaar, die eventueel verlengd is overeenkomstig dat lid, niet is verstreken. Een dergelijke intrekking strekt tot bevestiging dat die lidstaat lid van de Europese Unie blijft onder voorwaarden die ongewijzigd blijven wat zijn status als lidstaat betreft, en houdt in dat de terugtrekkingsprocedure wordt beëindigd.

- 📌 [Revoking the notice to withdraw from the EU? The opinion in Wightman \(EU law analysis\)](#)
- 📌 [Brexit and consumers: AG Sanchez-Bordona in C-621/18 Wightman \(ECLB\)](#)
- 📌 [Scotching Brexit? Background to the Wightman case about reversing the Article 50 notification unilaterally \(EU law analysis\)](#)
- 📌 [Brexit Can Be Unilaterally Revoked by the UK \(EU competition law\)](#)
- 📌 [The Advocate-General Opinion in Wightman: Article 50 Notification to Withdraw from the European Union is Unilaterally Revocable \(European law blog\)](#)
- 📌 [Advies AG: eenzijdige intrekking kennisgeving van terugtrekking uit de EU is mogelijk \(ECER\)](#)
- 📌 [A-G's Opinion on revocation of Article 50 TEU – further comment \(law&religion\)](#)
- 📌 [AG Campos Sánchez-Bordona: UK may unilaterally rescind EU withdrawal notification \(law&religion\)](#)
- 📌 [Exit vom Brexit? \(Verfassungsblog\)](#)
- 📌 [Brexit and EU Citizenship After Wightman \(despite our differences\)](#)
- 📌 [Brexit II? The legal issues of revoking the notification to leave the EU but then notifying to leave again \(EU law analysis\)](#)
- 📌 [Brexit: you can U-turn if you want to. The CJEU judgment in Wightman \(EU law analysis\)](#)

- Case C-621/18, Wightman v Secretary of State for Exiting the European Union: The European Court of Justice confirms that Article 50 notification can be unilaterally revoked ([European law blog](#))
- Breaking news: CJEU rules that the UK may unilaterally revoke Article 50 withdrawal notification ([law and religion](#))
- Court of Justice holds that United Kingdom can unilaterally revoke Article 50 TEU ([Leiden law blog](#))
- Sovereign Choices: The CJEU's Ruling on Exit from Brexit ([Verfassungsblog](#))
- Can an Art. 50 TEU withdrawal notice be revoked? How Advocate General Bordona offered a legal Trojan horse to Union law ([Verfassungsblog](#))

REGELGEVING EU

BNC Fiche: Wijziging verordening lijst visumvrije- en visumplichtige landen in verband met Brexit ([Kamerstukken 22112, nr. 2745](#))

OVERIG

- UK citizens as non-EU citizens in the EU after Brexit: applying the EU Directive on non-EU long-term residents ([EU law analysis](#))
- Dispute settlement and the Brexit withdrawal agreement ([EU law analysis](#))
- Devolved powers and EU withdrawal: Scotching the worst impacts of Brexit? ([EU law analysis](#))
- To Boldly Go? Analysis and annotation of the EU/UK Future Relationship declaration ([EU law analysis](#))
- Brexit: Deal or no-Deal: The Consequences for freedom of movement of EU and British Citizens ([EU migration law](#))
- Part IV Mini-Symposium on EU Citizenship in the Shadow of Brexit: (EU Withdrawal) Texts, Pretexts and Epignosis in the United Kingdom ([European law blog](#))
- December 19, 2018
- Part III Mini-Symposium on EU Citizenship in the Shadow of Brexit: The Right of UK nationals to vote in European Parliament elections in the EU-27 ([European law blog](#))
- Part II Mini-Symposium on EU Citizenship in the Shadow of Brexit: Political participation by EU citizens in Scotland after Brexit ([European law blog](#))
- Part I Mini-Symposium on EU Citizenship in the Shadow of Brexit: The Brexit effect – European Parliamentary Elections in the UK ([European law blog](#))
- De Brexit-deal: een dolkstoot voor CETA? ([NJB](#))
- Overgangsregeling verblijfsrecht Britten in Nederland ([NJB](#))
- CERIL Statement 2018-2 on Cross-border Restructuring and Insolvency post-BREXIT ([NJB](#))
- Regering blijft achter Verzamelwet Brexit staan ([sconline](#))
- The Government in a bind? ([UK human rights blog](#))
- Deschuyteneer, L., Brexit en de erkenning en tenuitvoerlegging van rechterlijke beslissingen in burgerlijke en handelszaken Brexit-reeks – nr. 15, in: [SEW 2018/11](#)
- Fleurke, F.M., Brexit en milieu: return of the dirty old man? Brexit-reeks – nr. 14, in: [SEW 2018/10](#)

Consumenten (C)

EHRM – ONTVANKELIJKHEIDSBESLISSING – 27 november 2018 - Merkantil Car Zrt t. Hongarije – [persbericht 20.12.2018](#) – [beslissing](#) (level 3) – [ECLI:CE:ECHR:2018:1127DEC002285315](#)

Klachten van Hongaarse banken over oneerlijke bedingen in leenovereenkomsten zijn niet ontvankelijk

Artikel 6 EVRM. Artikel 1 EP EVRM. Als gevolg van nieuwe Hongaarse wetgeving is een aantal bedingen die o.a. in leenovereenkomsten van klagers werden gebruikt als oneerlijk aangemerkt. Volgens de banken was het gevolg daarvan dat het recht op een eerlijk proces en het eigendomsrecht van de banken geschonden werd. Het Hof oordeelt dat de wetswijziging gericht was op een groot

probleem in Hongarije sinds de crisis van 2008 met consumentenschulden, met name voor wat betreft leningen die gebaseerd zijn op vreemde valuta. Er is een juiste belangenafweging gemaakt tussen de rechten van de consumenten en die van de banken. Het beroep is kennelijk ongegrond en niet ontvankelijk.

HvJ – CONCLUSIE A-G SAUGMANDSGAARD ØE – 19 december 2018 – zaak C-681/17 – slewo – Duitsland - ECLI:EU:C:2018:1041 – conclusie

Herroepingsrecht – Matras - Voorwaarden waaronder een goed als verzegeld wordt beschouwd

Richtlijn 2011/83/EU. Dit verzoek is ingediend in het kader van een geding betreffende de uitoefening van het herroepingsrecht door een consument die via een website een matras had gekocht en deze wilde terugzenden na verwijdering van de beschermfolie waarvan de matras bij levering was voorzien. Het Hof wordt verzocht te verduidelijken of artikel 16, onder e), van richtlijn 2011/83 aldus moet worden uitgelegd dat de uitzondering op het in deze bepaling bedoelde herroepingsrecht met betrekking tot „verzegelde goederen die niet geschikt zijn om te worden teruggezonden om redenen van gezondheidsbescherming of hygiëne” ook goederen (zoals matrassen) omvat die bij gebruik weliswaar rechtstreeks met het menselijk lichaam in aanraking kunnen komen, maar die door gepaste reiniging opnieuw geschikt kunnen worden gemaakt voor de verkoop.

A-G: Artikel 16, onder e), van richtlijn 2011/83/EU moet aldus worden uitgelegd dat het aldaar vermelde begrip „verzegelde goederen die niet geschikt zijn om te worden teruggezonden om redenen van gezondheidsbescherming of hygiëne” geen goederen – zoals matrassen – omvat die bij normaal gebruik weliswaar rechtstreeks met het menselijk lichaam in aanraking kunnen komen maar die de handelaar door gepaste maatregelen, met name reiniging, opnieuw geschikt kan maken voor de verkoop.

- If it can be cleaned, it can be returned? - AG Saugmandsgaard Øe in slewo (C-681/17) (ECLB)

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Tsjechië – 10 december 2018 – zaak C-679/18 OPR-Finance*

Kredietovereenkomsten – Ambtshalve toepassing sanctie door nationale rechter

Samenvatting onder: Financiële diensten

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Duitsland – 13 december 2018 – zaak C-701/18 Geld-fur-flüg

Oneerlijke bedingen – Beperkte rechtskeuze

Richtlijn 93/13/EEG. Verordening (EG) nr. 593/2008. Verzoekster is een boekingsbureau voor vluchten van Ryanair (verweerder) en vordert van Ryanair terugbetaling van niet-verschuldigde belastingen en toeslagen over geannuleerde luchtvervoersovereenkomsten die door betrokken passagiers bij Ryanair vluchten hebben geboekt van of naar Nürnberg. De passagiers hebben hun vluchten door verzoekster laten annuleren en zijn niet verschenen voor de vlucht. De passagiers hebben hun vorderingen tegen Ryanair tot terugbetaling van niet-verschuldigde belastingen en retributies op verzoekster overgedragen. Verzoekster heeft zonder succes geprobeerd om het geld terug te krijgen van Ryanair. De Duitse rechter gaat ervan uit dat verzoekster het volledige krediet- en handhavingsrisico draagt. Bij het boeken van de vluchten zijn alle passagiers in het bezit gesteld van de algemene vervoersvoorwaarden van Ryanair. Deze bevat (onder andere) dat het Ierse recht van toepassing is op de overeenkomst, tenzij dit anders is bepaald bij (toepasselijke) wet of verdrag. De algemene voorwaarden bepalen ook dat passagiers die niet reizen, binnen een maand schriftelijk een volledige terugbetaling van de betaalde overheidsbelastingen kunnen aanvragen. Ryanair is van mening dat de overdracht van de vorderingen van passagiers op verweerder nietig is naar Iers recht, onder andere omdat verzoekster geen oorspronkelijk eigen legitiem belang heeft. Verzoekster is het hier niet mee eens en is naar de rechter gestapt.

Prejudiciële vraag: Moet artikel 3, lid 1, van richtlijn 93/13/EEG aldus worden uitgelegd dat een beding in de algemene vervoersvoorwaarden van een commerciële luchtvaartmaatschappij waarover

niet afzonderlijk is onderhandeld en volgens hetwelk een via elektronische weg gesloten overeenkomst met een te vervoeren consument wordt beheerst door het recht van het land waar de luchtvaartmaatschappij is gevestigd, welk recht afwijkt van het recht van de gewone verblijfplaats van de te vervoeren consument, oneerlijk is voor zover het de consument misleidt door hem niet erop te wijzen dat krachtens artikel 5, lid 2, tweede alinea, van verordening (EG) nr. 593/2008 slechts in beperkte mate voor een ander recht kan worden gekozen en geen rechtskeuze naar believen kan worden gemaakt, maar uitsluitend de in artikel 5, lid 2, tweede alinea, van verordening (EG) nr. 593/2008 genoemde rechtskeuzes mogelijk zijn? Aangehaalde (recente) jurisprudentie: C-290/16 Air Berlin; C-191/15 Verein für Konsumenteninformation tegen Amazon EU Sàrl.

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Roemenië – 18 december 2018 – zaak C-698/18 en C-699/18 Raiffeisen Bank e.a.*

Consumentenbescherming – Oneerlijke bedingen – Verjaring

Richtlijn 93/13/EEG. Klaagster is een kredietinstelling en heeft een overeenkomst gesloten voor een persoonlijke lening ten gunste van de kredietnemer (hierna: JB). Volgens de voorwaarden van de kredietovereenkomst was JB het volgende verschuldigd: afsluitkosten, een variabele rente en maandelijkse administratiekosten. Het krediet zou moeten worden afbetaald in 84 maandelijkse termijnen. De overeenkomst is geëindigd toen het krediet volledig was afbetaald. JB heeft beroep ingesteld tegen klaagster en voor de rechtbank gevorderd dat de bedingen in de overeenkomst oneerlijk waren. Klaagster heeft hiertegen in verweer gebracht dat JB niet langer consument is aangezien de lening (en daarmee de overeenkomst) al een jaar eerder was beëindigd. De rechter in eerste aanleg heeft de vordering van JB volledig toegewezen en JB wel degelijk erkend als consument. Klaagster is hiertegen in beroep gegaan.

Prejudiciële vragen: Staan de bepalingen van richtlijn 93/13/EEG, met name de twaalfde, eenentwintigste en drieëntwintigste overweging en artikel 2, onder b), artikel 6(1), artikel 7(2), en artikel 8 van de richtlijn, een samenstel van gerechtelijke instrumenten toe, bij toepassing van het beginsel van procedurele autonomie in combinatie met de beginselen van gelijkwaardigheid en doeltreffendheid, bestaande uit een niet voor verjaring vatbare gewone juridische vordering met als oogmerk het vaststellen van het oneerlijke karakter van sommige bedingen in consumentenovereenkomsten en een persoonlijke, vermogensrechtelijke en voor verjaring vatbare gewone juridische vordering waarmee het doel van de richtlijn wordt nagestreefd, namelijk het wegnemen van de gevolgen van alle verbintenissen die voortvloeien uit en ten uitvoer worden gelegd uit hoofde van een beding waarvan is vastgesteld dat het oneerlijk is ten opzichte van de consument? Indien de eerste vraag bevestigd wordt beantwoord: staan dezelfde bepalingen in de weg aan een uitlegging die voortvloeit uit de toepassing van het rechtszekerheidsbeginsel in civielrechtelijke rechtsverhoudingen volgens welke het moment van beëindiging van een kredietovereenkomst uit hoofde waarvan hij de hoedanigheid van consument had, het objectieve moment is waarop de consument het bestaan van een oneerlijk beding moest kennen of had moeten kennen? Aangehaalde (recente) jurisprudentie: C-488/11 Asbeek Brusse en de Man Garabito, C-154/15, C-307/15 en C-308/15 Francisco Gutiérrez Naranjo v Cajasur Banco SAU, C-40/08 Asturcom Telecomunicaciones.

REGELGEVING EU

More unified rules on contracts for the sales of goods: Council agrees its position ([Raad](#))

OVERIG

Italy fines Facebook for data related unfair commercial practices ([ECLB](#))

Detentie en politiebehandeling en onderzoek (S)

EHRM – ARREST – 4 december 2018 – Ilseher t. Duitsland – Grote Kamer – [persbericht](#) – [arrest \(level 1\)](#) - ECLI:CE:ECHR:2018:1204JUD001021112

Preventieve detentie wegens psychische stoornis niet onrechtmatig

Artikel 5 EVRM. De klacht ziet op preventieve detentie, aansluitend aan een straf van tien jaar voor het plegen van een moord met een seksueel motief. De basis voor deze detentie was een hoog recidiverisico ten aanzien van ernstige misdrijven van gewelddadige en seksuele aard.

Het hof oordeelt dat klagers psychische stoornis van zodanige aard en ernst was dat deze zijn detentie als geesteszieke rechtvaardigde. De klager was gedetineerd in een instelling, geschikt voor de doelen van Artikel 5 §1(e) EVRM. Gelet op het recidiverisico was de detentie van de klager noodzakelijk, niet arbitrair en derhalve rechtmatig in de zin van Artikel 5 §1(e) EVRM. Geen schending van Artikel 5 §1 EVRM.

Nu klagers preventieve detentie is bevolen vanwege zijn stoornis en met het oog op de noodzaak deze te behandelen, kan deze detentie niet worden beschouwd als 'straf', en derhalve niet in strijd zijn met het legaliteitsbeginsel (geen straf zonder wet). Geen schending van Artikel 7 §1 EVRM.

EHRM – ARREST – 6 december 2018 – Haziye t. Azerbeidzjan – [persbericht](#) – [arrest \(level 3\)](#) - ECLI:CE:ECHR:2018:1206JUD001984215

Detentie van een journalist in Azerbeidzjan zonder gerechtelijke beslissing - Schending

Artikel 5 EVRM. Het betreft de detentie van een Azerbeidjaanse journalist en oppositievoerder tegen de regering. De journalist is in augustus 2014 opgepakt en in detentie vastgehouden in afwachting van zijn proces en uiteindelijke veroordeling wegens vandalisme in januari 2015.

Een deel van deze periode heeft de journalist in detentie gezeten zonder dat daaraan een gerechtelijke beslissing ten grondslag lag, dit levert een schending van artikel 5 lid 1 EVRM op. Daarbij is sprake van een schending van artikel 5 lid 3 EVRM nu de autoriteiten geen rechtvaardiging voor de noodzaak van de detentie van de journalist hebben gegeven. Er is slechts gebruik gemaakt van een standaardformulier en geen onderbouwing gegeven gericht op de specifieke omstandigheden van dit geval.

📌 Court: Award-winning Azerbaijani journalist's rights were breached ([humanrightseurope](#))

EHRM – ARREST – 11 december 2018 – Rodionov t. Rusland – [persbericht](#) – [arrest \(level 2\)](#) - ECLI:CE:ECHR:2018:1211JUD000910609

Detentieomstandigheden Rusland - Voorarrest

Artikelen 3 en 13 5, 6, 8 10 en 34 EVRM. Klager is veroordeeld tot een gevangenisstraf van 12 jaren voor het smokkelen van drugs. Hij klaagt over zijn detentieomstandigheden in de gevangenis in St. Petersburg, de omstandigheden waaronder hij vanuit die gevangenis naar het gerechtsgebouw is vervoerd en de omstandigheden van zijn detentie in het gerechtsgebouw. Tijdens de behandeling van zijn zaak stelt hij in een metalen kooi te zijn geplaatst. Tot slot klaagt hij over het gebrek aan effectieve remedies voor zijn klachten. Het EHRM acht zijn klachten gegrond en neemt een schending aan van artikel 3 en 13 EVRM. Daarnaast stelt het EHRM een schending vast van de artikelen 5, 6, 8 10 en 34 EVRM onder meer omdat de duur van zijn voorarrest te lang is geweest, zijn zaak niet binnen de termijn aan de rechter is voorgelegd en hij bij de eerste behandeling van zijn zaak door de rechter niet aanwezig was omdat hij niet was geïnformeerd.

EHRM – ARREST – 18 december 2018 – Hasan Köse t. Turkije – persbericht – arrest (level 2) - ECLI:CE:ECHR:2018:1218JUD001501411

Schending van artikel 2 EVRM - Op de overheid rust een positieve verplichting om voorvallen van ernstig politiegeweld te onderzoeken en te bestraffen.

Artikel 2 EVRM. Klager werd samen met zijn broer op weg naar het werk gestopt door de wegpolitie. Toen zij om identificatie vroegen van de twee politieagenten begonnen de politieagenten de broers te slaan en maakten zij gebruik van traangas. Een van de klagers werd beschoten en geraakt in de buik. Hij overleefde het incident, maar er was wel sprake van een levensbedreigende situatie en uiteindelijk ook van een verminderde werkcapaciteit van 27%. Een jaar na de schietpartij werd klager ten gevolge hiervan gediagnosticeerd met een posttraumatische stressstoornis en ernstige depressie.

De politieagent die het schot heeft gelost, is vervolgd en veroordeeld tot een gevangenisstraf van vijf maanden met uitstel. Naar Turks recht betekent dit dat de beslissing zonder gevolg blijft zolang er geen nieuwe feiten worden gepleegd binnen de proeftijd.

Klager stelt dat deze veroordeling de facto neerkomt op een bescherming van de betrokken politieagent, zodat er sprake is van een schending van artikel 2 EVRM.

Het Hof stelt dat op grond van artikel 2 EVRM op de Staat een positieve verplichting rust om het leven van burgers te beschermen, wat vereist dat het interne recht in staat is om te bestraffen wanneer het leven van een burger in het gedrang komt. Om te beoordelen of een beslissing artikel 2 EVRM miskent, gaat het EHRM na of de beslissing van de nationale rechter het preventieve en afschrikwekkende effect dat van de beslissing moet uitgaan, niet ondergraaft. De bestraffing moet namelijk van dien aard zijn dat toekomstige aantastingen van het recht op leven worden tegengegaan.

Hoewel er geen absolute verplichting is dat elke vervolging wegens levensbedreigend (politie)geweld moet leiden tot veroordeling of tot het opleggen van een specifieke straf, mag de nationale rechter niet toelaten dat levensbedreigend geweld onbestraft blijft. In dit concrete geval, wordt een schending van artikel 2 EVRM aangenomen. De schuld van de betrokken politieagent aan het disproportioneel (en levensbedreigend) geweld is vastgesteld, maar bleef volgens het Hof de facto onbestraft door het verlenen van uitstel.

Diensten, elektronische communicatiediensten

HvJ – ARREST – 13 december 2018 – zaak C-492/17 – Rittinger e.a. – ECLI:EU:C:2018:1019 – persbericht (en) – conclusie – arrest

Staatssteun – Duitse omroepbijdrage is verenigbaar met EU-recht

Artikel 107, lid 1, VWEU. Artikel 108, lid 3, VWEU. In 2007 verklaarde de Commissie dat de wijze van financiering van de Duitse publieke omroep als „bestaande steun” in de zin van artikel 1, onder b), i), van verordening nr. 659/1999 kon worden aangemerkt. In haar beschikking van 2007 stelde de Commissie echter vast dat bepaalde aspecten van deze financieringswijze onverenigbaar waren met de interne markt en eiste zij derhalve van de Duitse regering dat zij een reeks maatregelen trof, wat deze laatste heeft gedaan. Geen van die maatregelen had betrekking op de bijdrage (voorheen vergoeding) die het voorwerp is van deze prejudiciële verwijzing. In 2013 is met betrekking tot die financieringsbron een wijziging in werking getreden: samengevat hield die wijziging in dat terwijl die bijdrage tot dan toe verschuldigd was wegens het bezit van ontvangstapparaten voor audiovisuele programma's in een woning, vanaf dat ogenblik het eenvoudige bezit van een woning als eigenaar of huurder volstond. Het nieuwe criterium om de bijdrage te berekenen is bij verschillende Duitse rechters aangevochten, waaronder het Landgericht Tübingen (rechter in tweede aanleg Tübingen, Duitsland), dat van het Hof wenst te vernemen of de bijdrage verenigbaar is met het Unierecht.

Hof: Artikel 1, lid c), van verordening (EG) nr. 659/1999 moet aldus worden uitgelegd dat een wijziging van de regeling voor de financiering van het openbare omroepwezen in een lidstaat waarbij, een wegens het bezit van een toestel voor de ontvangst van radio en/of televisie ontvangtoestel verschuldigde omroepbijdrage wordt vervangen door een omroepbijdrage die met name verschuldigd is wegens het gebruik van een woning of bedrijfsruimte, geen wijziging in bestaande steun in de zin

van deze bepaling vormt, die krachtens artikel 108, lid 3, VWEU moet worden aangemeld bij de Europese Commissie.

De artikelen 107 en 108 VWEU staan niet in de weg aan een nationale regeling waarbij aan de openbare omroepen bevoegdheden worden verleend die afwijken van het gemeene recht en die deze omroepen in staat stellen om zelf over te gaan tot de gedwongen tenuitvoerlegging van achterstallige omroepbijdragen.

HvJ – ARREST – 13 december 2018 – zaak C-298/17 – France Télévisions – Frankrijk – ECLI:EU:C:2018:1017 – conclusie – arrest

Livestreaming televisieprogramma's via internet - Doorgifteverplichting

Richtlijn 2002/22/EG. Om de culturele diversiteit en een universele toegang van het publiek tot de belangrijkste radio- en televisieomroepkanalen te bevorderen, kunnen de lidstaten aan aanbieders van elektronischecomunicatienetwerken een verplichting tot doorgifte (*must carry*) van bepaalde omroepkanalen opleggen. Vandaag de dag maakt het internet evenwel een vrije distributie van en toegang tot almaar meer informatiebronnen mogelijk, daaronder begrepen radio en televisie, zonder de technische beperkingen van de in korte tijd „klassiek” geworden wijzen van uitzending, zoals uitzending via de ether, kabel of satelliet. Deze technologische evolutie heeft het audiovisuele landschap ingrijpend gewijzigd, waardoor de doorgifteverplichting in een voorrecht is veranderd en degene op wie die verplichting rust in een potentiële begunstigde. Derhalve rijst de vraag of, en in voorkomend geval onder welke voorwaarden, de voor die klassieke wijzen van doorgifte ontworpen regels van toepassing zijn in de nieuwe omgeving die internet is.

Hof: Artikel 31, lid 1, van richtlijn 2002/22/EG moet aldus worden uitgelegd dat een onderneming die via livestreaming televisieprogramma's op internet aanbiedt, niet reeds daarom moet worden aangemerkt als een onderneming die een elektronischecomunicatienetwerk aanbiedt dat voor de distributie van radio- of televisieomroepkanalen naar het publiek wordt gebruikt.

*De bepalingen van richtlijn 2002/22, staan er niet aan in de weg dat een lidstaat een doorgifteverplichting (*must carry*) oplegt aan ondernemingen die geen elektronischecomunicatienetwerken aanbieden, maar via livestreaming televisieprogramma's op internet aanbieden.*

Digitale markt

HvJ – CONCLUSIE A-G HOGAN – 13 december 2018 – zaak C-299/17 – VG Media – ECLI:EU:C:2018:1004 – Duitsland – persbericht – conclusie

Commerciële exploitanten van zoekmachines die content bewerken – Verbod om persproducten te delen – Technisch voorschrift?

Richtlijn 98/34/EG. Wanneer een lidstaat in zijn auteursrechtwetgeving nieuwe bepalingen opneemt waarin wordt bepaald dat commerciële exploitanten van internetzoekmachines zonder de juiste machtiging geen door uitgevers van perspublicaties verstrekte fragmenten van bepaalde content in de vorm van tekst, afbeeldingen of video mogen aanbieden, moet die regel dan worden meegedeeld aan de Europese Commissie overeenkomstig de vereisten van artikel 8, lid 1, van richtlijn 98/34/EG?

A-G: De nieuwe Duitse regels die zoekmachines verbieden om zonder voorafgaande toestemming van de uitgever fragmenten van persproducten aan te bieden, mogen niet worden toegepast. Deze regels hadden aan de Commissie moeten worden meegedeeld, aangezien zij een technisch voorschrift vormen dat specifiek betrekking heeft op een bepaalde dienst van de informatiemaatschappij, namelijk het verstrekken van persproducten door het gebruik van internetzoekmachines.

Artikel 1, leden 2 en 5, van richtlijn 98/34/EG, moet aldus worden uitgelegd dat nationale bepalingen waarbij het uitsluitend commerciële exploitanten van zoekmachines en commerciële dienstenaanbieders die content bewerken, maar niet andere – eveneens commerciële – gebruikers, wordt verboden om persproducten of delen hiervan (met uitzondering van losse woorden en zeer korte tekstfragmenten) ter beschikking van het publiek te stellen, regels vormen die specifiek betrekking hebben op diensten van de informatiemaatschappij. Artikel 1, lid 11, van richtlijn 98/34

moet aldus worden uitgelegd dat nationale bepalingen een technisch voorschrift vormen in de zin van deze bepaling, waarvoor de kennisgevingsplicht krachtens artikel 8, lid 1, van deze richtlijn geldt.

AG Hogan advises CJEU to rule that German press publishers' right is unenforceable ([IPkat](#))

Ter info: [Seminar Maastricht University \(MCEL\) op 16 januari 2019](#), van 14:00-15:30 met o.a. A-G Hogan over privacy, recht en technologie.

REGELGEVING EU

Richtlijn (EU) 2018/1972 van het Europees Parlement en de Raad van 11 december 2018 tot vaststelling van het Europees wetboek voor elektronische communicatie (herschikking) Voor de EER relevante tekst., [PB L 321 van 17.12.2018](#)

Discriminatie

EHRM – ARREST – 11 december 2018 – Lakatosova en Lakatos t. Slowakije - [persbericht – arrest \(level 3\)](#) - [ECLI:CE:ECHR:2018:1211JUD000065516](#)

Onvoldoende onderzoek naar mogelijk racistisch motief aanval op Roma

Samenvatting onder: [nalaten bescherming te bieden](#)

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Italië – 5 december 2018 – [C-670/18 Comune di Gesture](#)

Non-discriminatiebeginsel - Gepensioneerden

Richtlijn 2000/78/EG. EU Handvest. In deze zaak wordt verzocht om nietigverklaring van de door de Commune di Gesturi bekendgemaakte oproep tot indiening van blijken van belangstelling betreffende "onderzoek en advies gemeentelijk ecocentrum". Verzoeker voert aan dat hij niet aan de procedure kan deelnemen omdat hij momenteel een gepensioneerde ambtenaar is, ook al voldoet hij wel aan de rest van de gestelde eisen. De nationale regeling leidt volgens verzoeker tot een vorm van indirecte discriminatie in verband met de leeftijd van de geadresseerden (artikel 2(2)b) van richtlijn 2000/78) en is daarom in strijd met het doel discriminatie te bestrijden zoals vastgesteld in artikel 1 van deze richtlijn. Aan deze discriminatie lijkt geen "legitiem doel" ten grondslag te liggen (zoals artikel 6(1) van richtlijn 78/2000 eist), aangezien de regeling uitdrukkelijk beoogt te vermijden dat "gepensioneerden binnen diensten grote verantwoordelijkheid krijgen" om "een natuurlijk personeelsverloop te verzekeren". Ook is volgens verzoeker de nationale regeling in strijd met artikel 21 van het Handvest.

Prejudiciële vraag: Staat het beginsel van non-discriminatie als bedoeld in de artikelen 1 en 2 van richtlijn 2000/78/EG in de weg aan een Italiaanse regeling waarin is bepaald dat overheidsdiensten geen opdrachten voor onderzoek en advies mogen gunnen aan gepensioneerden die voorheen in de particuliere of overheidssector werkzaam waren?

NOOT - bij EHRM 6 november 2018 [Burlya e.a. t. Oekraïne](#)

Judgment of [Burlya and Others v. Ukraine](#): Local authorities held accountable for violating Convention rights of Roma residents in pogrom ([Strasbourg observers](#))

Eigendomsrecht

EHRM – ARREST – 13 december 2018 – Casa Cura Valle Fiorita t. Italië – persbericht – arrest (level 2) - ECLI:CE:ECHR:2018:1213JUD006794413

Het nalaten van de autoriteiten om een gebouw te ontruimen dat zonder titel is bezet, vormt een schending van het EVRM

Artikel 6 EVRM. Artikel 1, EP EVRM. Klager is een Italiaanse vennootschap geregistreerd in Rome. In december 2012 drong een groep van ongeveer 100 personen een gebouw van klager binnen en bezette het pand. Op 9 augustus 2013 beval de rechter in Rome de inbeslagname en ontruiming van het gebouw. In maart 2015 heeft klager zonder succes de autoriteiten verzocht om tenuitvoerlegging van de beschikking van 9 augustus 2013. In 2016 heeft de rechter de gemeente verzocht om alternatieve huisvesting te zoeken voor de bewoners zodat het gebouw ontruimd kon worden. Nog steeds zijn de mensen niet uit het pand geëvacueerd.

Het Hof merkt op dat het besluit van de rechter van 9 augustus 2013, dat definitief en uitvoerbaar is, betrekking heeft op een burgerrecht van klager en dat het noodzakelijk is om de integriteit van het onroerend goed te bewaren. Het Hof erkent dat sociale overwegingen en vrees voor verstoringen van de openbare orde een rechtvaardiging kunnen zijn voor vertraging en dat deze sociale overwegingen moeilijkheden kunnen opleveren bij de handhaving. Desondanks ziet het geen rechtvaardiging voor het volledige en langdurige verzuim van de Italiaanse autoriteiten om uitvoering te geven aan het rechterlijk bevel. Het Hof herhaalt dat een gebrek aan middelen op zichzelf geen aanvaardbare reden kan zijn om een rechterlijke beslissing niet ten uitvoer te leggen. Er is dus een schending van artikel 6.

Het Hof heeft mede in aanmerking genomen dat klager nog steeds aansprakelijk is voor de energiekosten gemaakt door de bewoners van het gebouw. Gezien de individuele belangen van klager is het Hof van oordeel dat de autoriteiten, nadat een redelijke termijn was verstreken voor het zoeken naar een bevredigende oplossing, de nodige maatregelen had moeten nemen om te voldoen aan de rechterlijke beslissing. Er is daarom tevens sprake van een overtreding van artikel 1 van het eerste protocol.

🇮🇹 Italy: Court ruling in Rome property rights dispute ([human rights Europe](#))

EHRM – ARREST – 19 december 2018 – Molla Sali t. Griekenland – **Grote Kamer – persbericht – arrest (level 1) - ECLI:CE:ECHR:2018:1219JUD002045214**

Toepassing van Sharia recht op erfenis tegen de wil van de erflater – Schending

Samenvatting onder: [Erfrecht](#)

Energiemarkt

HvJ – CONCLUSIE A-G TANCHEV – 5 december 2018 – Gevoegde zaken C-473/17 en C-546/17 – Repsol Butano en DISA Gas – Spanje - ECLI:EU:C:2018:983 – conclusie

Maximumprijs voor flessen vloeibaar petroleumgas – Verplichte thuisbezorging - Arrest HvJ zaak C-265/08, Federutility

Richtlijn 2009/73/EG. In de onderhavige zaken wordt het Hof gevraagd om opheldering over de verenigbaarheid van bepaalde maatregelen van een lidstaat ter regulering van prijzen in de energiesector met richtlijn 2009/73/EG betreffende gemeenschappelijke regels voor de interne markt voor aardgas en tot intrekking van richtlijn 2003/55/EG, zoals uitgelegd in de rechtspraak van het Hof, en met name in zijn baanbrekend arrest in de zaak Federutility e.a.

A-G: Richtlijn 2009/73/EG zoals uitgelegd in het arrest van 20 april 2010, Federutility e.a. (C-265/08, EU:C:2010:205), en de daaropvolgende rechtspraak, verzet zich niet tegen een maatregel tot vaststelling van een maximumprijs voor flessen vloeibaar petroleumgas, voor zover deze maatregel dient ter bescherming van sociaal kwetsbare afnemers wanneer de hierna genoemde omstandigheden zich afzonderlijk dan wel samen voordoen:

– de maatregel wordt als een algemene maatregel voor alle consumenten vastgesteld en geldt voor onbepaalde tijd, zolang de voorwaarden voor toegang tot de markt en de concurrentie op deze markt niet voldoende worden geacht,

– de maatregel geldt al meer dan 18 jaar,

– de maatregel kan ertoe bijdragen dat de situatie van geringe mededinging aanhoudt, aangezien hij nieuwkomers verhindert de markt te betreden.

Richtlijn 2009/73, zoals uitgelegd in de Federutility-rechtspraak, verzet zich niet tegen een maatregel tot verplichte thuisbezorging van flessen vloeibaar petroleumgas, voor zover deze maatregel dient ter bescherming van sociaal kwetsbare of in moeilijk bereikbare gebieden wonende afnemers, wanneer de in de vorige vraag genoemde omstandigheden zich afzonderlijk dan wel samen voordoen.

HvJ – ARREST – 6 december 2018 – zaak C-305/17 – FENS – Slowakije – ECLI:EU:C:2018:961 – persbericht – conclusie – arrest

Douane-unie - Heffing over netdiensten voor transmissie van elektriciteit - Heffingen van gelijke werking als douanerechten – Binnenlandse belastingen

Samenvatting onder: [Vrij verkeer](#)

REGELGEVING EU

- Europe's electricity market rules get ready for the energy transition: provisional agreement between Presidency and Parliament ([Council](#))
- Richtlijn (EU) 2018/2001 van het Europees Parlement en de Raad van 11 december 2018 ter bevordering van het gebruik van energie uit hernieuwbare bronnen, [PB L 328 van 21.12.2018](#)

REGELGEVING NL

Besluit uitvoering van Europese verordeningen betreffende de interne energiemarkt ([Stb. 2018 nr. 520](#))

Erfrecht

EHRM – ARREST – 19 december 2018 – Molla Sali t. Griekenland – Grote Kamer – persbericht – arrest (level 1) – ECLI:CE:ECHR:2018:1219JUD002045214

Toepassing van Sharia recht op erfenis tegen de wil van de erflater – Schending

Artikel 14 EVRM. Artikel 1 EP EVRM. Erflater en zijn vrouw maken deel uit van een Griekse moslim minderheid. De erflater heeft zijn vermogen nagelaten aan zijn vrouw bij testament dat is opgesteld in overeenstemming met Grieks recht. Volgens de Griekse rechter was het testament nietig omdat in casu Islamitisch erfrecht van toepassing zou zijn. De erfgenaam verliest daarmee drie kwart van haar erfenis. Zij klaagt dat zij een andere behandeling heeft gekregen vanwege haar geloof. Het Hof oordeelt dat de andere behandeling niet gerechtvaardigd is.

Door het recht te ontzeggen om vrijwillig het gewone erfrecht van toepassing te verklaren is het recht op zelfbeschikking, een belangrijk recht in het kader van de bescherming van minderheden, geschonden. Voorts merkt het Hof op dat Griekenland het enige land in Europa is dat Sharia recht toepast tegen de wil van de betrokkenen.

- Grand Chamber judgment: case of Molla Sali v. Greece (application no. 20452/14) ([conflict of laws](#))
- *Sharia* and inheritance in Western Thrace: the Grand Chamber judgment in *Molla Sali* ([law and religion](#))
- La Cour européenne écarte la Charia ([libertés chéries](#))

Europese subsidies

HvJ – ARREST – 19 december 2018 – zaak C-667/17 – Cadeddu – Italië – ECLI:EU:C:2018:1036 – geen conclusie – arrest

Studiebeurs medegefinancierd uit het Europees Sociaal Fonds – Inkomstenbelasting - Gelijktelling met inkomsten uit loondienst

Verordening (EG) nr. 1083/2006. Italië, Tsjechië en Spanje hebben schriftelijke opmerkingen ingediend. Aan verzoekster is een studiebeurs ten bedrage van 69 818 EUR toegekend, die was medegefinancierd uit het Europees Sociaal Fonds (ESF). Bij de toekenning van deze studiebeurs is een voorschot ten bedrage van 19 481,29 EUR op de inkomstenbelasting voor natuurlijke personen ingehouden, vermeerderd met de regionale en gemeentelijke heffingen ten bedrage van respectievelijk 859,28 EUR en 349 EUR. Volgens verzoekster zijn deze inhoudingen in strijd met artikel 80 van verordening nr. 1083/2006. Zij heeft daarom een verzoek tot teruggaaf ingediend bij de belastingdienst.

Hof: Artikel 80, van verordening (EG) nr. 1083/2006, gelezen in samenhang met artikel 2, punt 4, van die verordening, verzet zich niet tegen een nationale belastingregeling, op grond waarvan inkomstenbelasting voor natuurlijke personen wordt geheven over de bedragen die hun als studiebeurzen worden toegekend door het overheidsorgaan dat belast is met de uitvoering van het door de beheersautoriteit van het betrokken operationele programma in de zin van artikel 2, lid 3, van die verordening gekozen en uit Europese structuurfondsen gefinancierde project.

Familieleven en familierecht (Fa – sz)

EHRM – ARREST – 4 december 2018 - R.I. e.a. t. Roemenië – persbericht – arrest (level 3) – ECLI:CE:ECHR:2018:1204JUD005707716

Onttrekking aan ouderlijk gezag, verplichting autoriteiten maatregelen te treffen tot hereniging

Artikel 8 EVRM. In 2010 gaan klagster en de vader van de kinderen uit elkaar en blijven de minderjarige kinderen bij hun moeder wonen. In oktober 2013 neemt de vader de kinderen zonder toestemming van de moeder mee en wonen zij sindsdien bij hun vader. In 2014 wordt het gezag over de kinderen aan de moeder toegewezen, en wordt bepaald dat zij ook hoofdverblijfplaats bij haar zullen hebben. De vader geeft echter geen gehoor aan deze beslissing, en ondanks de inzet van gerechtsdeurwaarders blijven de kinderen bij de vader. De kinderen geven dan zelf ook aan niet terug te willen keren naar hun moeder. In 2015 wordt door de jeugdbeschermingsautoriteiten geadviseerd om een psychologisch onderzoek te laten doen naar de kinderen en de vader, vanwege het vermoeden dat de vader de kinderen zou aanzetten tot ouderverstoting. Dat onderzoek wordt uiteindelijk pas ingezet nadat de moeder hiervoor een gerechtelijk bevel heeft gekregen. Uit dit onderzoek blijkt dat er indicaties zijn voor psychische mishandeling door de vader door het aanzetten tot ouderverstoting door de kinderen van hun moeder. In 2016 wordt het verzoek van de vader om gezag te verkrijgen door de rechtbank toegewezen, maar die beslissing wordt in 2018 in hoger beroep vernietigd. De moeder klaagt dat haar rechten en die van haar kinderen als bedoeld in artikel 8 EVRM zijn geschonden doordat de beslissingen van de Roemeense rechtbank niet zijn nageleefd waardoor zij nog altijd niet met elkaar zijn herenigd.

Het EHRM oordeelt dat de nationale autoriteiten de verplichting hadden om voortvarend te handelen en maatregelen te treffen gericht op de hereniging van de moeder en de kinderen, maar dat zij inmiddels ruim vijf jaar van elkaar gescheiden leven. De weerstand van de kinderen om terug te keren naar de moeder ontheft de autoriteiten niet van de verplichting om zich in te zetten voor hereniging van ouder en kind. Het EHRM is van oordeel dat de jeugdbeschermingsautoriteiten zich te passief hebben opgesteld, nu uit niets blijkt dat hun inspanningen verder reikten dan het louter bezoeken van de vader. Dit levert een schending op van artikel 8 EVRM. Het hof merkt daarbij op dat deze uitspraak niet zo moet worden geïnterpreteerd dat de autoriteiten een verplichting zouden hebben gehad om de moeder en de kinderen te herenigen zonder daartoe een zorgvuldige voorbereiding te treffen.

EHRM – ARREST – 18 december 2018 – Khusnutdinov en X t. Rusland – persbericht – arrest (level 2) – ECLI:CE:ECHR:2018:1220JUD002240808

Artikel 8 EVRM. In 2008 is klager met zijn vrouw en hun dan 10 jarige dochter van Rusland naar de Verenigde Staten verhuisd. In datzelfde jaar wordt de vrouw ernstig ziek en wordt de dochter naar haar grootouders in Oezbekistan gestuurd. De vrouw komt in december 2008 te overlijden. Klager reist in maart 2009 naar Moskou, maar de grootouders weigeren hun kleindochter ook naar Moskou te brengen, waarna klager zich wendt tot het Russische consulaat. Medewerkers van het consulaat bezoeken de dochter in september 2009 bij de grootouders en delen aan klager mee dat de levensomstandigheden van de dochter bij de grootouders in Oezbekistan uitstekend zijn en dat hij haar daar op ieder moment op kan halen en ook de Oezbeekse jeugdbescherming komt tot die conclusie. In januari 2010 reist de vader naar Oezbekistan waar hij de school van zijn dochter bezoekt en haar te spreken krijgt. De grootouders verbieden klager vervolgens zijn dochter nogmaals te bezoeken, dan wel haar mee te nemen. In september 2010 legt klager zijn zaak voor aan een rechtbank in Rusland waar hij stelt dat de grootouders zijn dochter wederechtelijk bij zich houden. Er volgen verschillende zittingen bij de rechtbank, waarvan er meerdere worden aangehouden omdat klager niet verschijnt. In 2012 wijst de rechtbank het verzoek van klager om herenigd te worden met zijn dochter af. De rechtbank verwijst daarbij naar de mening van de dochter die aangeeft bij haar grootouders te willen blijven en het standpunt van de jeugdbeschermingsautoriteiten en oordeelt dat het in het belang van de dochter is om in Oezbekistan te blijven. Zowel in hoger beroep als in cassatie wordt de uitspraak bekrachtigd. Het EHRM overweegt dat het geen redenen heeft om eraan te twijfelen dat het oordeel van de Russische rechtbank in het belang van de dochter was. Zij had duidelijk aangegeven bij de grootouders te willen blijven. Nu zij inmiddels dertien jaar oud was, was ze naar het oordeel van het hof op een leeftijd waarop zij in staat was haar mening te vormen en de consequenties daarvan te kunnen overzien. Toen zij werd gehoord door de Russische rechtbank werd ze bovendien ondersteund door een deskundige van de jeugdbescherming, waardoor de rechtbank er redelijkerwijs van uit kon gaan dat de mening van de dochter authentiek was. Ten aanzien van het argument van klager dat de zaak de facto was bepaald door het verstrijken van de tijd oordeelt het hof dat klager er zelf voor had gekozen om de zaak voor te leggen aan de Russische rechtbank waardoor zittingen zo moesten worden ingepland dat partijen vanuit de Verenigde Staten en vanuit Oezbekistan naar Rusland konden reizen. Bovendien moesten internationale verzoeken gedaan worden aan de Oezbeekse autoriteiten om de feiten vast kunnen stellen. Daarnaast wijst het hof erop dat klager zich de eerste anderhalf jaar na de scheiding van zijn dochter zeer passief had opgesteld en de dochter slechts eenmaal, in januari 2010, had bezocht. Nu de dochter al vanaf oktober 2009 had aan gegeven bij de grootouders te willen blijven, hetgeen ruim een jaar was voordat de procedure door klager bij de Russische rechtbank aanhangig werd gemaakt, kan niet worden gesteld dat de zaak de facto was bepaald door de lengte van de procedure. Er is derhalve geen sprake van een schending van artikel 8 EVRM.

REGELGEVING EU

Uitvoeringsverordening (EU) 2018/1990 van de Commissie van 11 december 2018 tot vaststelling van de formulieren bedoeld in Verordening (EU) 2016/1104 van de Raad tot uitvoering van de nauwere samenwerking op het gebied van de bevoegdheid, het toepasselijke recht en de erkenning en tenuitvoerlegging van beslissingen op het gebied van de vermogensrechtelijke gevolgen van geregistreerde partnerschappen, *PB L 320 van 17.12.2018*

Financiële diensten en markten (B – S)

EHRM – ONTVANKELIJKHEIDSBESLISSING – 27 november 2018 - Merkantil Car Zrt t. Hongarije – persbericht 20.12.2018 – beslissing (level 3) – ECLI:CE:ECHR:2018:1127DEC002285315

Klachten van Hongaarse banken over oneerlijke bedingen in leenovereenkomsten zijn niet ontvankelijk

Samenvatting onder: [Consumenten](#)

**HvJ – ARREST – 11 december 2018 – zaak C-493/17 – Weiss e.a. – ECLI:EU:C:2018:1000
Duitsland – Grote Kamer – persbericht – conclusie – arrest**

*Aankoop door ECB van door de publieke sector uitgegeven schuldbewijzen op secundaire markten -
HvJ Gauweiler*

Artikelen 119, 123 en 127 VWEU. Besluit (EU) 2015/774 van de Europese Centrale Bank. Dit verzoek is ingediend in het kader van vier grondwettelijke beroepen over de toepasselijkheid in Duitsland van verschillende besluiten van de Europese Centrale Bank (ECB), over de medewerking van de federale centrale bank, Duitsland aan de tenuitvoerlegging van die besluiten of het gestelde stilzitten van die bank met betrekking tot die besluiten, en het gestelde stilzitten van de federale regering, Duitsland en van de Deutsche Bundestag (tweede kamer van het federale parlement, Duitsland) met betrekking tot die medewerking en die besluiten. De besluiten hebben betrekking op een programma voor de aankoop van door de publieke sector uitgegeven schuldbewijzen op secundaire markten.

Het arrest van 16 juni 2015, Gauweiler e.a., zaak C-62/14 vormt onvermijdelijk de achtergrond van deze nieuwe zaak. Om te beginnen is het verzoek om een prejudiciële beslissing namelijk opnieuw ingediend door het Bundesverfassungsgericht in het kader van een procedure die beoogt te doen vaststellen dat een handeling van de ECB kennelijk ultra vires en in strijd met de Duitse grondwettelijke identiteit is. Voorts houden de handelingen waar het in deze zaak om gaat en die welke aanleiding hebben gegeven tot het arrest van 16 juni 2015, Gauweiler e.a., zaak C-62/14, beide verband houdend met programma's van de ECB die „onconventioneel” worden genoemd en niet onder het monetair beleid zouden vallen en strijdig zouden zijn met het verbod van monetaire financiering van artikel 123 VWEU. Verschillende lidstaten (Duitsland, Griekenland, Frankrijk, Italië, Portugal en Finland hebben schriftelijke opmerkingen ingediend.

Hof: Bij het onderzoek van de prejudiciële vragen is niet gebleken van feiten of omstandigheden die de geldigheid kunnen aantasten van besluit (EU) 2015/774 van de Europese Centrale Bank.

HvJ – ARREST – 19 december 2018 – zaak C-219/17 – Berlusconi en Fininvest – Grote Kamer – Italië – ECLI:EU:C:2018:1023 – persbericht – conclusie – arrest

*Banktoezicht ECB - Verwerving van een gekwalificeerde deelneming in een kredietinstelling -
Rechterlijke toetsing van samengestelde administratieve procedures - Gemeenschappelijk
toezichtsmechanisme*

Richtlijn 2013/36/EU. Verordening (EU) nr. 1024/2013. Verordening (EU) nr. 468/2014. In 2016 heeft de ECB zich, op grond van een voorstel van Banca d'Italia, verzet tegen een deelneming in Banca Mediolanum door Fininvest en Silvio Berlusconi. Daarbij werd onder meer verwezen naar een eerdere veroordeling wegens belastingfraude. De Italiaanse Raad van State vraagt het Hof of de nationale rechter de geldigheid van het voorstel van Banca d'Italia mag onderzoeken, dan wel of de bevoegdheid in deze exclusief bij het Hof van Justitie ligt. Dit geding biedt het Hof voor het eerst de gelegenheid om zich uit te spreken over een van de nieuwe procedures: de procedure voor de goedkeuring van de verwerving of vergroting van een gekwalificeerde deelneming in een kredietinstelling. De vraag is wie de rechterlijke toetsing van de in het kader van deze procedure vastgestelde besluiten moet verrichten. Meer in het bijzonder rijst de vraag of er tegen bepaalde voorstellen of ontwerpbesluiten die de nationale toezichthoudende autoriteiten voorleggen aan de ECB beroep kan worden ingesteld bij de nationale toezichthoudende autoriteiten of dat de inhoud ervan en het daaropvolgende definitieve besluit van de ECB alleen kunnen worden getoetst door het Hof van Justitie van de Europese Unie.

Hof: Artikel 263 VWEU verzet zich ertegen dat de nationale rechterlijke instanties de wettigheid toetsen van inleidende handelingen, onderzoekshandelingen en niet-bindende ontwerpbesluiten die de nationale bevoegde autoriteiten hebben vastgesteld in het kader van de procedure van de artikelen 22 en 23 van richtlijn 2013/36/EU waarbij aan de Europese Centrale Bank specifieke taken worden opgedragen betreffende het beleid inzake het prudentieel toezicht op kredietinstellingen, en van de artikelen 85 tot en met 87 van verordening (EU) nr. 468/2014 van de Europese Centrale Bank (GTM-kaderverordening). Het feit dat bij een nationale rechterlijke instantie een specifieke vordering tot nietigverklaring is ingesteld wegens een vermeende schending van het gezag van gewijsde van een nationale rechterlijke beslissing is in dit verband irrelevant.

HvJ – CONCLUSIE A-G HOGAN – 5 december 2018 – zaak C-450/17 P – Landeskreditbank Baden-Württemberg – Duitsland - ECLI:EU:C:2018:982 – conclusie

Belangrijke entiteit – Rechtstreeks toezicht ECB vs gedeeld toezicht

Verordening (EU) nr. 1024/2013. Verordening (EU) nr. 468/2014. Rekwirante is de investerings- en ontwikkelingsbank (Förderbank) van Baden-Württemberg (Duitsland). De ECB heeft rekwirante laten weten dat deze, gezien haar belangrijkheid, onder het exclusieve toezicht van de ECB valt en niet onder het gedeelde toezicht van het GTM. Rekwirante betoogt dat zij moet worden aangemerkt als een minder belangrijke entiteit aangezien volgens haar sprake is van „bijzondere omstandigheden” als bedoeld in artikel 6, lid 4, van de basisverordening en artikel 70 van verordening (EU) nr. 468/2014 (GTM-kaderverordening). De A-G stelt voor de hogere voorziening af te wijzen.

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Tsjechië – 10 december 2018 – zaak C-679/18 OPR-Finance*

Kredietovereenkomst – Nietigheid wegens nalaten beoordeling kredietwaardigheid - Ambtshalve toepassing

Richtlijn 2008/48/EG. Verzoekster had een doorlopende kredietovereenkomst gesloten met verweerster waarbij zij aan verweerster een bedrag heeft verstrekt. Door de bepalingen van de kredietovereenkomst verwierf verzoekster het recht op betaling van de hoofdsom, de vergoeding voor kredietverstrekking, rente en contractuele boetes. Verweerster heeft hier slechts een gedeelte van betaald. Verweerster verklaarde ter zitting dat de kredietovereenkomst via telecommunicatiemiddelen was gesloten. Verzoekster heeft tijdens de procedure niet bewezen dat zij de kredietwaardigheid van verweerster voor het sluiten van de kredietovereenkomst heeft beoordeeld. Verweerster heeft niet de exceptie van nietigheid ingeroepen vanwege de niet-beoordeling van haar kredietwaardigheid door verzoekster.

Prejudiciële vragen: 1. Staan de gecombineerde bepalingen van artikel 8 en artikel 23 van richtlijn 2008/48/EG in de weg aan nationale wetgeving die bepaalt dat indien de kredietgever de kredietwaardigheid van de consument niet beoordeelt voor het sluiten van een kredietovereenkomst, de kredietovereenkomst nietig is en de consument verplicht is de hoofdsom aan de kredietgever terug te betalen wanneer zijn financiële draagkracht dit toelaat, waarbij voornoemde sanctie (de nietigheid van de kredietovereenkomst) echter alleen van toepassing is indien de consument deze inroept (en zich dus op een exceptie van nietigheid in verband met de overeenkomst beroept) binnen een verjaringstermijn van drie jaar? 2. Moet een nationale rechter op grond van de gecombineerde bepalingen van artikel 8 en artikel 23 van richtlijn 2008/48/EG de sanctie die in de nationale wetgeving is vastgelegd ingeval de kredietgever zijn verplichting om de kredietwaardigheid van de consument voor het sluiten van de kredietovereenkomst te beoordelen niet nakomt, ambtshalve toepassen (dat wil zeggen indien de consument de sanctie zelf niet inroept)? Aangehaalde (recente) jurisprudentie: Faber/Autobedrijf Hazet Ochten BV C-497/13; Radlinger en Radlingerová/FINWAY a.s. C-377/14; Marleasing SA C-106/89; Océano Grupo Editorial SA C-240/98–C-244/98;

REGELGEVING NL – Implementatie richtlijn betaaldiensten

Implementatiewet herziene richtlijn betaaldiensten (Stb. 2018, nr. 503)

Gemeenschappelijk buitenlands en veiligheidsbeleid - GBVB

HvJ – ARREST – 19 december 2018 – zaak C-530/17 P – Azarov/Raad – ECLI:EU:C:2018:1031 – arrest

Beperkende maatregelen gelet op de situatie in Oekraïne – Bevriezing van tegoeden en economische middelen

Uitvoeringsverordening (EU) 2015/357. Verordening (EU) nr. 208/2014. Hof: Het arrest van het Gerecht van de Europese Unie van 7 juli 2017, Azarov/Raad, zaak T-215/15 wordt vernietigd. De Raad kan zich pas op het standpunt stellen dat een plaatsingsbesluit op een voldoende solide feitelijke grondslag berust nadat hij zelf heeft geverifieerd dat de rechten van de verdediging en het recht op effectieve rechterlijke bescherming in acht zijn genomen bij de vaststelling van de beslissing van het betrokken derde land waarop hij de vaststelling van beperkende maatregelen wil baseren. Besluit (GBVB) 2015/364 en uitvoeringsverordening (EU) 2015/357 worden nietig verklaard voor zover zij Mykola Yanovych Azarov betreffen.

GERECHT EU – ARREST – 13 december 2018 – zaak T-558/15 – Iran Insurance/Raad – ECLI:EU:T:2018:945 – arrest

Beperkende maatregelen tegen Iran – Bevriezing van tegoeden

Besluit 2010/413/GBVB. Het beroep wordt verworpen.

GERECHT EU – ARREST – 13 december 2018 – zaak T-559/15 – Post Bank Iran/Raad – ECLI:EU:T:2018:948 – arrest

Beperkende maatregelen tegen Iran – Bevriezing van tegoeden

Besluit 2010/413/GBVB. Het beroep wordt verworpen.

GERECHT EU – ARREST – 14 december 2018 – zaak T-400/10 RENV – Hamas/Raad – ECLI:EU:T:2018:966 – persbericht – arrest

Bevriezing tegoeden Hamas

Gemeenschappelijk standpunt 2001/931/GVBV betreffende de toepassing van specifieke maatregelen ter bestrijding van terrorisme. Het beroep wordt verworpen.

GERECHT EU – ARREST – 12 december 2018 – zaak T-358/17 – Mubarak/Raad – ECLI:EU:T:2018:905 – persbericht – arrest (en)

Bevriezing tegoeden voormalige Egyptische president Mubarak

Besluit 2011/172/GBVB. De voormalige Egyptische president Mubarak vraagt het Gerecht om nietigverklaring van de maatregelen tot bevriezing van zijn tegoeden in de EU. Het Gerecht verworpt het beroep.

Gezondheid, geneesmiddelen (B)

HvJ – CONCLUSIE A-G SAUGMANDSGAARD ØE – 13 december 2018 – zaak C-443/17 – Abraxis Bioscience – VK – ECLI:EU:C:2018:1020 – conclusie

Geneesmiddelen - ABC - VHB

Verordening (EG) nr. 469/2009. Abraxis tracht van de verwijzende rechter de nietigverklaring te verkrijgen van de beslissing waarbij de Comptroller haar aanvraag tot afgifte van een aanvullend beschermingscertificaat (hierna: „ABC”) voor een combinatie van stoffen die de werkzame stof paclitaxel in de vorm van albuminegebonden nanodeeltjes bevat, heeft afgewezen. Deze combinatie van stoffen wordt door Abraxis „nab-paclitaxel” genoemd en onder de naam Abraxane in de handel gebracht.

A-G: Artikel 3, onder d), van verordening (EG) nr. 469/2009 verzet zich tegen de afgifte van een dergelijk certificaat wanneer de vergunning voor het in de handel brengen (VHB) waarop de aanvraag voor het aanvullende beschermingscertificaat uit hoofde van artikel 3, onder b), van deze

verordening is gebaseerd, niet de eerste VHB van de betrokken werkzame stof of samenstelling van werkzame stoffen als geneesmiddel is. Hetzelfde geldt in een situatie, waarin de aldus ingeroepen VHB de eerste vergunning is die de formulering dekt die wordt beschermd door het basisoctrooi waarop de aanvraag van het aanvullend beschermingscertificaat uit hoofde van artikel 3, onder a), van deze verordening is gebaseerd.

- The Opinion of the Advocate General in the case C-443/17 (Abraxis case). A lost case for second medical indication SPCs? ([IPkat](#))

GERECHT EU – ARREST – 12 december 2018 – zaak T-677/14 – Biogaran/Commissie – ECLI:EU:T:2018:910 – persbericht (en) – arrest

Misbruik machtspositie - Markt van perindopril, een geneesmiddel ter behandeling van cardiovasculaire ziekten - Schikkingsovereenkomst inzake octrooigeschillen

Samenvatting onder: [Mededinging](#)

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Frankrijk – 4 december 2018 – zaak C-673/18 Santen

ABC - Basisoctrooi - Ciclosporine als werkzame stof - Begrip „andere toepassing – Uitleg arrest HvJ Neurim (C-130/11)

Verordening (EG) nr. 469/2009. Vennootschap Santen is houdster van een Europees octrooi. Santen heeft daarnaast een communautaire vergunning gekregen voor het in de handel brengen van het geneesmiddel Ikervis (hierna: VHB). Op basis van het octrooi en de VHB heeft Santen een aanvraag voor een aanvullend beschermingscertificaat (hierna: ABC) ingediend voor het product “ciclosporine in oogdruppel emulsie”. Op grond van de opmerkingen van het INPI heeft Santen de naam van het product waarvoor het ABC is aangevraagd gewijzigd in “ciclosporine voor gebruik bij de behandeling van keratitis”. De directeur van het INPI heeft de ABC-aanvraag van Santen alsnog afgewezen. Dit omdat al eerder een vergunning was verleend voor het in de handel brengen van het geneesmiddel Sandimmune, dat ook al ciclosporine als werkzame stof bevatte. Dit geneesmiddel verschilt echter van het product waarvoor een ABC is aangevraagd op basis van de therapeutische indicaties, alsmede de formulering, concentratie en dosering. Santen is tegen de beslissing tot afwijzing in beroep gegaan.

Prejudiciële vragen: Moet het begrip „andere toepassing” in de zin van het arrest van het Hof van 19 juli 2012, Neurim (C-130/11) strikt worden opgevat, dat wil zeggen moet het zich uitsluitend beperken tot de situatie van een aanvraag voor menselijk gebruik in vervolg op een aanvraag voor diergeneeskundig gebruik, of moet het betrekking hebben op een relevante indicatie op een nieuw therapeutisch terrein, in de zin van een nieuw merkgeneesmiddel, ten opzichte van de eerdere VHB, of een geneesmiddel waarin de werkzame stof een andere werking teweegbrengt dan de werking die deze teweegbrengt in het geneesmiddel waarvoor de eerste VHB is verleend, of moet het, meer in het algemeen, gelet op de doelstellingen van verordening nr. 469/2009 om een evenwichtig systeem op te zetten dat rekening houdt met alle belangen, inclusief die van de volksgezondheid, die op het spel staan, worden getoetst aan strengere criteria dan de criteria voor toetsing van de octrooieerbaarheid van de uitvinding, of moet het daarentegen in uitgebreide zin worden opgevat, dat wil zeggen in die zin dat het niet alleen verschillende therapeutische indicaties en ziekten omvat, maar ook formuleringen, doseringen en/of verschillende wijzen van toediening?

2. Houdt het begrip „toepassing die binnen de beschermingsfeer valt van het basisoctrooi” in de zin van het arrest van 19 juli 2012, Neurim (C-130/11) in dat de reikwijdte van het basisoctrooi moet overeenstemmen met die van de betrokken VHB en zich bijgevolg moet beperken tot het nieuw medisch gebruik dat overeenkomt met de therapeutische indicatie van die VHB?

REGELGEVING EU

Aanbeveling van de Raad van 7 december 2018 over betere samenwerking bij de bestrijding van ziektes die door vaccinatie kunnen worden voorkomen, [PB C 466 van 28.12.2018](#)

Godsdienstvrijheid (B)

EHRM – ARREST – 19 december 2018 – Molla Sali t. Griekenland – Grote Kamer – persbericht – arrest (level 1) - ECLI:CE:ECHR:2018:1219JUD002045214

Toepassing van Sharia recht op erfenis tegen de wil van de erflater – Schending

Samenvatting onder: [Erfrecht](#)

Grondrechten (Handvest) en EVRM, algemeen

EHRM – MEDEDELINGEN EN BESLISSINGEN - i.h.k.v. interstatelijke klachten tussen Rusland en Oekraïne

- 📌 Het EHRM roept Oekraïne op om de juiste medische verzorging te bieden aan degenen die dat nodig hebben: *ECHR grants Rule 39 in new inter-State case Ukraine v. Russia concerning events in the Kerch Strait* ([ECHR](#))
- 📌 ECHR to adjourn some individual applications related to Eastern Ukraine ([ECHR](#))

EHRM – OVERIGE BESLISSINGEN

- De Grote Kamer neemt de eerste prejudiciële vraag die is ingediend op grond van Protocol 16 in behandeling: Grand Chamber Panel accepts first request for an advisory opinion under Protocol 16 ([EHRM](#))
- Het EHRM start een test met minnelijke schikkingen. Deze test zal een jaar duren. Court to trial new 'friendly settlements' procedure ([Human rights Europe](#))

OVERIG

- ECtHR or CEDAW: Spoilt for Choice in Moldova? ([strasbourgeoiservers](#))
- In the name of the European Club of Liberal Democracies: How to Evaluate the Strasbourg Jurisprudence ([EJILtalk](#))
- Expanding the moral circle to nonhuman animals – Joe Wills ([UK human rights blog](#))

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Verenigd Koninkrijk – 17 december 2018 – zaak C-687/18 Associated Newspapers*

Bescherming persoonsgegevens – Verwerking voor journalistieke doeleinden - Krantenartikelen

Richtlijn 95/46/EG. Artikelen 7, 8 en 47 EU-Handvest. Verweerster is een uitgeefster van kranten (o.a.) de Daily Mail. Verzoeker heeft verweerster in rechte betrokken met betrekking tot door haar gepubliceerde artikelen. Verweerster heeft een vordering tot schorsing van het geding ingediend. Ingevolge nationale bepalingen moet het rechtsgeding geschorst worden wanneer de voor de verwerking verantwoordelijke op enig tijdstip in een geding aanvoert dat, of het volgens de rechter blijkt dat, op het geding betrekking hebbende persoonsgegevens worden verwerkt voor uitsluitend journalistieke doeleinden. Deze schorsing blijft vervolgens gelden totdat de Information Commissioner vaststelt dat aan de voorwaarden niet is voldaan of totdat de vordering wordt ingetrokken. In casu staat vast dat aan de voorwaarden is voldaan en dus zou de nationale rechter het geding moeten schorsen. Verzoeker verzet zich tegen de schorsing omdat schorsing van het geding in strijd zou zijn met het Unierecht (richtlijn 95/46/EG en Handvest van de grondrechten).

Prejudiciële vraag: Zijn de nationale bepalingen inzake de mogelijkheid een zaak te schorsen in overeenstemming met de artikelen 9, 22 en 23 van richtlijn 95/46/EG en met de artikelen 7, 8, en 47 van het Handvest van de grondrechten? Aangehaalde (recente) jurisprudentie: C-73/07 Tietosuojavaltuutettu tegen Satakunnan Markkinapörssi Oy en Satamedia Oy (conclusie), Mosley tegen Verenigd Koninkrijk (EHRM).

Handel en anti-dumping

OVERIG

- NCC kan eindelijk van start ([Mr.online](#))
- Engelstalige rechtspraak over handelsgeschillen per 1 januari ([sconline](#))

IE - Intellectuele eigendom (C-S)

HvJ – ARREST – 6 december 2018 – zaak C-629/17 – J. Portugal Ramos Vinhos – Portugal - ECLI:EU:C:2018:988 – geen conclusie - arrest

Woordteken adegaborba.pt waarmee wijnproducten worden aangeduid - Geografische naam

Richtlijn 2008/95/EG. Verzoekster in het hoofdgeding, J. Portugal Ramos Vinhos, heeft een vordering ingesteld tot nietigverklaring van de inschrijving door Adega Cooperativa de Borba van meerdere nationale merken ter aanduiding van wijnproducten, waaronder een nationaal merk dat bestaat in het woordteken „adegaborba.pt”. Die vordering is in eerste aanleg en in hoger beroep afgewezen. Deze twee rechterlijke instanties hebben geoordeeld dat het woordteken „adegaborba.pt” niet binnen de werkingssfeer van artikel 223, lid 1, onder c), CPI valt wanneer het, zoals in het onderhavige geval, in gebruik wordt genomen door een producent uit de regio Borba (Portugal). Verzoekster heeft bij de verwijzende rechter een hogere voorziening ingesteld tegen het arrest. De verwijzende rechter vraagt zich af of de term „adega” („kelder”) bij gebruik ervan in verband met wijnproducten moet worden beschouwd als een louter beschrijvende term, omdat hij verwijst naar een middel voor de vervaardiging van die producten, dan wel of die term slechts verwijst naar een kenmerk van die producten, naast de uitdrukkelijk in richtlijn 2008/95 genoemde kenmerken.

Hof: Artikel 3, lid 1, onder c), van richtlijn 2008/95/EG moet aldus worden uitgelegd dat de inschrijving van een merk dat bestaat in een woordteken, waarmee wijnproducten worden aangeduid en waarin een geografische naam voorkomt, moet worden geweigerd op grond dat dit teken met name een term omvat die in het algemeen wordt gebruikt om de installaties en lokalen aan te duiden waarin dergelijke waren worden vervaardigd, en die tevens een van de woordelementen is van de handelsnaam van de rechtspersoon die de inschrijving van dat merk wenst te verkrijgen.

- Term voor installatie waarin wijn wordt vervaardigd in combinatie met geografische plaats volledig beschrijvend ([Boek9.nl](#))

HvJ – ARREST – 19 december 2018 – zaak C-572/17 – Syed – Zweden - ECLI:EU:C:2018:1033 – conclusie - arrest

Strafzaak - Merkinbreuk en auteursrecht

Richtlijn 2001/29/EG. Dit verzoek is ingediend in het kader van een door het openbaar ministerie, Zweden ingestelde strafprocedure tegen Imran Syed wegens merkinbreuk en inbreuken op het auteursrecht op werken van letterkunde en kunst. Het betreft een cassatieberoep tegen de beslissing in tweede aanleg waarbij een handelaar is veroordeeld voor het feit dat hij een bepaald aantal textielproducten in zijn winkel had verkocht en in zijn magazijnen had opgeslagen – waarvan één magazijn met de winkel in verbinding stond en een ander in een voorstad van Stockholm (Zweden) was gevestigd –, welke textielproducten auteursrechtelijk beschermde afbeeldingen en motieven van rockmuziek bevatten zonder dat de auteursrechthebbenden daarvoor toestemming hadden verleend. De vraag van de verwijzende rechter aan het Hof heeft betrekking op de grenzen van een van de auteursrechten, namelijk het in richtlijn 2001/29/EG bepaalde recht om de distributie onder het publiek van het werk of kopieën daarvan toe te staan of te verbieden. Hij wenst met name te vernemen of dat recht niet alleen betrekking heeft op de verkochte goederen, maar ook op de goederen die in een magazijn zijn opgeslagen, en in welke mate.

Hof: Artikel 4, lid 1, van richtlijn 2001/29/EG moet in die zin worden uitgelegd dat de opslag door een handelaar van goederen met een motief dat op het grondgebied van de lidstaat van opslag auteursrechtelijk is beschermd, een inbreuk kan vormen op het uitsluitende distributierecht in de zin

van die bepaling, wanneer die handelaar zonder toestemming van de houder van dat auteursrecht in een winkel goederen te koop aanbiedt die identiek zijn aan die welke hij opslaat, op voorwaarde dat die opgeslagen goederen daadwerkelijk bestemd zijn voor de verkoop op het grondgebied van de lidstaat waarin dit motief beschermd is. De afstand tussen de opslagplaats en de verkoopplaats kan als zodanig geen beslissende factor zijn om te bepalen of de opgeslagen goederen bestemd zijn voor de verkoop op het grondgebied van die lidstaat.

- *Distributierecht uit Auteursrechtlijn kan op afstand van winkel opgeslagen goederen omvatten (boek9.nl)*
- *CJEU rules that warehouse storage of counterfeits due for sale falls within scope of distribution right (IPKat)*

HvJ – ARREST – 19 december 2018 – zaak C-367/17 – S – Duitsland - ECLI:EU:C:2018:1025 – geen conclusie - arrest

Beschermde oorsprongsbenaming „Schwarzwälder Schinken“ – Vereiste dat beschermd product in zijn geografisch productiegebied wordt verpakt

Samenvatting onder: [Landbouw](#)

HvJ – CONCLUSIE A-G SZPUNAR – 12 december 2018 – zaak C-476/17 – Pelham e.a. – Grote Kamer – Duitsland - ECLI:EU:C:2018:1002 – persbericht – conclusie

Sampling van muziek - Inbreuk

Richtlijn 2001/29/EG. Richtlijn 2006/115/EG. Artikel 13 EU Handvest. Mogen minieme geluidsfragmenten van muziekwerken ('sampling') gratis worden gebruikt zonder toestemming van de rechthebbende?

A-G: Sampling vormt een inbreuk op de rechten van de producent van een fonogram als er zonder diens toestemming gebruik van wordt gemaakt. Artikel 2, onder c), van richtlijn 2001/29/EG moet aldus worden uitgelegd dat er sprake is van een inbreuk op het uitsluitende recht van een fonogramproducent om reproductie van zijn fonogram toe te staan of te verbieden in de zin van die bepaling wanneer zonder zijn toestemming een fragment van zijn fonogram wordt overgenomen voor gebruik in een ander fonogram (sampling).

Artikel 9, lid 1, onder b), van richtlijn 2006/115/moet aldus worden uitgelegd dat een fonogram waarop fragmenten van een ander fonogram zijn overgenomen (samples) geen kopie is van het andere fonogram in de zin van die bepaling.

Artikel 2, onder c), van richtlijn 2001/29 verzet zich ertegen dat op fonogrammen een bepaling van intern recht van een lidstaat, wordt toegepast, volgens welke een zelfstandig werk mag worden gecreëerd met vrij gebruik van een ander werk zonder toestemming van de auteur ervan, aangezien een dergelijke bepaling verder gaat dan de in artikel 5, leden 2 en 3, van die richtlijn bedoelde beperkingen en restricties op uitsluitende rechten.

De in artikel 5, lid 3, onder d), van richtlijn 2001/29 bedoelde beperking voor citaten is niet van toepassing in een situatie waarin een fragment van een fonogram is opgenomen op een ander fonogram zonder klaarblijkelijke bedoeling tot interactie met het eerste fonogram en zodanig dat het niet van de rest van het nieuwe fonogram te onderscheiden is.

De lidstaten zijn verplicht in hun nationale recht de bescherming te waarborgen van de in de artikelen 2 tot en met 4 van richtlijn 2001/29 bedoelde uitsluitende rechten, die enkel kunnen worden beperkt door toepassing van de beperkingen en restricties die uitputtend zijn beschreven in artikel 5 van die richtlijn. De lidstaten blijven echter vrij in hun keuze van de middelen die zij passend achten om die verplichting na te komen.

Het uitsluitende recht van fonogramproducenten om op grond van artikel 2, onder c), van richtlijn 2001/29 de reproductie van een gedeelte van hun fonogrammen toe te staan of te verbieden in geval van gebruik ervan voor sampling, is niet in strijd met de in artikel 13 van het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie verankerde vrijheid van kunsten.

- *Conclusie AG: sampling moet een inbreuk vormen op rechten producent fonogram indien gebruik zonder toestemming (IEF18150)*

- 📌 BREAKING: AG Szpunar advises CJEU to rule that unlicensed sampling MAY be a copyright infringement and German free use may be contrary to EU law ([IPKat](#))
- 📌 The AG Opinion in Metall auf Metall: it's not a fundamental rights violation to say that sampling requires a licence ([IPKat](#))

HvJ – CONCLUSIE A-G HOGAN – 13 december 2018 – zaak C-299/17 – VG Media – ECLI:EU:C:2018:1004 – Duitsland – [persbericht](#) – [conclusie](#)

Commerciële exploitanten van zoekmachines die content bewerken – Verbod om persproducten te delen – Technisch voorschrift?

Samenvatting onder: [Digitale markt](#)

GERECHT EU – ARREST – 12 december 2018 – zaak T-253/17 – Der Grüne Punkt/EUIPO – ECLI:EU:T:2018:909 – [arrest](#)

Collectief Uniebeeldmerk dat een cirkel met twee pijlen weergeeft

Verordening (EG) nr. 207/2009, thans verordening (EU) 2017/1001. Verordening (EG) nr. 2868/95, thans van gedelegeerde verordening (EU) 2018/625. Het Gerecht verwerpt het beroep.

GERECHT EU – ARREST – 13 december 2018 – zaak T-672/16 – C=Holdings/EUIPO – Trademarkers (C=commodore) – Nederland – ECLI:EU:T:2018:926 – [arrest](#)

Beeldmerk C=commodore – Verzoek tot nietigverklaring van een internationale inschrijving

Verordening (EG) nr. 207/2009, thans verordening (EU) 2017/1001. Het Gerecht oordeelt dat de beslissing van het EUIPO van 13 juli 2016 (zaak R 2585/2015-4) inzake een procedure tot vervallenverklaring tussen Trademarkers NV en C=Holdings BV wordt vernietigd, voor zover de kamer van beroep het beroep van C=Holdings heeft verworpen wat het bestaan betreft van geldige redenen voor het niet gebruiken van de internationale inschrijving waarvan deze onderneming houdster is.

GERECHT EU – ARREST – 13 december 2018 – zaak T-830/16 – Monolith Frost/EUIPO – Dovgan (PLOMBIR) – ECLI:EU:T:2018:941 – [arrest](#)

Uniewoordmerk PLOMBIR – Absolute weigeringsgrond – Beschrijvend karakter

Verordening (EG) nr. 207/2009, thans verordening (EU) 2017/1001. Het Gerecht oordeelt dat de beslissing van het EUIPO van 22 september 2016 (zaak R 1812/2015-4) wordt vernietigd.

GERECHT EU – ARREST – 13 december 2018 – zaak T-102/18 – Knauf / EUIPO (upgrade your personality) – ECLI:EU:T:2018:932 – [arrest](#)

Aanvraag voor Uniewoordmerk upgrade your personality – Reclameslogan

Verordening (EU) 2017/1001. Het gerecht verwerpt het beroep.

GERECHT EU – ARREST – 6 december 2018 – zaak T-848/16 – Deichmann / EUIPO - Vans (V) – ECLI:EU:T:2018:884 – [arrest](#)

Oppositieprocedure – Aanvraag voor Uniebeeldmerk V – Oudere internationale beeldmerken V

Verordening (EG) nr. 2868/95, thans van gedelegeerde verordening (EU) 2018/625. Interveniënte, Vans Inc., heeft bij het EUIPO een Uniemerkenaanvraag ingediend. verzoekster, Deichmann SE, heeft oppositie ingesteld tegen de inschrijving van het aangevraagde merk. De oppositie was gebaseerd op een aantal oudere merken. De oppositieafdeling van het EUIPO heeft de oppositie afgewezen, op grond dat er geen verwarringsgevaar bestond wat merken nrs. 937 479 en 937 526 betreft en voorts

dat de bescherming van merk nr. 937 528 rechtens niet genoegzaam was bewezen. Verzoekster heeft beroep ingesteld tegen de beslissing van de oppositieafdeling op grond dat er verwarringsgevaar bestond in de zin van artikel 8, lid 1, onder b), van verordening nr. 207/2009.

Gerecht: De beslissing van het EUIPO van 20 september 2016 (zaak R 2129/2015-4) wordt vernietigd.

GERECHT EU – ARREST – 6 december 2018 – zaak T-665/17 – China Construction Bank / EUIPO - Groupement des cartes bancaires (CCB) – ECLI:EU:T:2018:879 – arrest

Verordening (EG) nr. 207/2009, thans van verordening (EU) 2017/1001. Aanvraag voor Uniebeeldmerk CCB – Ouder Uniebeeldmerk CB. Het gerecht verwerpt het beroep.

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Duitsland – 21 december 2018 – zaak C-682/18 en C-683/18 YouTube e.a.*

Auteursrecht

Richtlijn 2001/29/EG. Richtlijn 2000/31/EG. Richtlijn 2004/48/EG.

C-682/18 – Verzoeker is een muziekproducent en heeft met artieste ME een wereldwijd geldende exclusieve artiestenovereenkomst gesloten voor het gebruik van geluids- en video-opnamen. Op YouTube zijn beelden en afbeeldingen van het optreden van de artieste ME verschenen. Verzoeker heeft toen verzocht om die beelden offline te halen. Later zijn op YouTube weer geluidsopnamen van uitvoeringen van de artieste op te vragen, die waren samengevoegd met stilstaande en bewegende beelden. Verzoeker eist staking, verstrekking van inlichtingen en vaststelling van de verplichting tot schadevergoeding.

C-682/18 – Verzoekster is een internationale uitgeverij van vakliteratuur en bezit exclusieve gebruiksrechten op werken, genaamd Elsevier. Verweerder beheert een “shared hosting”-dienst. Deze dienst biedt iedereen gratis opslagruimte voor het uploaden en downloaden van bestanden van willekeurige inhoud. Verzoekster vindt dat haar gebruiksrechten op bepaalde werken zijn geschonden. Zij vordert het vaststellen van inbreuk op het auteursrecht, een bevel tot staking en tot het verstrekken van inlichtingen en de vaststelling van de verplichting tot schadevergoeding. De rechter in eerste aanleg heeft de verweerder alleen veroordeeld tot het staken van het tonen van de afbeeldingen; verzoekster gaat daarom in hoger beroep.

In beide zaken worden vragen van uitleg gesteld over richtlijn 2001/29/EG, richtlijn 2000/31/EG en Richtlijn 2004/48/EG. In zaak C-682/18 o.a ten aanzien van de activiteit van de beheerder van een internetvideoplatform en in zaak C-683/18 ten aanzien van de beheerder van een „shared hosting”-dienst, waar gebruikers bestanden met auteursrechtelijk beschermde inhoud zonder toestemming van de rechthebbende beschikbaar stellen voor het publiek. Aangehaalde (recente) jurisprudentie: C-610/15 Stichting Brein, C-527/15 Stichting Brein, C-360/10 SABAM, C-324/09 L’Oréal.

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Duitsland - 24 december 2018 – zaken C-720/18 en C-721/18 - Ferrari e.a. *

Merkenrecht Luxe sportwagens

Richtlijn 2008/95/EG. Richtlijn (EU) 2015/2436. Testarossa is in casu ingeschreven voor een brede categorie wagens, maar wordt alleen voor een bijzonder marktsegment – dure luxe sportwagens- gebruikt. De vraag wordt gesteld of bij de beoordeling of het gebruik naar aard en omvang normaal is, de brede markt in zijn geheel in aanmerking moet worden genomen of het bijzondere marktsegment.

RECHTSPRAAK LIDSTATEN

- Polish Constitutional Tribunal declares provision transposing right of information partly unconstitutional (IPKat)
- German Court prohibits sale of certain iPhone models (IPKat)

Insolventie

REGELGEVING EU

Faillissementsregels Europees geharmoniseerd ([sconline](#))

Institutioneel recht

HvJ – ARREST – 13 december 2018 – Gevoegde zaken C-138/17 P en C-146/17 P – EU/Gascogne Sack Deutschland en Gascogne en Gascogne Sack Deutschland en Gascogne EU – ECLI:EU:C:2018:1013 – [persbericht](#) – [conclusie](#) – [arrest](#)

HvJ – ARREST – 13 december 2018 – zaak C-150/17 P – EU/Kendrion – Nederland – ECLI:EU:C:2018:1014 – [persbericht](#) – [conclusie](#) – [arrest](#)

HvJ – ARREST – 13 december 2018 – Gevoegde zaken C-174/17 P en C-222/17 P – Union européenne / ASPLA en Armando Álvarez en ASPLA en Armando Álvarez / Union européenne – ECLI:EU:C:2018:1015 – [persbericht](#) – [conclusie](#) – [arrest](#)

Schadevergoeding buitensporig lang durende procedure - Bankgarantiekosten

Artikel 340, tweede alinea, VWEU. Het Hof vernietigt de arresten van het Gerecht van de EU voor zover de Europese Unie daarbij is veroordeeld tot de betaling van een schadevergoeding omdat meerdere ondernemingen in het kader van een buitensporig lang durende procedure bij het Gerecht van de EU bankgarantiekosten hadden gedragen. De Europese Unie is niet verantwoordelijk voor de kosten die deze ondernemingen hebben gemaakt door er zelf voor te kiezen een bankgarantie ten gunste van de Commissie ter verzekering van de betaling van geldboetes aan te houden op een moment waarop het voor hen duidelijk was dat de procedure voor het Gerecht van de EU over die boetes buitensporig lang zou gaan duren.

HvJ – CONCLUSIE A-G KOKOTT – 19 december 2018 – zaak C-202/18 – Rimšēvičs/Letland – zaak C-238/18 – ECB/Letland - ECLI:EU:C:2018:1030 – [persbericht](#) – [conclusie](#)

Ontzetting uit functie president nationale bank en bestuur ECB

Artikel 14.2, tweede alinea van het statuut Europees stelsel centrale banken en ECB. Rimšēvičs komt op tegen het besluit van 19 februari 2018 door het Letse anticorruptiebureau, waarbij hij voor onbepaalde tijd uit zijn ambt van president van de Letse Nationale Bank is ontzet. Hierdoor verliest hij ook uit zijn functie van lid van de Raad van bestuur van de Europese Centrale Bank.

De ECB vraagt het Hof Letland op te dragen alle relevante informatie te verstrekken over het lopende onderzoek van het Letse anticorruptiebureau. De ECB vraagt tevens dat het Hof vaststelt dat Letland in strijd met het Verdrag heeft gehandeld door de president van de Bank van Letland uit zijn ambt te ontzetten vóór een onafhankelijke rechterlijke instantie ten gronde heeft geoordeeld.

A-G: Het Hof zou moeten oordelen dat Letland, door de president van de Letse nationale bank uit zijn ambt te ontzetten, de verplichtingen die op haar rusten niet is nagekomen. Letland heeft geen bewijs van het vermeende machtsmisbruik door de president van de Letse nationale bank. (niet-officiële vertaling)

RECHTSPRAAK LIDSTATEN

Italië: Rationalising political representation within the European Parliament: the Italian Constitutional Court rules on the threshold for the European elections ([Verfassungsblog](#))

REGELGEVING EU

BNC Fiche: Mededeling betreffende de beginselen van subsidiariteit en evenredigheid bij de beleidsvorming van de EU ([Kamerstukken 22112, nr. 2738](#))

IPR - Internationaal privaatrecht

PREJUDICIËLE VERWIJZING - Nederland - Hoge Raad - 21 december 2018 - [ECLI:NL:HR:2018:2361](#)

Bevoegdheid Nederlandse rechter inzake vorderingen tot opheffing van in België gelegd conservatoir derdenbeslag

Verordening (EU) nr. 1215/2012 (Brussel I-bis). SF heeft brandstof geleverd aan SHAPE (hoofdkwartier NAVO, gevestigd te België) ten behoeve van een militaire missie. SF heeft in 2013 USD 122 miljoen terugbetaald wegens te veel in rekening gebrachte bedragen. Het bedrag is conform de leveringsovereenkomst gestort op de escrow-rekening. SF heeft SHAPE gedagvaard voor de rechtbank Limburg en vorderingen ingesteld betreffende de betaling van geleverde brandstoffen (de bodemprocedure). De voorzieningenrechter in diezelfde rechtbank heeft SF verlof verleend tot het leggen van derdenbeslag onder BNP Paribas te Brussel op het tegoed op de escrow-rekening. SHAPE heeft daarop in kort geding gevorderd opheffing van het derdenbeslag en heeft zich daarbij beroepen op immuniteit van executie. De voorzieningenrechter heeft de vordering toegewezen. Het hof heeft deze beslissing in hoger beroep bekrachtigd. De zaak ligt nu voor bij de HR. De HR onderzoekt ambtshalve de bevoegdheid van de Nederlandse rechter en stelt daartoe vragen aan het HvJ EU.

Prejudiciële vragen:

1(a). Moet Verordening (EU) nr. 1215/2012 aldus worden uitgelegd dat een zaak als de onderhavige, waarin een internationale organisatie vordert (i) opheffing van een door de wederpartij in een andere lidstaat gelegd conservatoir derdenbeslag, en (ii) een verbod aan de wederpartij om opnieuw, op dezelfde feitelijke gronden, conservatoir beslag te leggen, en aan die vorderingen immuniteit van executie ten grondslag is gelegd, geheel of gedeeltelijk moet worden aangemerkt als een burgerlijke of handelszaak als bedoeld in art. 1 lid 1 Verordening Brussel I-bis?

1(b). Komt bij de beantwoording van vraag 1(a) betekenis toe, en zo ja welke, aan de omstandigheid dat de rechter van een lidstaat het beslagverlof heeft verleend voor een vordering die de wederpartij pretendeert te hebben op de internationale organisatie, over welke vordering in die lidstaat een bodemprocedure aanhangig is die betrekking heeft op een geschil over de betaling van brandstoffen die zijn geleverd ten behoeve van een vredesoperatie die wordt uitgevoerd door een met de internationale organisatie verbonden internationale organisatie?

2(a). Indien het antwoord op vraag 1(a) bevestigend luidt, moet art. 24, aanhef en onder 5, Verordening Brussel I-bis aldus worden uitgelegd dat, in een geval waarin de rechter van een lidstaat verlof heeft verleend tot het leggen van conservatoir derdenbeslag en dit beslag vervolgens in een andere lidstaat is gelegd, de gerechten van de lidstaat waar het conservatoir derdenbeslag is gelegd, bij uitsluiting bevoegd zijn om kennis te nemen van een vordering tot opheffing van dat beslag?

2(b). Komt bij de beantwoording van vraag 2(a) betekenis toe, en zo ja welke, aan de omstandigheid dat de internationale organisatie aan haar vordering tot opheffing van het conservatoir derdenbeslag immuniteit van executie ten grondslag heeft gelegd?

3. Indien bij de beantwoording van de vraag of sprake is van een burgerlijke of handelszaak als bedoeld in art. 1 lid 1 Verordening Brussel I-bis, respectievelijk de vraag of sprake is van een vordering die valt onder het bereik van art. 24, aanhef en onder 5, Verordening Brussel I-bis, betekenis toekomt aan de omstandigheid dat de internationale organisatie aan haar vorderingen immuniteit van executie ten grondslag heeft gelegd, in hoeverre is de aangezochte rechter gehouden

om te beoordelen of het beroep op immuniteit van executie doel treft, en geldt daarbij de regel dat hij alle hem ter beschikking staande gegevens in aanmerking moet nemen, daaronder begrepen, in voorkomend geval, de betwistingen van de verweerder, dan wel een andere regel?

- B** Prejudiciële vragen over Brussel I-bis bij beroep op immuniteit van executie door internationale organisatie ([Cassatieblog](#))

NOOT – bij HvJ (conclusie) zaak C-579/17 BUAK

BUAK. Bot AG on the concept of 'court' in the Brussels I Recast. ([GAVL](#))

REGELGEVING EU

- Uitvoeringsverordening (EU) 2018/1935 tot vaststelling van de formulieren bedoeld in Verordening (EU) 2016/1103 op het gebied van huwelijksvermogensstelsels, [PB L 314 van 11.12.2018](#)
- Uitvoeringsverordening (EU) 2018/1937 tot vervanging van bijlage X bij Verordening (EG) nr. 4/2009 op het gebied van onderhoudsverplichtingen, [PB L 314 van 11.12.2018](#)
- Brussels IIa Recast: general agreement in the Council ([conflict of laws](#))

LITERATUUR

Deschuyteneer, L., Brexit en de erkenning en tenuitvoerlegging van rechterlijke beslissingen in burgerlijke en handelszaken Brexit-reeks – nr. 15, in: [SEW 2018/11](#)

Kansspelen

HvJ – ARREST – 19 december 2018 – zaak C-375/17 – Stanley International Betting en Stanleybet Malta – Italië - ECLI:EU:C:2018:1026 – conclusie - arrest

Concessie van de exploitatie van het geautomatiseerde lottospel

Artikelen 49 en 56 VWEU. Richtlijn 2014/23/EU. De zaak betreft een openbare aanbestedingsprocedure voor de gunning aan een ondernemer van een exclusieve opdracht voor de exploitatie van een Italiaans geautomatiseerd loterijspel – het lottospel – en andere cijferspelen tegen vaste notering. In het kader van procedures voor Italiaanse gerechten hebben vennootschappen van de Stanley-groep de nationale regels aangevochten op basis waarvan de betrokken Italiaanse autoriteiten ter zake een aanbesteding kunnen uitschrijven. Deze vennootschappen stellen dat de nationale autoriteiten wegens bepaalde aspecten van de aangeboden overeenkomst daadwerkelijk een belemmering tot stand hebben gebracht die de markttoegang voor ondernemingen als henzelf beperkt en die strijdig is met richtlijn 2014/23/EU, met de Verdragsbepalingen die de vrijheid van vestiging en de vrijheid van dienstverrichting regelen en met algemene Unierechtelijke beginselen.

Hof: De artikelen 49 en 56 VWEU staan niet in de weg aan een nationale wettelijke regeling die voor de concessie van de exploitatie van het geautomatiseerde lottospel en andere cijferspelen tegen vaste notering voorziet in een model met één enkele concessiehouder, anders dan voor andere spelen en weddenschappen, waarvoor een model met verschillende concessiehouders geldt, voor zover de nationale rechter vaststelt dat met de nationale wettelijke regeling daadwerkelijk op een samenhangende en stelselmatige wijze de legitieme doelstellingen worden nagestreefd waarop de betrokken lidstaat zich beroept.

De artikelen 49 en 56 VWEU en de beginselen van non-discriminatie, transparantie en evenredigheid moeten aldus worden uitgelegd dat zij niet in de weg staan aan een nationale wettelijke regeling en de uitvoeringsbesluiten daarvan, als aan de orde in het hoofdgeding, die voor de concessie van de exploitatie van het geautomatiseerde lottospel en andere cijferspelen tegen vaste notering voorzien

in een hoge basisaanbestedingswaarde, mits deze waarde duidelijk, precies en ondubbelzinnig is geformuleerd en objectief gerechtvaardigd is, hetgeen de nationale rechter dient na te gaan.

De artikelen 49 en 56 VWEU staan niet in de weg aan een bepaling, die in een modelconcessieovereenkomst bij een aanbesteding is opgenomen en voorziet in de vervallenverklaring van de concessie voor de exploitatie van het geautomatiseerde lottospel en andere cijferspelen tegen vaste notering:

– wanneer een strafbaar feit is gepleegd, ten aanzien waarvan de voorgeleiding aan een rechter is bevolen en ten aanzien waarvan de aanbestedende dienst meent dat het, wegens de aard en de ernst ervan, de wijze waarop het is gepleegd en het verband ervan met het voorwerp van de in concessie gegeven activiteit, uitsluit dat de concessiehouder betrouwbaar en beroepsbekwaam is en moreel handelt,

– of wanneer de concessiehouder de voorschriften voor het tegengaan van onregelmatige, illegale en clandestiene spelen schendt en, in het bijzonder, wanneer hij zelf dan wel via ondernemingen waarover hij zeggenschap uitoefent of via verbonden ondernemingen, ongeacht waar die zijn gevestigd, andere spelen die vergelijkbaar zijn met het geautomatiseerde lottospel en met andere cijferspelen tegen vaste notering in de handel brengt zonder in het bezit te zijn van de daartoe vereiste vergunning,

mits deze clausules zijn gerechtvaardigd, evenredig aan het nagestreefde doel blijken te zijn en stroken met het transparantiebeginsel, hetgeen de nationale rechter in het licht van de in het onderhavige arrest verschaftte aanwijzingen dient na te gaan.

Landbouw en visserij (B)

HvJ – ARREST – 19 december 2018 – zaak C-367/17 – S – Duitsland – ECLI:EU:C:2018:1025 – geen conclusie – arrest

Beschermde oorsprongsbenaming „Schwarzwälder Schinken” – Vereiste dat beschermd product in zijn geografisch productiegebied wordt verpakt

Verordening (EG) nr. 510/2006. Verordening (EU) nr. 1151/2012. De benaming „Schwarzwälder Schinken” is op verzoek van S sinds 25 januari 1997 geregistreerd als BGA. Dit verzoek is ingediend in het kader van een geschil tussen S, een vereniging, en EA, EB en EC betreffende een besluit waarbij het Duitse octrooi- en merkenbureau het verzoek van S tot wijziging van het productdossier van de beschermde geografische aanduiding „Schwarzwälder Schinken” (zwartewoudham) heeft afgewezen voor zover die wijziging betrekking had op de voorschriften inzake het in plakken snijden en verpakken.

Hof: Artikel 4, lid 2, onder e), van verordening (EG) nr. 510/2006 juncto artikel 8 van verordening (EG) nr. 1898/2006 moeten aldus worden uitgelegd dat het vereiste dat een door een beschermde geografische aanduiding beschermd product in zijn geografisch productiegebied wordt verpakt, is gerechtvaardigd overeenkomstig het voornoemde artikel 4, lid 2, onder e), indien dit een noodzakelijke en evenredige voorwaarde is voor het behoud van de kwaliteit van het product, het waarborgen van de oorsprong ervan of het verzekeren van de controle van het productdossier van de beschermde geografische aanduiding. Het staat aan de nationale rechter om te beoordelen of dit vereiste naar behoren is gerechtvaardigd door een van de bovengenoemde doelstellingen met betrekking tot de beschermde geografische aanduiding „Schwarzwälder Schinken”.

GERECHT EU – ARREST – 6 december 2018 – zaak T-22/17 – Portugal / Commissie – ECLI:EU:T:2018:881 – arrest

Plattelandontwikkeling – Elfpo – Administratieve controles

Verordening (EG) nr. 1290/2005. Verordening (EG) nr. 1698/2005. In 2007 heeft de Europese Commissie haar goedkeuring verleend aan het programma voor plattelandontwikkeling van de regio Azoren (Portugal) voor de jaren 2007 tot en met 2013, „Prorural” genaamd, dat door Portugal was opgesteld overeenkomstig artikel 18 van Verordening (EG) nr. 1698/2005 (Elfpo). Na de bemiddelingsprocedure heeft de Commissie Uitvoeringsbesluit (EU) 2016/2018 aangenomen, waarbij de betalingen die het bevoegde betaalorgaan van Portugal had verricht in het kader van het Elfpo uit hoofde van maatregel 123, van Uniefinanciering werden uitgesloten voor een totaalbedrag van

1.990.810,30 EUR. De door de Portugese autoriteiten uitgevoerde administratieve controles maakten het volgens de Commissie niet mogelijk om op gepaste wijze de redelijkheid te evalueren van de kosten die in de aanvraag waren vermeld door de drie begunstigden. Het Gerecht verwerpt het beroep.

GERECHT EU – ARREST – 14 december 2018 – zaak T-725/15 – Arysta LifeScience Netherlands/ EFSA – Nederland – ECLI:EU:T:2018:977 – arrest

Gewasbeschermingsmiddelen - Procedure tot herziening van de goedkeuring van de werkzame stof diflubenzuron – Transparantie werkzaamheden EFSA - Weigering de vertrouwelijke behandeling te verlenen

Richtlijn 91/414. Verordening (EG) nr. 1107/2009. Verordening nr. 1490/2002. Verordening nr. 178/2002. Het betreft een verzoek tot nietigverklaring van het besluit van de EFSA van 10 december 2015 tot openbaarmaking van bepaalde passages van de intercollegiale toetsing door de EFSA in het kader van de herziening van de goedkeuring van de werkzame stof diflubenzuron voor de metaboliet PCA. De werkzame stof diflubenzuron is een insecticide voor verschillende gewassen – hoofdzakelijk appels, peren en champignons. Het Gerecht verwerpt het beroep.

RECHTSPRAAK NL – CBb – EINDUITSPRAAK - 4 december 2018 - ECLI:NL:CBb:2018:647 – na HvJ 19.12.17 zaak C-383/16 Vion livestock

Uitvoerrestitutie – Kopie van het journaal

HvJ: Verordening (EU) nr. 817/2010. Verordening (EG) nr. 1234/2007. verordening (EG) nr. 1/2005. Artikel 7 van verordening (EU) nr. 817/2010 gelezen in samenhang met artikel 3, leden 1 en 2, en artikel 2, lid 2, van verordening nr. 817/2010 en met de punten 3, 7 en 8 van bijlage II bij verordening (EG) nr. 1/2005 moet aldus worden uitgelegd dat terugbetaling van uitvoerrestituties uit hoofde van verordening nr. 817/2010 kan worden verlangd wanneer de vervoerder van runderen geen kopie van het in bijlage II bij verordening nr. 1/2005 bedoelde journaal heeft bijgehouden tot de eerste lossingsplaats in het derde land van de eindbestemming.

Uit het arrest volgt aldus dat de aanvrager van de uitvoerrestitutie een kopie van het journaal als bedoeld in bijlage II bij Verordening (EG) nr. 1/2005 moet (laten) bijhouden – en dus volledig moet (laten) invullen – tot de eerste lossingsplaats in het derde land van de eindbestemming en dat, als hieraan niet wordt voldaan, de uitvoerrestitutie op grond van Verordening 817/2010 (Welzijnsverordening) kan worden teruggevorderd. Het CBb verklaart het beroep ongegrond.

LHBT-rechten

LITERATUUR

New book on LGBT and ECHR ([ECHRSO](#))

Luchtvaart (c)

HvJ – CONCLUSIE A-G TANCHEV – 19 december 2018 – zaak C-159/18 – Moens – België - ECLI:EU:C:2018:1040 – conclusie

Benzinesporen op de landingsbaan - Buitengewone omstandigheid? – HvJ zaak C-501/17 Germanwings

Verordening (EG) nr. 261/2004. De verwijzende rechter vraagt zich af of benzinesporen op de landingsbaan een buitengewone omstandigheid zijn op grond waarvan passagiers uitgesloten mogen worden van vergoeding bij vertraging.

A-G: De gebeurtenis die bestaat in de lozing van benzine op een startbaan waardoor die baan moest worden gesloten, vormt op zich geen ‚buitengewone omstandigheid‘ in de zin van artikel 5, lid 3, van

verordening (EG) nr. 261/2004. Opdat die gebeurtenis als ‚buitengewone omstandigheid‘ kan worden aangemerkt, dient de verwijzende rechter alle feiten van het hoofdgeding te onderzoeken. Artikel 5, lid 3, van verordening nr. 261/2004 moet aldus worden uitgelegd dat de lozing van benzine op een startbaan waardoor die baan gedurende meer dan twee uur moest worden gesloten en de betrokken vlucht vertraging opliep, onder het begrip ‚buitengewone omstandigheden‘ in de zin van die bepaling valt. Deze gebeurtenis was niet inherent aan de normale uitoefening van de activiteiten van de betrokken luchtvaartmaatschappij, die op die gebeurtenis geen daadwerkelijke invloed kon uitoefenen.

- 📌 Crying over spilled fuel - AG Tanchev in Moens (C-159/18) ([ECLB](#))

OVERIG

Consumer organisations join forces against 'no show' practices by air carriers ([ECLB](#))

WIKI

- 📌 [Wiki luchtvaartclaims](#)

Mededinging

GERECHT EU – ARREST – 12 december 2018 – zaak T-677/14 – Biogaran/Commissie – ECLI:EU:T:2018:910 – [persbericht](#) (en) – [arrest](#)

Misbruik machtspositie - Markt van perindopril, een geneesmiddel ter behandeling van cardiovasculaire ziekten - Schikkingsovereenkomst inzake octrooigeschillen

Artikelen 101 en 102 VWEU. Servier heeft perindopril ontwikkeld, een geneesmiddel dat voor indicaties in de cardiovasculaire geneeskunde wordt gebruikt en dat hoofdzakelijk is bestemd voor de behandeling van hypertensie en hartfalen. Octrooien zijn aangevraagd. De Commissie heeft besluit C(2014) 4955 final inzake een procedure op grond van de artikelen 101 en 102 VWEU vastgesteld. In artikel 1 van het bestreden besluit is vastgesteld dat Unichem, waaronder haar dochteronderneming Niche, en Servier, waaronder haar dochteronderneming Biogaran, inbreuk hebben gemaakt op artikel 101 VWEU door deel te nemen aan een schikkingsovereenkomst inzake octrooigeschillen in ruil voor betalingen in omgekeerde richting. De Commissie meende dat de Biogaran-overeenkomst een extra stimulans voor Niche was geweest om haar ervan te overtuigen om af te zien van haar voornemen om tot de markt toe te treden en dat die erop wees dat Biogaran rechtstreeks had deelgenomen aan de inbreuk die was gepleegd door Servier, haar moedermaatschappij. Het betreft een verzoek tot, primair, nietigverklaring van besluit C(2014) 4955 final van de Commissie voor zover die op verzoekster betrekking heeft, en, subsidiair, verlaging van de haar bij dat besluit opgelegde geldboete. Het gerecht verwerpt het beroep.

- 📌 Gerecht vernietigt ten dele besluit EC tot vaststelling bestaan beperkende overeenkomsten en misbruik machtspositie op markt perindopril ([IEF18151](#))

GERECHT EU – ARREST – 13 december 2018 – zaak T-827/14 – Deutsche Telekom/Commissie – ECLI:EU:T:2018:930 – [persbericht](#) (en) – [arrest](#) (f)

GERECHT EU – ARREST – 13 december 2018 – zaak T-851/14 – Slovak Telekom/Commissie – ECLI:EU:T:2018:929 – [persbericht](#) (en) – [arrest](#) (en)

Misbruik machtspositie – Slowaakse telecommunicatiemarkt breedband

Artikel 102 VWEU. Het Gerecht vernietigt ten dele het besluit van de Commissie met betrekking tot de mededingingsbeperkende praktijken op de Slowaakse telecommunicatiemarkt. De boete die is opgelegd aan Slovak Telekom en Deutsche Telekom gezamenlijk en de boete die is opgelegd aan Deutsche Telekom worden verlaagd.

LITERATUUR

Buiten, M.C., De Richtlijn inzake schadevorderingen bij inbreuken op het mededingingsrecht: gevolgen voor de clementieregeling, in: [SEW 2018/10](#)

Milieu, natuur, duurzame energie

HvJ – ARREST – 13 december 2018 – Gevoegde zaken T-339/16, T-352/16 en T-391/16 – Ville de Paris / Commissie, Ville de Bruxelles / Commissie en Ayuntamiento de Madrid / Commissie – ECLI:EU:T:2018:927 – persbericht – arrest (f)

Emissiegrenswaarden stikstofoxiden van lichte personen- en bedrijfsvoertuigen (Euro 6) – Bevoegdheid Commissie om Euro-6 emissiegrenswaarden te wijzigen?

Verordening (EU) 2016/646. Verordening nr. 692/2008. In verordening 2016/6461 heeft de Commissie emissiegrenswaarden voor stikstofoxiden (NO_x) vastgelegd die niet mogen worden overschreden bij de nieuwe, onder reële rijomstandigheden uitgevoerde tests (Real Driving Emissions Tests; hierna: „RDE-tests“) waaraan autofabrikanten lichte personen- en bedrijfsvoertuigen moeten onderwerpen, met name in het kader van de goedkeuring van nieuwe typen voertuigen. Met deze RDE-tests wordt gereageerd op de vaststelling dat laboratoriumtests niet het werkelijke niveau van vervuilende emissies in echte rijomstandigheden weergaven. Zij dienen het eventuele gebruik van „rigged software“ (resultaatvervalsende software) tegen te gaan. De steden Parijs, Brussel en Madrid betwisten de door de Commissie vastgestelde emissiegrenswaarden en hebben elk een beroep tot nietigverklaring ervan ingesteld bij het Gerecht van de Europese Unie. Zij zijn van mening dat de Commissie de gekozen stikstofoxide-emissiewaarden niet kon vaststellen, aangezien deze minder streng zijn dan de limieten die zijn vastgesteld in de toepasselijke Euro 6-norm2.

Het Gerecht van de Europese Unie wijst de door de steden Parijs, Brussel en Madrid ingestelde beroepen toe en verklaart de verordening waarbij de Commissie te hoge emissiegrenswaarden voor stikstofoxiden voor de tests van nieuwe personen- en lichte bedrijfsvoertuigen heeft vastgesteld, gedeeltelijk nietig. De Commissie was niet bevoegd om de Euro 6-emissiegrenswaarden te wijzigen voor de nieuwe tests waarbij deze waarden onder reële rijomstandigheden worden gemeten.

Gerecht: Punt 2 van Bijlage II bij verordening (EU) 2016/646 is nietig voor zover daarbij in de punten 2.1.1 et 2.1.2 van bijlage III A van verordening nr. 692/2008 de waarde van de conformiteitsfactor CF pollutant is vastgesteld en de waarde van de tijdelijke conformiteitsfactor CF pollutant voor stikstofoxiden (NO_x). De beroepen worden verworpen voor het overige. De gevolgen van de nietig verklaarde bepaling blijven gehandhaafd totdat binnen een redelijke termijn een vervangende regeling is vastgesteld. Deze termijn kan niet langer zijn dan 12 maanden, te rekenen vanaf de datum waarop dit arrest geldt. (niet-officiële vertaling).

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Nederland – Rechtbank Limburg -21 december 2018 – ECLI:NL:RBLIM:2018:12159

Verdrag van Aarhus – Ontvankelijkheidseisen – MER – Begrip belanghebbende

Richtlijn 2010/75/EU. Eiseres (een natuurlijk persoon) (zaak AWB 17/3841) en eiseressen (rechtspersonen) (zaak AWB 17/3843) komen in beroep tegen het besluit van verweerder tot verlening van een omgevingsvergunning op grond van artikel 2.1, eerste lid, onder a en e, van de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (Wabo) voor het bouwen/uitbreiden van een varkensstal. Deze activiteit valt onder de werking van het Verdrag betreffende toegang tot informatie, inspraak in besluitvorming en toegang tot de rechter inzake milieuaangelegenheden (Verdrag van Aarhus) en de EU-richtlijnen inzake industriële emissies alsmede milieu-effectbeoordeling. Eiseres is geen belanghebbende bij het bestreden besluit. Daarom zou het beroep reeds niet-ontvankelijk zijn op grond van artikel 8:1 van de Algemene wet bestuursrecht (Awb). Eiseressen zijn wel als belanghebbenden in die zin aan te merken, maar hebben evenals eiseres geen zienswijzen ingediend tegen het ontwerpbesluit. De ontvankelijkheid van eiseressen dient dan beoordeeld te worden in het licht van artikel 6:13 van de Awb. De rechtbank vraagt zich af in hoeverre deze (ambtshalve te beoordelen) ontvankelijkheidsdrempels verenigbaar zijn met het Europese recht en in het bijzonder het Verdrag van Aarhus. Ten aanzien van eiseres gaat het vooral om de vraag of zij als lid van het

publiek geen toegang tot de rechter zou moeten hebben (net als leden van het betrokken publiek) Voor eiseressen gaat het met name om de vraag of toegang tot de rechter vereist dat ook gebruik is gemaakt van de inspraakprocedure.

Prejudiciële vragen: 1. Moet het Europese recht en in het bijzonder artikel 9, tweede lid, van het Verdrag van Aarhus zo worden uitgelegd dat het zich er tegen verzet dat het recht op toegang tot de rechter voor het publiek (public) (eenieder), voor zover dit niet het betrokken publiek (public concerned) (belanghebbenden) is, in volle omvang wordt uitgesloten?

Als vraag 1 bevestigend wordt beantwoord:

2. Moet het Europese recht en in het bijzonder artikel 9, tweede lid, van het Verdrag van Aarhus zo worden uitgelegd dat hieruit voortvloeit dat het publiek (public) (eenieder) bij gestelde schending van voor dit publiek geldende procedurele vereisten en inspraakrechten, zoals opgenomen in artikel 6 van dit verdrag, toegang tot de rechter dient te hebben?

Is daarbij van belang dat het betrokken publiek (public concerned) (belanghebbenden) op dit punt toegang tot de rechter heeft en daarnaast ook materiële klachten bij de rechter naar voren kan brengen?

3. Moet het Europese recht en in het bijzonder artikel 9, tweede lid, van het Verdrag van Aarhus zo worden uitgelegd dat het zich er tegen verzet dat de toegang tot de rechter voor het betrokken publiek (public concerned) (belanghebbenden) afhankelijk wordt gesteld van het gebruik maken van inspraak in de zin van artikel

6 van dit verdrag?

Als vraag 3 ontkennend wordt beantwoord:

4. Moet het Europese recht en in het bijzonder artikel 9, tweede lid, van het Verdrag van Aarhus zo worden uitgelegd dat het zich verzet tegen een nationaalrechtelijke bepaling, die de toegang tot de rechter tegen een besluit uitsluit voor het betrokken publiek (public concerned) (belanghebbenden) aan wie redelijkerwijs verweten kan worden geen zienswijzen tegen (onderdelen van) het ontwerp-besluit naar voren te hebben gebracht?

Als vraag 4 ontkennend wordt beantwoord:

5. Is het volledig aan de nationale rechter om op basis van de omstandigheden van het geval een oordeel te geven over wat moet worden verstaan onder 'aan wie redelijkerwijs kan worden verweten' of is de rechter gehouden daarbij bepaalde Europeesrechtelijke waarborgen in acht te nemen?

6. In hoeverre is de beantwoording van de vragen 3, 4 en 5 anders als het gaat om het publiek (public) (eenieder), voor zover dit niet het betrokken publiek (public concerned) (belanghebbenden) is?

NOOT - bij Urgenda-zaak

Rumbling in Robes Round 2 – Civil Court Orders Dutch State to Accelerate Climate Change Mitigation ([European law blog](#))

REGELGEVING EU

Ambitious proposal for a single-use plastics directive becomes reality ([Leiden law blog](#))

LITERATUUR

Fleurke, F.M. , Brexit en milieu: return of the dirty old man? Brexit-reeks – nr. 14, in: [SEW 2018/10](#)

Nalaten bescherming te bieden

EHRM – ARREST – 4 december 2018 – Isayeva t. Oekraïne – persbericht – arrest (level 2) – ECLI:CE:ECHR:2018:1204JUD003552306

Klacht aangevallen patiënt in psychiatrische instelling in Oekraïne

Artikelen 3, 43, 44 en 6 EVRM. Klaagster is in 1998 in een Staatsinstelling voor psychiatrische patiënten aangevallen door een medepatiënt. Klaagster heeft daardoor hersenletsel, een gebroken kaak, een gebroken neus en een blind oog opgelopen. De autoriteiten hebben besloten geen criminele vervolging in te stellen omdat zij van mening waren dat de aanvallende patiënt niet strafrechtelijk aansprakelijk kon worden gesteld nu zowel klaagster als de aanvallende patiënt vreemdelingen

waren, en de nationale wetgeving niet van toepassing was. Klaagster heeft civielrechtelijk een schadevergoeding gekregen. Hangende de schadevergoedingsprocedure heeft de strafvervolger om een internationaal onderzoek naar dit incident verzocht, maar dit verzoek heeft geen vervolg gekregen. Klaagster stelt dat de staat nalatig is geweest en dat de schadevergoedingsprocedure buitensporig lang heeft geduurd. De Kamer van het EHRM heeft de klacht onderzocht maar omdat binnen drie maanden na de uitspraak door de procespartijen is verzocht om de zaak te verwijzen naar de Grote Kamer, is er geen definitieve beslissing. De niet definitieve beslissing luidt dat geen sprake is van een schending van artikel 3 EVRM, waarbij het hof in aanmerking heeft genomen de unilaterale verklaring van de Oekraïense regering, waarin zij zich ertoe hebben verbonden klaagster een schadevergoeding te betalen ter billijke voldoening.

EHRM – ARREST – 11 december 2018 – Lakatosova en Lakatos t. Slowakije - persbericht – arrest (level 3) - ECLI:CE:ECHR:2018:1211JUD000065516

Onvoldoende onderzoek naar mogelijk racistisch motief aanval op Roma

Artikel 2 EVRM. Artikel 14 EVRM. Een politieagent heeft buiten diensttijd de klagers, Roma, en de overige aanwezigen in hun woning aangevallen met een vuurwapen. De klagers zijn daarbij ernstig gewond geraakt en drie van hun familieleden zijn omgekomen. De agent heeft verklaard dat hij, terwijl hij zijn wapen laadde, nadacht over een "radicale oplossing" voor de problemen die hij in zijn werk ondervond met Roma.

Het Hof oordeelt dat de autoriteiten hebben nagelaten grondig onderzoek te doen naar sterke aanwijzingen voor een racistisch motief. Aan de agent is geen racistisch motief ten laste gelegd en de aanklager heeft de mogelijk verzwarende factor van zo'n motief in het geheel niet aan de orde gesteld. Daarbij komt dat de nationale gerechten die beperkte omvang van het onderzoek en de vervolging op geen enkele manier hebben gecompenseerd.

Racistisch geweld is een buitengewone inbreuk op de menselijke waardigheid, die bijzondere waakzaamheid en een krachtige respons van de overheid vergt. Desondanks hebben de autoriteiten, geconfronteerd met sterke aanwijzingen voor racisme, verzuimd afdoende te onderzoeken of de aanval ingegeven was door rassenhaat. Schending van Artikel 14 EVRM, gelezen in samenhang met Artikel 2 EVRM.

- Court: Slovakian authorities failed to investigate possible racist motive in police officer's anti-Roma killing spree ([Human rights Europe](#))

Overlevering en uitlevering (s)

HvJ – ARREST – 6 december 2018 – zaak C-551/18 PPU – IK – ECLI:EU:C:2018:991 – België - conclusie - arrest

Tenuitvoerlegging bijkomende straf – Tbs mogelijk ook indien overlevering daarvoor niet is verzocht

Kaderbesluit 2002/584/JBZ In de onderhavige zaak is sprake van een „bijkomende straf” die bestaat in de terbeschikkingstelling (hierna ook: „tbs”) van de veroordeelde voor een periode van tien jaar, na de tenuitvoerlegging van de onmiddellijke hoofdgevangenisstraf van drie jaar. Behoort deze bijkomende straf tot de gegevens die in een Europees aanhoudingsbevel moeten worden vermeld krachtens artikel 8 van kaderbesluit 2002/584/JBZ en, zo ja, wat zijn dan de gevolgen van het achterwege laten van deze vermelding?

Hof: Artikel 8, lid 1, onder f), van kaderbesluit 2002/584/JBZ moet aldus worden uitgelegd dat het niet-vermelden, in het Europees aanhoudingsbevel op grondslag waarvan de overlevering van de betrokkene heeft plaatsgevonden, van de bijkomende straf van terbeschikkingstelling waartoe deze persoon is veroordeeld wegens hetzelfde strafbare feit en bij dezelfde rechterlijke uitspraak als die inzake de tot vrijheidsbeneming strekkende hoofdstraf, zich er niet tegen verzet dat de uitvoering van deze bijkomende straf, bij het verstrijken van de hoofdstraf en nadat de voor de strafuitvoering

bevoegde nationale rechterlijke instantie een formele beslissing daartoe heeft gegeven, tot vrijheidsbeneming leidt.

HvJ – ARREST – 13 december 2018 – zaak C-514/17 – Sut – België - ECLI:EU:C:2018:1016 – conclusie - arrest

Europees aanhoudingsbevel -Grond tot facultatieve weigering indien feit waarvoor uitlevering wordt verzocht in uitvoerende staat alleen met geldboete wordt bedreigd

Kaderbesluit 2002/584/JBZ. Kan de rechter die zich moet uitspreken over de tenuitvoerlegging van een Europees aanhoudingsbevel, een beroep doen op de in artikel 4, punt 6, van kaderbesluit 2002/584/JBZ genoemde grond tot facultatieve weigering van de tenuitvoerlegging, wanneer het strafbare feit waarvoor dat bevel in de uitvaardigende lidstaat is afgegeven is bestraft met een vrijheidsstraf, terwijl het overeenkomstig het recht van de uitvoerende lidstaat slechts wordt bestraft met een geldboete?

Hof: Artikel 4, punt 6, van kaderbesluit 2002/584/JBZ moet aldus worden uitgelegd dat wanneer, de persoon tegen wie een Europees aanhoudingsbevel is uitgevaardigd voor de uitvoering van een vrijheidsstraf, ingezetene is van de uitvoerende lidstaat en daar familiale, sociale en beroepsmatige banden heeft, de uitvoerende rechterlijke autoriteit, uit overwegingen in verband met de sociale re-integratie van die persoon, kan weigeren dit bevel ten uitvoer te leggen, terwijl het strafbare feit dat aan dat bevel ten grondslag ligt volgens het recht van de uitvoerende lidstaat slechts met een geldboete wordt bestraft, wanneer overeenkomstig dit nationale recht deze omstandigheid er niet aan in de weg staat dat de aan de gezochte persoon opgelegde vrijheidsstraf daadwerkelijk wordt uitgevoerd in deze lidstaat, hetgeen de verwijzende rechter dient na te gaan.

PREJUDICIËLE VERWIJZING – België – 18 december 2018 – zaak C-717/18 Procureur-generaal*

Europees aanhoudingsbevel, lijstfeiten

Kaderbesluit 2002/584/JBZ. Tegen de opgeëiste persoon (OP), is door Spanje een Europees aanhoudingsbevel (EAB) en een aanvullend EAB uitgevaardigd. OP heeft de volgende gevangenisstraffen opgelegd gekregen: i) twee jaren voor het verheerlijken van terrorisme en vernedering van de slachtoffers ervan, ii) één jaar voor laster en ernstige belediging van de Kroon, en iii) zes maanden voor niet-voorwaardelijke bedreiging. Bij beslissing van de rechtbank in eerste aanleg (België) werd het EAB niet ten uitvoer gelegd. De procureur-generaal heeft hoger beroep ingesteld tegen deze beslissing en vordert onder meer dat het EAB ten uitvoer wordt gelegd.

Prejudiciële vragen: 1. Laat artikel 2.2. van het Kaderbesluit EAB, zoals omgezet in Belgisch recht door middel van de Wet EAB, toe dat voor de beoordeling door de uitvoerende lidstaat van de daarin opgelegde maximale minimale strafdrempel van drie jaar beroep wordt gedaan op de strafwet die in de uitvaardigende lidstaat van toepassing is op het ogenblik van het uitvaardigen van het Europees aanhoudingsbevel? 2. Laat artikel 2.2. van het Kaderbesluit EAB, zoals omgezet in Belgisch recht door middel van de Wet EAB, toe dat voor de beoordeling door de uitvoerende lidstaat van de daarin opgelegde maximale minimale strafdrempel van drie jaar beroep wordt gedaan op een op het ogenblik van de uitvaardiging van het Europees aanhoudingsbevel geldende strafwet die de strafmaat verzwaarde, dit in vergelijking met de strafwet die geldig was in de uitvaardigende lidstaat op het ogenblik van de feiten? Aangehaalde (recente) jurisprudentie: Lopes Da Silva Jorge C-42/11;

NOOT - bij HvJ 25 juli 2018 zaak Celmer en einduitspraak Ierse rechter 19.11.2018

- The case of Artur Celmer: an analysis of the latest developments ([fair trials](#))
- How Flagrant is Flagrant? The latest judgment in the Celmer Saga ([Leiden law blog](#))

Prejudiciële procedure HvJ

RECHTSPRAAK NL – Hoge Raad - 21 december 2018 - ECLI:NL:HR:2018:2396

Verplichting tot stellen prejudiciële vragen?

Op 13 juli 2012 wees de Hoge Raad arrest in een zaak van voormalige piloten tegen hun oud-werkgever, KLM. Zij meenden dat een bepaling in de toepasselijke CAO, op grond waarvan piloten bij het bereiken van de leeftijd van 56 jaar verplicht uit dienst moeten treden, discriminatoir is. Zij vorderden een verklaring voor recht dat die Cao-bepaling nietig is. De Hoge Raad verwierp het door de piloten ingestelde cassatieberoep ([ECLI:NL:HR:2012:BW3367](#)).

De piloten dagvaardden vervolgens de Staat en vorderden een verklaring voor recht dat de Staat jegens hen onrechtmatig had gehandeld omdat de Hoge Raad in zijn arrest van 2012 ten onrechte zou hebben nagelaten om prejudiciële vragen te stellen aan het HvJEU, althans omdat de Hoge Raad in strijd met art. 6 EVRM zou hebben nagelaten om de (impliciete) beslissing om geen vragen te stellen te motiveren. Ook vorderden zij veroordeling van de Staat tot vergoeding van de door hen geleden schade. In appel hebben de piloten daarnaast het hof verzocht om prejudiciële vragen te stellen aan het Hof van Justitie van de Europese Unie (HvJEU). De Hoge Raad oordeelt thans dat er in 2012 geen verplichting was tot het stellen van prejudiciële vragen. De Hoge Raad overweegt tevens dat hij geschikt is om als cassatierechter te oordelen in een geschil als het onderhavige waarin de Staat aansprakelijk gesteld wordt voor rechtspraak, gewezen door de Hoge Raad, enerzijds gelet op het uitgangspunt dat de wet geen andere cassatierechter kent en anderzijds omdat het onderhavige arrest is gewezen door leden van de Hoge Raad die noch ten tijde van het wijzen van het arrest van 2012, noch ten tijde van het wijzen van het onderhavige arrest, deel uitmaakten van de civiele kamer. Lees verder op [cassatieblog](#).

- Op Hoge Raad rustte geen verplichting tot het stellen van prejudiciële vragen ([cassatieblog](#))

WIKI

[Prejudiciële procedure bij het Hof van Justitie EU](#)

Privacy en persoonsgegevens

HvJ – CONCLUSIE A-G BOBEK – 19 december 2018 – zaak C-40/17 – Fashion ID – Duitsland - ECLI:EU:C:2018:1039 – persbericht – conclusie

Bescherming van persoonsgegevens van gebruikers van websites - Webshop – Gebruik like-knop Facebook – Doorgifte persoonsgegevens - Aansprakelijkheid van een websitebeheerder

Richtlijn 95/46/EG. Fashion ID is een Duitse onlinewinkel die modeartikelen verkoopt. De website bevat een like button van Facebook. Gegevens van bezoekers van de website worden doorgestuurd naar facebook, ongeacht of de like button wordt aangeklikt en of de bezoeker een facebook account heeft. Een Duitse rechter vraagt of de website in strijd met de regelgeving inzake bescherming van persoonsgegevens handelt.

A-G: de beheerder van een website die de plug-in van een derde zoals de Like-knop van Facebook op zijn website heeft opgenomen waardoor de persoonsgegevens van de gebruiker worden verzameld en doorgezonden, is medeverantwoordelijk voor die fase van de gegevensverwerking. De beheerder van de website moet de gebruikers de vereiste minimuminformatie verstrekken over die gegevensverwerking en indien nodig hun toestemming verkrijgen voordat de gegevens worden verzameld en doorgezonden.

**RECHTSPRAAK NL – Rechtbank Noord-Nederland – 20 december 2018 –
ECLI:NL:RBNNE:2018:5385**

Bescherming persoonsgegevens vergunninghouders – Verwerker – Minimale gegevensverwerking

Artikelen 4 onder 2 en 8, 5 lid 1 aanhef en onder c AVG. Het betreft een uitspraak in een geschil tussen twee verenigingen die opkomen voor het (leef)milieu en GS van de provincie Groningen, waarin 21 vergunninghouders als belanghebbende deelnemen. Uit artikel 4, onder 2, van de AVG, in samenhang gelezen met artikel 4, onder 8, van de AVG leidt de (bestuursrechtelijke) voorzieningenrechter af dat de rechter als verwerker in vorenbedoelde zin dient te worden aangemerkt en dat er sprake is van verwerking van persoonsgegevens in de zin van de AVG bij het doorzenden van stukken aan partijen. Ingevolge artikel 5, eerste lid, aanhef en onder c, van de AVG moeten persoonsgegevens toereikend zijn, ter zake dienend en beperkt tot wat noodzakelijk is voor de doeleinden waarvoor zij worden verwerkt (“minimale gegevensverwerking”). Die verplichting tot minimale gegevensverwerking brengt met zich dat niet alle persoonsgegevens van de afzonderlijke vergunninghouders in dit geval zonder meer kunnen worden doorgezonden. Hierbij neemt de voorzieningenrechter in aanmerking dat in de afzonderlijke bedrijfsplannen van de vergunninghouders vertrouwelijke gegevens of bedrijfsgevoelige informatie vermeld kan staan.

Gelet hierop zal het met dit verzoek connexe beroep worden gesplitst in 21 afzonderlijke zaaknummers, waarbij verzoekers in de gelegenheid zullen worden gesteld om voor elke afzonderlijke zaak aan te geven op welke nadere gronden moet worden aangenomen dat die specifieke vergunning vernietigd zou moeten worden. Verweerder zal in de gelegenheid worden gesteld om voor elke afzonderlijke vergunning tot dossiervorming over te gaan. Aldus kan worden gewaarborgd dat de gegevens en inzichten die iedere afzonderlijke vergunninghouder aan verweerder hebben toevertrouwd en in het kader van deze beroepsprocedure aan de rechtbank willen toevertrouwen, aan de rechtbank kunnen worden ingezonden zonder dat die bij de overige vergunninghouders bekend worden.

■ Rechtbank ziet zichzelf als verwerker en splitst rechtszaak op vanwege AVG ([Dirk Zwager](#))

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Roemenië – 19 december 2018 – [zaak C-708/18 Asociația de Proprietari bloc M5A-ScaraA*](#)

Bescherming persoonsgegevens - Videobewakingssysteem in appartementencomplex

Richtlijn 95/46/EG. Handvest van de grondrechten van de EU. Verweester, de VVE van het appartementencomplex heeft een videobewakingssysteem geïnstalleerd in de gemeenschappelijke ruimten van het appartementencomplex. Verzoeker (TK) heeft verzocht om een verklaring dat zijn recht op persoonlijke levenssfeer door verweester is geschonden en om een bevel de camera's te verwijderen en het hele videobewakingssysteem te ontmantelen, op straffe van een civielrechtelijke boete. Verzoeker voert aan dat het videobewakingssysteem vijf maanden na de datum waarop beweerdelijk het gehele videosysteem is ontmanteld, nog altijd aanwezig is. Verweester heeft aangevoerd dat zij te goeder trouw, transparant en met de beste bedoelingen videocamera's heeft geïnstalleerd met het doel het appartementencomplex M5A zo doelmatig mogelijk te beschermen.

Prejudiciële vragen: 1. Verzetten de artikelen 8 en 52 EU Handvest alsmede artikel 7, onder f), van richtlijn 95/46/EG zich tegen een nationale bepaling die voorziet in de mogelijkheid van videotoezicht om de veiligheid en de bescherming van personen, goederen en waardevolle voorwerpen te garanderen en voor het verwezenlijken van gerechtvaardigde belangen, zonder toestemming van de betrokken persoon? 2. Moeten de artikelen 8 en 52 EU Handvest aldus worden uitgelegd dat het beperken van rechten en vrijheden door middel van videobewaking het evenredigheidsbeginsel, het vereiste dat deze „noodzakelijk is” in acht nemen en „daadwerkelijk beantwoorden aan [...] doelstellingen van algemeen belang of aan de eisen van de bescherming van de rechten en vrijheden van anderen”, in de situatie waarin de voor de verwerking verantwoordelijke de mogelijkheid heeft om andere maatregelen te treffen voor de bescherming van het bedoelde gerechtvaardigde belang? 3. Moet artikel 7, onder f), van richtlijn 95/46 aldus worden uitgelegd dat het „gerechtvaardigde belang” van de voor de verwerking verantwoordelijke bewezen moet zijn en op het moment van verwerking moet bestaan en actueel moet zijn? 4. Moet artikel 6, lid 1, onder e), van richtlijn 95/46/EG aldus worden uitgelegd dat verwerking (videobewaking) buitensporig of niet adequaat is wanneer de voor de verwerking verantwoordelijke de mogelijkheid heeft om andere maatregelen te

treffen voor bescherming van het betrokken gerechtvaardigde belang? Aangehaalde (recente) jurisprudentie: EHRM Perry tegen het Verenigd Koninkrijk.

REGELGEVING NL

- Besluit implementatie richtlijn gegevensbescherming opsporing en vervolging ([Stb. 2018, nr. 496](#))
- Nieuwe wet naast Handelsregisterwet om privacy te borgen ([sconline](#))

OVERIG

- Italy fines Facebook for data related unfair commercial practices ([ECLB](#))
- Anonymity in CJEU cases: privacy at the expense of transparency? ([EU law analysis](#))
- Article 8 and the "outside world": privacy, reputation and employment – Hugh Tomlinson QC ([Inform](#))

WIKI

[Algemene verordening gegevensbescherming AVG en Wbp](#)

Procesrecht en recht op eerlijk proces

PREJUDICIËLE VERWIJZING – België – 30 november 2018 – zaak C-667/18 Orde van Vlaamse Balies et Orde de barreaux francophones et germanophone

Vrije keuze van een raadsman in een bemiddelingsprocedure?

Richtlijn 2009/138 EG. Richtlijn 87/344/EEG. Verzoekers hebben een beroep tot vernietiging ingesteld van een Belgische wet. Zij stellen dat de bestreden wet artikelen 10 en 11 van de Grondwet, in samenhang gelezen met artikel 201 van Richtlijn 2009/138/EG, schendt, doordat het de vrije keuze van een raadsman niet waarborgt in een bemiddelingsprocedure. Bij de bestreden wet wordt de vrije keuze van een raadsman uitgebreid tot de arbitrageprocedure, maar niet tot de bemiddelingsprocedure.

Prejudiciële vragen: Dient het begrip "gerechtelijke procedure" in artikel 201, lid 1, a), van de richtlijn 2009/138/EG zo te worden uitgelegd dat daaronder de buitengerechtelijke en de gerechtelijke bemiddelingsprocedures, zoals geregeld in de artikelen 1723/1 tot 1737 van het Belgisch Gerechtelijk Wetboek, zijn begrepen? Aangehaalde (recente) jurisprudentie: C-292/82 Merck; C-337/82 St. Nikolaus Brennerei und Likörfabrik; C-223/98 Adidas; C-191/99 Kvaerner; C-17/03 VEMW e.a.; C-199/08 Eschig; C-442/12 Sneller; C-5/15 Büyüktipi; C-460/14 Massa.

Procesrecht en recht op eerlijk proces – civiel

EHRM – ONTVANKELIJKHEIDSBESLISSING – 27 november 2018 – Merkantil Car Zrt t. Hongarije – persbericht 20.12.2018 – beslissing (level 3) – ECLI:CE:ECHR:2018:1127DEC002285315

Klachten van Hongaarse banken over oneerlijke bedingen in leenovereenkomsten zijn niet ontvankelijk

Samenvatting onder: [Consumenten](#)

Procesrecht en recht op eerlijk proces – strafrecht

EHRM – ARREST – 11 december 2018 – Kryzevicius t. Lithouwen – persbericht – arrest (level 2) – ECLI:CE:ECHR:2018:1211JUD006781614

Recht op gezinsleven - Verschoningsrecht voor echtgenoten geldt niet alleen bij verdachten maar ook bij 'bijzondere getuigen' indien status bijzondere getuige grenst aan die van verdachte

Artikel 8 EVRM. Klager was directeur van een accountantsbedrijf en zijn vrouw was de financieel directeur. In 2013 was zijn vrouw 'bijzondere getuige' in een onderzoek naar betalingen die zij had verricht namens een cliënt. In 2014 werd klager opgeroepen als getuige in dezelfde zaak. Hij weigerde te antwoorden op vragen over activiteiten van zijn vrouw in het bedrijf op grond van zijn verschoningsrecht. Voor deze weigering kreeg hij een boete van € 188 opgelegd. Zijn beroep tegen die boete werd verworpen omdat het verschoningsrecht alleen zou gelden voor familieleden van verdachten en niet voor familieleden van 'bijzondere getuigen'.

EHRM: Onder Litouws recht is de status van 'bijzondere getuige' in een aantal aspecten gelijk aan die van een verdachte, onder meer het aspect dat er enig vermoeden is dat de betrokkene criminele activiteiten heeft ontplooid. Dat de echtgenote van de klager kennelijk de enige 'bijzondere getuige' in de procedure was, is een indicatie van haar belangrijke rol in de zaak. De antwoorden op vragen over de structuur en activiteiten van het bedrijf zouden uiteindelijk gebruikt kunnen worden als steun voor een eventuele latere strafzaak, bijvoorbeeld om daarmee verklaringen van de latere verdachte tegen te spreken of in twijfel te trekken. De bestraffing van de klager was een inmenging in zijn gezinsleven. De autoriteiten hebben niet uitgelegd waarom het verschoningsrecht zich niet uitstrekte tot personen in klagers positie. Schending van artikel 8, eerste lid, EVRM.

EHRM – ARREST – 18 december 2018 – Murtazaliyeva t. Rusland – Grote Kamer – persbericht – arrest (level 1) – ECLI:CE:ECHR:2018:1218JUD003665805

Beoordelingskader verzoeken getuigen à décharge

Artikel 6 EVRM. Klaagster is veroordeeld voor het voorbereiden van een terroristische aanslag. Zij stelt dat zij geen eerlijk proces heeft gehad omdat de rechter verzoeken van de verdediging tot het oproepen van een drietal getuigen (A, B en K) heeft afgewezen en zij daarnaast een ter zitting getoonde videotape niet goed heeft kunnen zien.

De Grote Kamer van het EHRM herziet en verduidelijkt het beoordelingskader met betrekking tot verzoeken tot het oproepen en horen van getuigen à décharge dat eerder in de zaak Perna tegen Italië is uiteengezet. Het Hof formuleert voor de beoordeling van dergelijke verzoeken de volgende drieledige toets (§158): 1. *Whether the request to examine a witness was sufficiently reasoned and relevant to the subject matter of the accusation?* 2. *Whether the domestic courts considered the relevance of that testimony and provided sufficient reasons for their decision not to examine a witness at trial?* 3. *Whether the domestic courts' decision not to examine a witness undermined the overall fairness of the proceedings?* Het EHRM geeft een verduidelijking van elke vraag en gaat daarbij uitgebreid in op eerdere jurisprudentie van het Hof. De mogelijke relevantie van een getuigenis voor "the establishment of the truth" (vraag 1) uit de Perna toets is vervangen door "the subject matter of the accusation". Hieronder wordt volgens het Hof niet alleen begrepen de vraag of een getuige mogelijk de uitkomst van het proces kan beïnvloeden maar ook of redelijkerwijs kan worden verwacht dat de getuige de positie van de verdediging kan versterken. Ten aanzien van de motiveringplicht van de rechter overweegt het Hof, gelijk eerdere uitspraken, dat in zijn algemeenheid heeft te gelden dat de motivering van de afwijzing van een getuigenverzoek afhankelijk is van hetgeen de verdediging aan het verzoek tot het horen van getuigen ten grondslag heeft gelegd. Hoe beter de onderbouwing, hoe meer van de rechter wordt verwacht.

In casu was er geen sprake van een schending van artikel 6, §§ 1 en 3 (d) EVRM met betrekking tot de weigering om de getuigen B en K te horen. Het verzoek was kort gezegd onvoldoende onderbouwd, de afwijzing van het verzoek door de rechter voldoende gemotiveerd en de eerlijkheid van het proces in het geheel was door de afwijzing niet in het geding gekomen. De klacht met betrekking tot getuige A, een politieagent, werd door het Hof niet-ontvankelijk verklaard gelet op de vaststelling dat klagster afstand van haar recht om hem te ondervragen had gedaan.

Ten aanzien van de videotape oordeelt de Grote Kamer dat klagster niet duidelijk heeft gemaakt waarom zij de beelden niet heeft kunnen waarnemen. Met het (in ieder geval) kunnen beluisteren

van de geluidsoptname, waarvan zij de kwaliteit niet in twijfel heeft getrokken, is daarnaast voldoende tegemoet gekomen aan de reden voor het afspeken van de videotape, namelijk het kunnen controleren van de nauwkeurigheid van het transcript van de opname. Geen schending van artikel 6, §§ 1 en 3 (b) EVRM.

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Spanje – 7 december 2018 – zaak C-659/18 VW

Uitstel recht op toegang tot een advocaat

Richtlijn 2010/64/EU. Richtlijn 2012/13/EU. Richtlijn 2013/48/EU. Richtlijn 2016/343/EU. EU. In deze zaak gaat het om een verdachte die in Spanje is opgepakt door de Spaanse politie op verdenking van strafbare feiten tegen de verkeersveiligheid en op verdenking van het strafbare feit van valsheid in geschrifte. Aan de verdachte werd een (pro-Deo) advocaat toegewezen, echter het dagvaarden van de verdachte was niet mogelijk aangezien de verblijfplaats van de verdachte niet bekend was. Uiteindelijk is ten aanzien van de verdachte een bevel tot opsporing, aanhouding en terbeschikkingstelling van de gerechtelijke autoriteiten uitgevaardigd. Dit bevel is nog steeds niet uitgevoerd. Verdachte heeft later een andere advocate aangesteld, met "toestemming" van de vroegere ambtshalve toegewezen pro-Deo advocate. Deze advocate heeft medegedeeld dat zij namens verdachte optrad in de procedures en heeft verzocht dat zij op de hoogte zou worden gehouden van de toekomstige onderzoekshandelingen. De advocate verzoekt voorts om het aanhoudingsbevel op te heffen en verklaart dat haar cliënt vrijwillig voor de rechter zal verschijnen.

Prejudiciële vraag: Dient artikel 47 EU Handvest en in het bijzonder artikel 3, lid 2, van richtlijn 2013/48/EU aldus te worden uitgelegd dat het recht op toegang tot een advocaat rechtmatig kan worden uitgesteld wanneer de verdachte of beklagde niet verschijnt bij de eerste oproeping door de rechter en er een nationaal, Europees of internationaal aanhoudingsbevel wordt uitgevaardigd, en dat de bijstand van een advocaat en diens verschijning in de procedure kunnen worden uitgesteld totdat het aanhoudingsbevel ten uitvoer is gelegd en de verdachte door de politie voor de rechter wordt gebracht?

NOOT – EHRM 9 november 2018, Beuze t. België

Unravelling Salduz and the EU: Grand Chamber judgment of Beuze v. Belgium on the right of access to a lawyer (Strasbourg observers)

OVERIG

Digital or not, fair trial principles apply – challenges of e-evidence and the right to a fair trial (fair trials)

Rechtsstaat

HvJ – BESCHIKKING – 17 december 2018 – zaak C-619/18 R – Commissie/Polen – ECLI:EU:C:2018:1021 – Grote Kamer – persbericht – beschikking

Polen – Rechtsstaat – Vervroegd pensioen rechter – Interim maatregelen

Artikel 279 VWEU. Artikel 19, lid 1, tweede alinea VEU. Artikel 47 EU Handvest. Het Hof beslist in grote Kamer of de voorlopige maatregelen (de intrekking van het vervroegd pensioen van rechters) die in uiterste hoogdringendheid zijn opgelegd door de vicepresident van het Hof, moeten behouden blijven. Deze beslissing maakt deel uit van de kortgedingprocedure. Ondertussen loopt de procedure over de grond van de zaak.

Hof: Polen moet onmiddellijk stoppen met de toepassing van de nationale regelgeving met betrekking tot de verlaging van de pensioenleeftijd van rechters bij het hoger Gerechtshof. Interim maatregelen zijn gerechtvaardigd.

REGELGEVING NL

Regering blijft achter Verzamelwet Brexit staan ([sconline](#))

Ondanks de kritiek van verschillende politieke partijen dat de Verzamelwet Brexit het parlement buitenspel zet, blijft de regering het wetsvoorstel handhaven. Dat blijkt uit een Kamerbrief van minister Blok van Buitenlandse Zaken.

OVERIG

- Capturing Bulgaria's Justice System: The Homestretch ([Verfassungsblog](#))
- An Advanced Course in Court Packing: Hungary's New Law on Administrative Courts ([Verfassungsblog](#))

Recht op leven

EHRM – ARREST – 11 december 2018 – Lakatosova en Lakatos t. Slowakije - [persbericht](#) – [arrest](#) (level 3) - ECLI:CE:ECHR:2018:1211JUD000065516

Onvoldoende onderzoek naar mogelijk racistisch motief aanval op Roma

Samenvatting onder: [nalaten bescherming te bieden](#)

EHRM – BESLISSING – 13 december 2018 – Klachten tegen Georgië - Dzhioyeva t. Georgië e.a. - [persbericht](#) – [beslissing](#) (level 3) - ECLI:CE:ECHR:2018:1120DEC002496409 e.a.

EHRM stelt Georgië in kennis van klachten met betrekking tot het conflict in Zuid-Ossetië

Artikel 2, 3, 13 en 14 EVRM. Klaagster klaagt dat de activiteiten van het Georgische leger in Zuid-Ossetië in augustus 2008 haar leven ernstig in gevaar hebben gebracht. Het Hof oordeelt dat zij prima facie bewijs heeft aangeleverd dat zij dekking heeft gezocht in de kelder van haar woning, evenals foto's waarop schade aan het gebouw waarin zij zich bevond, is te zien. De ontvankelijkheid van de klachten van klaagster is op basis van het huidige bewijs nog niet vast te stellen. Het Hof stelt de Georgische regering in kennis van haar klachten. De klachten van alle overige klagers worden als kennelijk ongegrond niet-ontvankelijk verklaard.

EHRM – ONTVANKELJKHEIDSBESLISSING – 27 november 2018 – Plotnikov t. Rusland – [persbericht 20.12.2018](#) – [beslissing](#) (level 3) - ECLI:CE:ECHR:2018:1127DEC007497110

Afdoende maatregelen getroffen ter bescherming leven peuter

Artikel 2 EVRM. Drie dagen na het overlijden van klagers driejarige dochter aan hersenvliesontsteking is een onderzoek gestart, dat een jaar heeft geduurd en dat voldoende grondig is uitgevoerd. Het hof concludeert dat de autoriteiten niet hebben verzuimd passende maatregelen te treffen om het leven van klagers dochter te beschermen. De klacht is kennelijk ongegrond, zodat de klager niet-ontvankelijk wordt verklaard.

Staatssteun

HvJ – ARREST – 13 december 2018 – zaak C-492/17 – Rittinger e.a. – [ECLI:EU:C:2018:1019](#) – [persbericht](#) – [conclusie](#) – [arrest](#)

Staatssteun – Duitse omroepbijdrage is verenigbaar met EU-recht

Samenvatting onder: [Diensten](#)

HvJ – ARREST – 19 december 2018 – zaak C-374/17 – A-Brauerei – Grote Kamer – Duitsland - ECLI:EU:C:2018:1024 – conclusie - arrest

Selectiviteitsvoorwaarde – Belasting op de verwerving van onroerend goed – Vrijstelling ten gunste van omzettingen binnen een concern

Artikel 107, lid 1, VWEU. Op grond van een bepaling in de Duitse wet zijn bepaalde omzettingen binnen een concern vrijgesteld van de belasting op de verwerving van onroerend goed. De verwijzende rechter is van oordeel dat het opgaan van T-GmbH in A-Brauerei moet worden vrijgesteld van de belasting op de verwerving van onroerend goed. Hij wordt echter geconfronteerd met de vraag of deze vrijstelling als „staatssteun” in de zin van artikel 107, lid 1, VWEU moet worden gekwalificeerd. Hij benadrukt dat de kwalificatie als „staatssteun” in het hoofdgeding hoofdzakelijk zal afhangen van de uitlegging van de voorwaarde inzake selectiviteit. Genoemde rechter meent evenwel dat de vrijstelling in de Duitse wet niet selectief is en derhalve geen staatsteun vormt.

Hof: Artikel 107, lid 1, VWEU moet aldus worden uitgelegd dat niet aan de selectiviteitsvoorwaarde van die bepaling is voldaan in geval van een belastingvoordeel, dat erin bestaat dat de eigendomsovergang van een onroerend goed wegens een omzetting waarbij alleen vennootschappen zijn betrokken van één en hetzelfde concern, die met elkaar zijn verbonden door een deelneming van minstens 95 % gedurende een minimale en ononderbroken periode van vijf jaar vóór en vijf jaar na die omzetting, wordt vrijgesteld van de belasting op de verwerving van onroerend goed.

- Voorwaarden bij Duitse vrijstelling van overdrachtsbelasting niet in strijd met EU-recht ([Taxlive](#))

HvJ – CONCLUSIE A-G SAUGMANDSGAARD ØE – 19 december 2018 – zaak C-598/17 – A-Fonds – Nederland – Gerechtshof Amsterdam - ECLI:EU:C:2018:1037 – conclusie

Staatssteun - Dividendbelasting

Artikelen 63, 107 en 108 VWEU. De prejudiciële vragen zijn gesteld in het kader van een geding tussen A-Fonds, een beleggingsfonds naar Duits recht, en de Inspecteur van de Belastingdienst. A-Fonds probeert teruggave te krijgen van de Nederlandse dividendbelasting die is ingehouden voor de boekjaren 2002/2003 tot en met 2007/2008 met een beroep op het recht op vrij verkeer van kapitaal dat is neergelegd in artikel 63 VWEU. Deze teruggave is door de belastingdienst geweigerd omdat A-Fonds niet in Nederland gevestigd is. De verwijzende rechter is van mening dat deze weigering een schending van artikel 63 VWEU vormt en dat het verzoek van A-Fonds om teruggave van de dividendbelasting moet worden toegewezen om die schending op te heffen. Hij vraagt zich echter af of een dergelijke beslissing verenigbaar is met het staatssteunrecht. Omdat hij van mening is dat de Nederlandse belastingmaatregel op grond waarvan de dividendbelasting wordt teruggegeven, een bestaande steunregeling vormt, wenst de verwijzende rechter in wezen te vernemen of het staatssteunrecht zich ertegen verzet dat hij het verzoek krachtens artikel 63 VWEU van A-Fonds om teruggave van de dividendbelasting toewijst, nu deze beslissing tot gevolg zou hebben dat de kring van begunstigden van de betrokken steunregeling wordt uitgebreid.

A-G: De artikelen 107 en 108 VWEU verzetten zich ertegen dat een nationale rechterlijke instantie toetst of een woonplaatsvereiste van een bestaande steunregeling verenigbaar is met artikel 63 VWEU als een dergelijk vereiste – in nauw verband staat met de steunregeling omdat het noodzakelijk is voor de verwezenlijking van het doel of voor de werking ervan.

- A-G HvJ concludeert inzake prejudiciële vragen teruggaaf Nederlandse dividendbelasting Duits beleggingsfonds ([Taxlive](#))

GERECHT EU – ARREST – 7 december 2018 – zaak T-664/14 – België/Commissie – ECLI:EU:T:2018:890 – persbericht – arrest

Garantieregeling voor individuele leden van financiële coöperaties

Besluit 2014/686/EU. In 2011 heeft de Belgische Staat aan de 800.000 vennoten van de drie financiële coöperatieve vennootschappen van de ARCO-groep (Arcopar, Arcofin en Arcoplus) dezelfde bescherming toegekend als die welke geldt voor spaardeposito's en levensverzekeringen, te weten

een bescherming beperkt tot 100.000 EUR per belegger. In 2014 heeft de Commissie deze „ARCO-garantie” aangemerkt als onrechtmatige (want niet tijdig aangemelde) en met de interne markt onverenigbare staatssteun. De Commissie heeft België gelast de daaraan verbonden voordelen terug te vorderen en heeft deze lidstaat verboden om op basis van deze garantie betalingen te verrichten. België vordert dat het Gerecht de beslissing van de Commissie waarbij zij zich kante tegen de garantieregeling ter bescherming van de aandelen van individuele leden van financiële coöperaties, nietig verklaart.

Gerecht: Het Gerecht verklaart het aan België opgelegde verbod om betalingen op grond van de garantieregeling voor de ARCO-coöperanten te verrichten nietig. Dit verbod is geen passende maatregel om de door de toekenning van onrechtmatige staatssteun vervalste mededinging te herstellen. Artikel 2, lid 4 van Besluit 2014/686/EU wordt vernietigd.

GERECHT EU – ARREST – 11 december 2018 – zaak T-440/17 – Arca Capital Bohemia/Commissie – ECLI:EU:T:2018:898 – arrest

Staatssteun – Toegang tot documenten betreffende procedure voor toezicht op staatssteun - Beroepsgeheim

Samenvatting onder: [Toegang tot documenten](#)

GERECHT EU – ARREST – 12 december 2018 – zaak T-683/15 – Freistaat Bayern / Commissie – ECLI:EU:T:2018:916 – arrest

Steun aan de Beierse melksector – Financiering van melkwaliteitstests

Artikel 108, lid 2, VWEU. Verordening (EG) nr. 659/1999. Het gerecht verklaart de artikelen 1 tot en met 4 van het besluit (EU) 2015/2432 nietig, voor zover daarin wordt beslist dat het verlenen door Duitsland van staatssteun onverenigbaar is met de interne markt wat de melkwaliteitstests betreft die in Beieren zijn uitgevoerd, en de terugvordering van die steun wordt gelast.

GERECHT – ARREST – 13 december 2018 – zaak T-591/15 – Transavia Airlines / Commissie – ECLI:EU:T:2018:946 – arrest

Artikel 41 Handvest. Transavia vordert de gedeeltelijke vernietiging van een besluit van de Commissie van 23 juli 2014 betreffende steun die Frankrijk heeft verleend aan de chambre de commerce et d'industrie de Pau-Béarn, Ryanair, Airport Marketing Services en TransaviaBelgië. Geren schending van het beginsel van behoorlijk bestuur. Het gerecht verwerpt het beroep.

Strafrecht

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Polen – 11 december 2018 – zaak C-671/18 Centraal Justitieel Incassobureau

Rechtsbescherming bij geldelijke sancties – Wederzijdse erkenning

Kaderbesluit 2005/214/JBZ. In deze zaak heeft het Centraal Justitieel Incassobureau (hierna: CJIB) de rechter in eerste aanleg (Polen) verzocht om erkenning en tenuitvoerlegging van een beslissing waarbij Z.P. een geldelijke sanctie is opgelegd in verband met een verkeersovertreding. De overtrekking is vastgesteld op basis van het geregistreerde kentekennummer waarna – conform Nederlands recht de persoon aansprakelijk wordt gesteld op wiens naam het voertuig geregistreerd staat. De beslissing is niet aangevochten bij de officier van justitie waardoor deze onherroepelijk is geworden. Z.P. heeft voor de verwijzende rechter verklaard dat hij het voertuig in 2014 heeft verkocht. Hij had de verkoop slechts meegedeeld aan zijn verzekeraar. Z.P. heeft aan de rechter verklaard dat hij tot op het moment van ontvangst van de dagvaarding niet wist dat de hem door de Nederlandse autoriteit toegezonden correspondentie van officiële aard was. Hij had binnen een tijdsspanne van enkele maanden een tiental soortgelijke brieven ontvangen. Overeenkomstig artikel 7(3) van het kaderbesluit heeft de rechter het CJIB verzocht om inlichtingen over de datum van betekening van de geldelijke sanctie. Uit het antwoord daarop blijkt dat het CJIB niet beschikt over informatie over de datum van betekening van deze brief.

Prejudiciële vragen:

1. Moeten artikel 7, lid 2, onder i), iii), en artikel 20, lid 3, van kaderbesluit 2005/214/JBZ aldus worden uitgelegd dat een rechter de tenuitvoerlegging van een beslissing van een niet-rechterlijke autoriteit van de beslissingsstaat mag weigeren indien hij vaststelt dat de betekening van de beslissing zodanig is geschied dat het recht van de justitiabele op effectieve rechterlijke bescherming is aangetast?

2. Kan inzonderheid als weigeringsgrond worden aangevoerd dat de gewoonlijk in de tenuitvoerleggingsstaat verblijvende justitiabele, niettegenstaande de naleving van de betekeningprocedures van de beslissingsstaat en van de termijnen voor het aanvechten van een beslissing zoals bepaald in artikel 1, onder a), ii) en iii), van kaderbesluit 2005/214/JBZ, in het stadium van de precontentieuze procedure niet over een reëel en doeltreffend middel beschikte om zijn rechten te beschermen, aangezien hij niet voldoende tijd had om naar behoren op de hem opgelegde sanctie te reageren?

3. Kan de omvang van de rechtsbescherming van personen aan wie een geldelijke sanctie moet worden opgelegd overeenkomstig artikel 3 van kaderbesluit 2005/214/JBZ afhankelijk worden gesteld van de vraag welke sanctieprocedure wordt toegepast (de bestuursrechtelijke procedure, de bijzondere strafrechtelijke procedure voor lichte strafbare feiten of de gewone strafrechtelijke procedure)?

4. Mogen beslissingen van niet-rechterlijke autoriteiten, in het licht van de doelstellingen en de beginselen van kaderbesluit 2005/214/JBZ en met name van artikel 3 daarvan, ten uitvoer worden gelegd indien deze zijn uitgevaardigd op basis van een regeling van de beslissingsstaat op grond waarvan

de persoon op wiens naam het voertuig staat ingeschreven, aansprakelijk wordt gesteld voor een verkeersovertreding, dat wil zeggen beslissingen die uitsluitend zijn gegeven op basis van informatie die is verkregen in het kader van de grensoverschrijdende uitwisseling van gegevens uit kentekenregisters, zonder dat in de zaak een onderzoeksprocedure is ingesteld, ook niet betreffende de vaststelling van de feitelijke overtreder? Aangehaalde (recente) jurisprudentie: Commissie/Parlement en Raad C-43/12; Radu C-396/11; Baláž C-60/12; Oleificio Borelli/Commissie C-97/91; Eribrand C-467/01; Henderson C-354/15; EHRM Ivanov en Ivashova tegen Rusland.

REGELGEVING EU

Verordening (EU) 2018/1862 over gebruik Schengeninformatiesysteem (SIS) op het gebied van politie en justitie samenwerking in strafzaken, *PB L 312 van 7.12.2018*

REGELGEVING NL

Besluit implementatie richtlijn gegevensbescherming opsporing en vervolging (*Stb. 2018, nr. 496*)

RAAD

Conclusies van de Raad over de wederzijdse erkenning in strafzaken „Bevorderen van wederzijdse erkenning door vergroten van het wederzijds vertrouwen”, *PB C 449 van 13.12.2018*

Tabak

RECHTSPRAAK NL – 6 december 2018 – Gerechtshof Den Haag – ECLI:NL:GHDHA:2018:3334

Het gerechtshof Den Haag geeft geen bevel tot strafrechtelijke vervolging van tabaksproducenten.

De sigaretten van de tabaksproducenten worden volgens de stringente Nederlandse en Europese wet- en regelgeving gemaakt en getest. Zolang de tabaksproducenten zich aan deze Europese en nationaalrechtelijk vastgestelde regels houden, mogen de lidstaten (en dus ook Nederland) de handel

in sigaretten volgens diezelfde Europese regels niet verbieden. Over ingrijpende maatregelen jegens tabaksproducenten kan alleen door de (Europese) regelgever worden beslist.

Het merendeel van de klagers is door het hof niet-ontvankelijk verklaard, omdat zij niet zijn aan te merken zijn als 'rechtstreeks belanghebbenden'.

Toegang tot documenten (B)

GERECHT EU – ARREST – 11 december 2018 – zaak T-440/17 – Arca Capital Bohemia/Commissie – ECLI:EU:T:2018:898 – arrest

Staatssteun – Toegang tot documenten betreffende procedure voor toezicht op staatssteun – Beroepsgeheim

Verordening (EG) nr. 1049/2001. De Commissie heeft vastgesteld dat GE Capital Bank en GE Capital International Holdings Corporation, USA, in het kader van de privatisering en de herstructurering van de bank Agrobanka Praha a.s., vanaf 1 mei 2004 met de interne markt verenigbare staatssteun hadden ontvangen in de vorm van schadeloosstellingen voor bepaalde vorderingen op grond van de op 22 juni 1998 tussen Česká Národní Banka (Tsjechische nationale bank, Tsjechië) en GE Capital International Holdings Corporation, USA gesloten schadeloosstellingsovereenkomst. Verzoekster, Arca Capital Bohemia, heeft op grond van verordening (EG) nr. 1049/2001 verzocht om toegang tot bepaalde documenten betreffende de administratieve procedure voor het toezicht op staatssteun die tot de vaststelling van beschikking 2008/214 had geleid. De Commissie heeft dat verzoek afgewezen. Onder verwijzing naar haar verplichting uit hoofde van artikel 339 VWEU inzake de bescherming van het beroepsgeheim en naar het arrest van 28 juni 2012, Commissie/Agrofert Holding (C-477/10 P), heeft de Commissie zich op het standpunt gesteld dat deze documenten onder een algemeen vermoeden van vertrouwelijkheid vielen volgens hetwelk de openbaarmaking ervan in beginsel de bescherming van de commerciële belangen van de betrokken ondernemingen zou ondermijnen. Het Gerecht verwerpt het beroep.

Vennootschappen

EHRM – ARREST – 11 december 2018 – Lekic t. Slovenië – Grote Kamer – persbericht – arrest (level 1) – ECLI:CE:ECHR:2018:1211JUD003648007

Wetgeving in Slovenië die aandeelhouder verplicht de bedrijfsschuld te betalen is gerechtvaardigd.

Artikel 1 van het Eerste Protocol. De onderhavige zaak betreft de nadelige gevolgen van de Financial Operations Act (FOCA), die in 1999 door het Sloveense parlement werd aangenomen. De FOCA introduceerde de maatregel om ogenschijnlijk inactieve onder het Sloveense recht vallende vennootschappen ambtshalve uit het handelsregister te schrappen. De voormalige aandeelhouders zijn gezamenlijk en persoonlijk voor de uitstaande schuld van de geschrapte onderneming aansprakelijk.

Klager, werd als voormalig aandeelhouder gedwongen zijn persoonlijke vermogen in te leveren om de uitstaande schuld van het bedrijf, dat was geschrapt, te dekken. Hij klaagt dat de implementatie van de FOCA zijn recht op artikel 1 van het EP van het EVRM heeft geschonden. Het Hof acht – met een overgrote meerderheid – geen schending aanwezig.

Het Hof oordeelt in het bijzonder dat het verantwoordelijk houden van klager voor de schuld van het bedrijf waarin hij aandeelhouder was niet disproportioneel is, daarbij in aanmerking genomen dat hij actief betrokken was bij het runnen van het bedrijf. Het bedrag dat hij moest betalen was relatief gering, nu hij niet de enige geadresseerde van de claims was. Hij behoeft derhalve niet een extreme en individuele last te dragen.

Voorts heeft het Hof het publieke belang in aanmerking genomen bij de wetgeving en de nationale context, welke nodig was om financiële stabiliteit te verzekeren gedurende de overgang van een socialistische naar een vrijemarkteconomie. Duizenden bedrijven, opgezet onder de voormalige Socialistische Federale Republiek van Joegoslavië, waren sluimerend in de jaren negentig. De leden verantwoordelijk houden voor de schulden van de bedrijven was bedoeld om te voorkomen dat de rechtbanken zouden worden overspoeld met liquidatieprocedures.

Vervoer (B)

HvJ – ARREST – 13 december 2018 – Gevoegde zaken C-412/17 en C-474/17 – Touring Tours und Travel en Sociedad de Transportes – ECLI:EU:C:2018:1005 – [persbericht](#) – [conclusie](#) – [arrest](#)

Schengenzone – Illegale immigratie – Controle reisdocumenten door touringcarondernemingen?

Verordening (EG) nr. 562/2006. Artikelen 20 en 21 VWEU. Een Duitse rechter stelt vragen in een zaak tegen touringcarondernemingen die geregelde lijndiensten naar Duitsland via de Duits-Nederlandse en de Duits-Belgische grens aanbieden. De Duitse wetgeving verplicht de ondernemingen om te controleren of reizigers de vereiste reisdocumenten hebben, op straffe van boetes en dwangsommen per reiziger die in overtreding is. Aangehaald wordt dat deze diensten worden gebruikt voor illegale immigratie. Vraag is echter of deze controles stroken met het vrij verkeer van personen in de Schengenzone.

Hof: De Schengengrenscodes staan eraan in de weg dat Duitsland touringcarondernemingen bij grensoverschrijdende busverbindingen verplicht om het paspoort en de verblijfsvergunning van passagiers te controleren vóór hun binnenkomst op het Duitse grondgebied. Dergelijke controles hebben hetzelfde effect als grenscontroles en zijn dus verboden.

📌 Keine Grenzkontrollen im Schengen-Raum! Auch nicht durch Busfahrer ([Verfassungsblog](#))

Vrij verkeer

HvJ – ARREST – 6 december 2018 – zaak C-305/17 – FENS – Slowakije – ECLI:EU:C:2018:961 – [persbericht](#) – [conclusie](#) – [arrest](#)

Douane-unie - Heffing over netdiensten voor transmissie van elektriciteit - Heffingen van gelijke werking als douanerechten – Binnenlandse belastingen

Artikelen 28 en 30 VWEU. De prejudiciële vragen hebben betrekking op de kern van de interne en de externe dimensie van de vrijheid van verkeer: de douane-unie. Het specifieke belang van deze zaak is erin gelegen dat het Hof de gelegenheid krijgt om zich in de specifieke context van de elektriciteitsmarkt opnieuw te buigen over twee klassieke elementen van de interne markt, namelijk heffingen van gelijke werking als douanerechten en de regels inzake binnenlandse belastingen.

Hof: De artikelen 28 en 30 VWEU verzetten zich tegen een regeling van een lidstaat die voorziet in een geldelijke last, die alleen dan naar een andere lidstaat of naar een derde land uitgevoerde elektriciteit treft wanneer die elektriciteit op het nationale grondgebied is geproduceerd. Lidstaten mogen geen heffing opleggen over de export van elektriciteit die op hun grondgebied is geproduceerd. Een dergelijke heffing wordt niet gerechtvaardigd door het doel, een stabiele stroomvoorziening op het nationale grondgebied te waarborgen.

HvJ – ARREST – 13 december 2018 – Gevoegde zaken C-412/17 en C-474/17 – Touring Tours und Travel en Sociedad de Transportes – ECLI:EU:C:2018:1005 – [persbericht](#) – [conclusie](#) – [arrest](#)

Schengenzone – Illegale immigratie – Controle reisdocumenten door touringcarondernemingen?

Samenvatting onder: [Vervoer](#)

Vrijheid van meningsuiting (s)

EHRM – ARREST – 4 december 2018 – Magyar Jeti t. Hongarije – persbericht – arrest (level 2) - ECLI:CE:ECHR:2018:1204JUD001125716

Het Hof keurt veroordeling voor smaad van een Hongaars mediabedrijf af en benadrukt het belang van hyperlinks op internet

Artikel 10 EVRM. In de onderhavige zaak werd klager, een nieuwswebsite, aansprakelijk gesteld voor het posten van een hyperlink naar een interview op YouTube welke een lasterlijke inhoud bleek te hebben. Klager doet, na tevergeefs voor de nationale instanties te hebben geprocedeerd, bij het Hof een beroep op schending van artikel 10 EVRM. Het Hof onderstreept het belang van hyperlinks voor een vlotte werking van het internet en maakt een onderscheid tussen het gebruik van hyperlinks en traditionele publicatie: hyperlinks verbinden mensen naar beschikbaar materiaal, maar verstrekken niet zelf de inhoud. Het Hof update de jurisprudentie op dit gebied en zet de onderdelen uiteen die in acht moeten worden genomen bij de toepassing van artikel 10 EVRM bij de beoordeling of het posten van een hyperlink kan leiden tot aansprakelijkheid. Het Hof oordeelt dat een individuele beoordeling in elke zaak noodzakelijk is. Voorts overweegt het Hof dat de Hongaarse wetgeving niet voorziet in een beoordeling van de rechten van de klagende instantie in de onderhavige zaak, waarin nauwkeurig onderzoek erg belangrijk is gelet op de discussie over een onderwerp van algemeen belang. Objectieve aansprakelijkheid voor gebruik van een hyperlink kan de informatiestroom op het internet ondermijnen en auteurs van artikelen en uitgevers ontmoedigen om dergelijke hyperlinks te gebruiken als ze de informatie waar het toe leidt niet kunnen beheersen. Dat kan een verstikkend effect hebben op vrijheid van meningsuiting op het internet. Het Hof acht artikel 10 EVRM geschonden.

- 📌 ECtHR rules that prohibiting linking to defamatory content might be freedom of expression violation: what implications (if any) for copyright? ([IP_Kat](#))
- 📌 Hungary: News website awaits court decision in Jobbik hyperlink free expression complaint ([humanrightseurope](#))
- 📌 Hungary: Court backs media company in Internet hyperlinks human rights row ([humanrightseurope](#))
- 📌 Case Law, Strasbourg: Magyar Jeti Zrt v. Hungary: ECtHR rules on hyperlinking to defamatory content – Oliver Fairhurst ([Inform](#))
- 📌 Are you thinking what I'm linking? Liability for hyperlinks ([Panopticon](#))

EHRM – ARREST – 6 december 2018 – Slomka t. Polen - persbericht – arrest (level 2) - ECLI:CE:ECHR:2018:1206JUD006892412

Schending artikel 6 en 10 EVRM – Vrijheid van meningsuiting – Vrees gebrek onpartijdigheid rechtbank

Art 6 EVRM. Art 10 EVRM. Op 12 januari 2012 heeft klager, toen de rechtbank in een zaak van iemand anders uitspraak wilde doen geroepen: "Dit is een bespotting van gerechtigheid!" De rechtbank heeft het vonnis in een aangrenzende kamer uitgesproken. Later die dag werd klager in zijn afwezigheid tot 14 dagen gevangenisstraf veroordeeld wegens minachting van de rechtbank. Hij ging hiertegen in beroep en zijn beroep werd afgewezen.

Het Hof merkt op dat de rechtbank die het vonnis in die andere zaak zou uitspreken bestond uit drie rechters en dat diezelfde combinatie heeft geoordeeld over de vraag of klager zich schuldig heeft gemaakt aan minachtig van de rechtbank. Klager heeft geen gelegenheid gehad om zijn kant van de zaak te presenteren. De motivering van het oordeel was summier en klager heeft de maximaal mogelijke straf gekregen. Het Hof constateert dat een dergelijke situatie zou kunnen leiden tot een objectief gerechtvaardigde vrees voor een gebrek aan onpartijdigheid bij de toetsing van dergelijke kwesties. Er is dus een schending van artikel 6.

Voorts heeft klager geleden onder de inmenging in zijn recht op vrijheid van meningsuiting, omdat hij gedurende 14 dagen in hechtenis is gehouden. Het Hof aanvaardt dat de straf in overeenstemming was met de wet en een legitiem doel had nagestreefd. Het Hof neemt zijn eigen oordeel in acht dat artikel 6 is geschonden en is van oordeel dat de beperking niet gepaard is gegaan met effectieve en

adequate waarborgen. Artikel 10 is geschonden, nu de inmenging niet noodzakelijk was in een democratische samenleving.

EHRM - ARREST – 11 december 2018 – Brisc t. Roemenië – persbericht – arrest (level 2) - ECLI:CE:ECHR:2018:1211JUD002623810

Persverklaring door hoofdaanklager – Ontslag – Schending artikel 10 EVRM .

Artikel 10 EVRM. Klager, hoofdaanklager in een strafrechtelijk onderzoek, dient als onderdeel van zijn takenpakket de pers te informeren. Hij heeft in een persbericht verklaard dat in een strafrechtelijk onderzoek was verklaard dat 'de gevangene had verteld dat een deel van het geld dat was betaald voor de voorwaardelijke vrijlating van een gevangene, naar magistraten, te weten de rechters en aanklagers verantwoordelijk voor de voorwaardelijke invrijheidsstelling van gevangenen' zou gaan. Klager gaf eveneens een kort interview op een lokale televisiezender.

Een rechter spant een tuchtprocedure tegen klager aan omdat ze meent dat het persbericht en het interview suggereren dat zij misschien degene is die het geld ontvangen heeft.

Het tuchtcollege oordeelt uiteindelijk dat het persbericht en interview informatie hebben onthuld over een lopende zaak en dat de informatie disrespectvol was jegens de rechter nu de informatieverstrekking het mogelijk had gemaakt voor de pers om de betrokken rechter te identificeren. Klager werd vervolgens ontslagen.

Klager doet een beroep op schending van artikel 10 EVRM. Het Hof oordeelt met een geruime meerderheid dat er sprake is van een schending van dit artikel. Het Hof overweegt daartoe als volgt. In het bijzonder is in aanmerking genomen het doel van klagers persbericht en interview te weten het informeren van de pers over een lopend onderzoek van groot belang voor het publiek. Het persbericht en het interview waren niet bedoeld om magistraten te beschuldigen van een misdrijf. Daarnaast is het een van de taken van de hoofdaanklager om informatie aan de pers te verschaffen en heeft hij geen informatie onthuld die kon leiden tot de identificatie van de betrokken individuen. De nationale gerechten hebben hun analyse van de zaak beperkt tot de schade die aan de rechters reputatie was toegebracht, zonder in acht te nemen dat de lasterlijke uitlatingen afkomstig waren van een derde partij, namelijk de nieuwslezer van het televisie-interview en niet van klager zelf. Kortom, de nationale gerechten hebben geen 'relevante en voldoende' redenen aangevoerd om aan te tonen dat de inbreuk op het recht van klager noodzakelijk was in een democratische samenleving.

Rechters Yudkivska en Kūris hebben een gezamenlijke afwijkende mening. Zij vinden – kortgezegd – dat artikel 10 EVRM niet het juist toepasbare artikel is, omdat dit artikel ziet op vrijheid van meningsuiting en dat de taken van ambtenaren daar niet onder vallen, mede gelet op het feit dat artikel 10 EVRM impliciet een lijn trekt tussen privépersonen en publieke instanties.

Vrijheid van verplaatsing (S)

EHRM – ARREST – 13 december 2018 – Mursaliyev e.a. t. Azerbeidzjan – persbericht – arrest (level 2) - ECLI:CE:ECHR:2018:1213JUD006665013

Recht om het land te verlaten - Uitreisverbod voor personen die getuige zijn in strafrechtelijke procedure niet bij wet voorzien

Artikel 2, tweede lid, van het vierde protocol bij het EVRM. De elf klagers zijn personen die tussen 2012 en 2016 Azerbeidzjan niet mochten verlaten. Het uitreisverbod hield verband met strafrechtelijke procedures waarin zij getuigen waren. De klagers stelden beroep in tegen de reisverboden, maar in vrijwel alle gevallen weigerden de rechtbanken een inhoudelijke behandeling omdat de rechtbank niet bevoegd zou zijn daar een uitspraak over te doen.

EHRM: De overheid heeft niet verwezen naar een bepaling op grond waarvan het reisverbod kon worden opgelegd. De Migratiewet bevat een uitgebreide lijst van omstandigheden waaronder het recht om uit te reizen tijdelijk kan worden beperkt en geen van die omstandigheden komt overeen met de situatie van de klagers. De nationale rechter had een inhoudelijke beoordeling geweigerd en in de enige zaak waarbij het wel tot een beoordeling kwam, had de rechter geoordeeld dat het uitreisverbod gerechtvaardigd was, zonder verwijzing naar nationaal recht. De beperking van het

recht het land te verlaten was daarom niet bij wet voorzien. Schending van artikel 2, tweede lid, van het vierde protocol bij het EVRM.

Deel II - Algemeen

Cursus en opleiding

Dit overzicht staat ook op de [Wikipagina Cursus en opleiding Europees en Internationaal recht](#)

Datum	Onderwerp	Titel
e-learning	EU Handvest	Toepasselijkheid van EU Grondrechten Digitale zelfstudiemodule over artikel 51 EU Handvest van de Grondrechten, SSR
e-learning	straf	The European Arrest Warrant: 10 Key Questions for Defence Counsel, specialised e-learning course, ERA
e-learning	ie	How to make the best use of the case law of the CJEU on EU copyright in your legal practice? Ten questions on European copyright law, ERA
e-learning	algemeen	The Preliminary Reference Procedure before the CJEU, ERA
podcast	aanbesteding	EJTN podcast: EU Public Procurement Law training for judges podcast series, March 5-6, 2015 - filmed at The Academy of European Law (ERA), Trier
podcast	milieu & natuur	EJTN podcast: Seminar on Access to Courts in Environmental Law Matters (seminar van 7 oktober 2013)
webcollege	algemeen	Gratis webcolleges EU-recht beschikbaar op MIJN SSR: Webcolleges EU en haar invloed op het Nederlandse rechtssysteem
webcollege	asiel & migratie	SSR webcollege 'Procedurerichtlijn, het rechterlijk toetsingskader
webcollege	erfrecht	Europese erfrechtverordening, via SSR.nl (alléén voor de rechtspraak)
webcollege	EVRM	Gratis webcollege door docenten Prof. mr. Egbert Myjer en Prof. mr. Martin Kuijer over het EVRM
16 jan 2019	PRIVACY	Seminar Maastricht University op 16 januari 2019 , van 14:00-15:30 met o.a. A-G Hogan over privacy, recht en technologie.
25-26 maart 2019	GRONDRECHTEN	EU Disability Law and the UNCRPD. Trier, English/German
11-12 april 2019	CONSUMENTEN IPR	A New Deal for Civil Justice? The New Deal for Consumers and the Justiciability of EU Consumer Rights, Amsterdam, Centre for the Study of European Contract Law (CSECL); revolves around the New Deal for Consumers that was proposed by the European Commission on 11 April 2018.

Datum	Onderwerp	Titel
20-23 mei 2020	EUROPEES	FIDE congres in Den Haag, De volgende onderwerpen: National Courts and the Enforcement of EU Law – the pivotal role of national courts in the EU legal order The new EU Data Protection Regime – setting global standards for the right to personal data protection EU competition law and the digital economy

Nieuwsbrieven

Algemeen

- [Nieuwsbrief van de persafdeling van het EU-Hof \(ECER website\)](#)
- [EUR-Alert jurisprudentienieuwsbrief van het Belgische GCE-netwerk \(INTRO\) –](#)
- [Brussels law societies](#) (nieuw: nu externe link):
- [Information note ECHR](#):

Bestuursrecht

- [Jurisprudentienieuwsbrief bestuursrecht Landelijk Bureau Vakinhoud rechtspraak](#)

Dataproductie

- [European data protection supervisor \(EDPS\) nieuwsbrief](#):

Strafrecht

- [KESM \(voorheen EKS\) nieuwsbrief Rechtbank Amsterdam \(alleen intern\)](#):

Vreemdelingenrecht

- [EASO \(European asylum support office\)](#):
- [Centrum voor Migratierecht van de Radboud Universiteit Nijmegen](#):

[CJEU Overview of judgments and pending cases](#):

[NEMIS: newsletter on European migration issues](#):

[NEAIS: newsletter on European asylum issues](#):

NL prejudiciële verwijzingen

Dit overzicht staat ook op de Wiki [Prejudiciële procedure bij het Hof van Justitie EU](#).

Instantie	datum	ECLI-nummer	onderwerp	zaak nr.	naam	AG	arrest
Hoge Raad	21.12.18	ECLI:NL:HR:2018:2361	IPR				
Rb.Limburg	21.12.18	ECLI:NL:RBLIM:2018:12159	milieu				
Hoge Raad	14.12.18	ECLI:NL:HR:2018:2309	btw				
Hoge Raad	14.12.18	ECLI:NL:HR:2018:2322 ECLI:NL:HR:2018:2174 (voornemen)	arbeid; detachering; diensten				
Rb Amsterdam	29.11.18	ECLI:NL:RBAMS:2018:8550	consumenten				
Hoge Raad	27.11.18	ECLI:NL:HR:2018:2027	Terugkeer- richtlijn				
Gerechtshof Amsterdam	6.11.18	ECLI:NL:GHAMS:2018:4063 (voornemen)	consumenten				
Hoge Raad	2.11.18	ECLI:NL:HR:2018:2027	Gemeenschaps modelverorden- ing	C-678/18	PG van de HR		
CRvB	20.9.18	ECLI:NL:CRVB:2018:2878	SZ- vrachtwagen- chauffeurs	C-610/18	AFMB		
CBb	18.9.18	ECLI:NL:CBB:2018:500	biociden	C-592/18	Darie BV		
Rb. Amsterdam	27.7.18	ECLI:NL:RBAMS:2018:5389	overlevering				
CBb	17.7.18	ECLI:NL:CBB:2018:341	landbouw; tarieven NVWA	C-477/17	Gosschalk	conclusie 27.9.18	
CBb	3.7.18	ECLI:NL:CBB:2018:308	Gewas- beschermings- middelen	C-445/18	Vaselife		
Hof Den Bosch	21.6.18	ECLI:NL:GHSHE:2018:2685	btw	C-420/18	IO		
CBB	12.6.18	ECLI:NL:CBB:2018:283	gasverordenin- g	C-399/18	Verenigin- g Gasopslag Nederland		
RvS	6-6-2018	ECLI:NL:RVS:2018:1737 ECLI:NL:RVS:2018:1738 ECLI:NL:RVS:2018:1739 persbericht	Schengengrens code	C-381/18			
CBb	5-6-2018	ECLI:NL:CBB:2018:260	subsidie visserij	C-386/18	Coöperati- eve Producent enorganis- atie en Beheers- groep Texel		

Rechtspraak Europa, 2019, nummer 1 (januari)

RvS	9-5-2018	ECLI:NL:RVS:2018:1503	Schengencode	C-341/18	J. e.a.		
Rb. Amsterdam	1-5-2018	ECLI:NL:RBAMS:2018:2835	Overlevering en uitlevering	C-314/18	SF		
Hoge Raad	20-4-2018	ECLI:NL:HR:2018:630	Douane, tariefindeling	C-288/18	X		
RvS	19-4-2018	ECLI:NL:RVS:2018:1307	asiel& migratie	C-269/18 PPU			
CRvB	11-4-2018	ECLI:NL:CRVB:2018:1120	SZ	C-257/18	Güler		
CRvB	11-4-2018	ECLI:NL:CRVB:2018:1121	SZ	C-258/18	Solak		
Rb. Noord-Holland	6-4-2018	ECLI:NL:RBNHO:2018:4729	douane, antidumping	C-251/18	Trace		
Hoge Raad	6-4-2018	ECLI:NL:HR:2018:522	douane, invoerrechten	C-249/18	CEVA Freight		
Rb Den Haag	28-3-2018	ECLI:NL:RBDHA:2018:3455	IE; e-books	C-263/18	Nederlands Uitgevers verbond et Groep Algemene Uitgevers		
Hoge Raad	23-2-2018	ECLI:NL:HR:2018:265	Cif-invoerprijs	C-160/18	X		
Rb. Noord-NL	21-2-2018	ECLI:NL:RBNNE:2018:598	Luchtvaartclaim	C-163/18	Aegean airlines		
CBb	6-2-2018	ECLI:NL:CBB:2018:10	landbouw, slacht	C-98/18	Boer en zonen		
Hoge Raad	2-2-2018	ECLI:NL:HR:2018:126 ECLI:NL:HR:2018:127	SZ, vo.148/71	C-95/18 en C-96/18	van den Berg & Giesen e.a.		
Rb Noord-Nederland	1-2-2018	Uitspraak (nog geen ECLI bekend) (alleen intern)	strafrecht	C-97/18	ET		
RvS	31-1-2018	ECLI:NL:RVS:2018:347	Migratie; privacy en persoonsgegevens	C-70/18	A.		
CRvB	1-12-2017	ECLI:NL:CRVB:2017:4338	SZ				
Rb Den Haag, zittingsplaats Utrecht	30-11-2017	ECLI:NL:RBDHA:2017:14187 ECLI:NL:RBMNL:20175960 (e-archief)	Visumcode	C-680/17	Vethanayagam e.a.		
Rb Den Haag	14-11-2017	ECLI:NL:RBDHA:2017:13124	asiel;	C-635/17	E.	29.11.18 conclusie	
Hoge Raad	10-11-2017	ECLI:NL:HR:2017:2820	antidumping	C-644/17	Eurobolt		
Hoge Raad	27-10-2017	ECLI:NL:HR:2017:2681	SZ; zeevarende	C-631/17	Inspecteur van de		

Rechtspraak Europa, 2019, nummer 1 (januari)

					belastingdienst		
Hof Den Bosch	12-10-2017	ECLI:NL:GHSHE:2017:4323	fiscaal; dividend	C-598/17	A-Fonds		
Raad van State	4-10-2017	ECLI:NL:RVS:2017:2669	asiel; nieuw motief	C-586/17	D. en I		ingetrokken
Rb Amsterdam	28-9-2017	ECLI:NL:RBAMS:2017:7037	overlevering/ uitlevering	C-571/17 PPU	Ardic	19.12.17	
Rb Amsterdam	28-9-2017	ECLI:NL:RBAMS:2017:7038	overlevering/ uitlevering	C-573/17 PPU	Poplawski		
Raad van State	27-9-2017	ECLI:NL:RVS:2017:2571 ECLI:NL:RVS:2017:2572	asiel; internat. bescherming	Gevoegd C-582/17 C-583/17	H. ea.	28.11.18 conclusie	
Gerechtshof Den Haag	22-9-2017	ECLI:NL:GHDHA:2017:2815	milieu; strafrecht; eveo	C-624/17			
Hoge Raad	22-9-2017	ECLI:NL:HR:2017:2431	btw; webcam	C-568/17	Geelen		
Raad van State	20-9-2017	ECLI:NL:RVS:2017:2492	Asiel en migratie; verblijfsrecht door fraude	C-557/17	Y.Z.	conclusie 4.10.18	
Hoge Raad	8-9-2017	ECLI:NL:HR:2017:2269	Insolventie; EEX	C-535/17	NK	conclusie 18.10.2018	
CRvB	4-8-2017	ECLI:NL:CRVB:2017:2914	SZ; ^{vo} 883/2004; schaatsers	C-477/17	Balandin		
Raad van State	4-8-2017	ECLI:NL:RVS:2017:2119	Gezinsherenigingsrichtlijn; inburgerings-examen	C-484/17	K.	geen conclusie	arrest 7.11.18
Gerechtshof Den Haag	4-7-2017	ECLI:NL:GHDHA:2017:1935	Geneesmiddelenrichtlijn	C-423/17	Warner-Lambert Company	conclusie 4.10.18	
Raad van State	21-6-2017	ECLI:NL:RVS:2017:1609	Gezinshereniging; termijn	C-380/17	K en B	conclusie 27.6.18	arrest 7.11.18
Rb Noord-Holland, zittingsplaats Haarlem	15-6-2017	HAA 15/2526 (e-archief)	tariefindeling	C-372/17	Vision research Europe	arrest 13.9.2018	
Rb Rotterdam	8-6-2017	ECLI:NL:RBROT:2017:4362	Karkassen	C-347/17	A ea.		
Raad van State	24-5-2017	ECLI:NL:RVS:2017:1370	kentekenbewijzen	C-326/17	RDW	conclusie 20.9.18	
Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden	23-5-2017	ECLI:NL:GHARL:2017:6697	IE	C-310/17	Levola	conclusie 25.7.18	

Rechtspraak Europa, 2019, nummer 1 (januari)

Rb Amsterdam	18-5-2017	ECLI:NL:RBAMS:2017:3348	EAB; overlevering	C-270/17 PPU	Tupikas	26.7.17	10.8.17
Rb Amsterdam	18-5-2017	ECLI:NL:RBAMS:2017:3355	EAB; overlevering	C-271/17 PPU	Zdziaszek	26.7.17	10.8.17
Raad van State	17-5-2017	ECLI:NL:RVS:2017:1259 ECLI:NL:RVS:2017:1260	Milieu; habitatrichtlijn	C-293/17 C-294/17	Coöperati e ME en Verenigin g Leefmilieu ; Werkgroep p behoud de Peelen	conclusie 25.7.18	
Hoge Raad	12-5-2017	ECLI:NL:HR:2017:849	SZ	C-272/17	Zyla	conclusie 11.7.18	
Rb Rotterdam	11-5-2017	ECLI:NL:RBROT:2017:3625	diensten; Postrichtlijn	C-256/17	Sandd	conclusie 20.6.18	
Raad van State	10-5-2017	ECLI:NL:RVS:2017:1252	asiel & migratie	C-257/17	C en A	conclusie 27.6.18	arrest 7.11.2018
Rb. Den Haag	20-4-2017	ECLI:NL:RBDHA:2017:4032	asiel	C-213/17	X	conclusie 13.6.18	arrest 5.7.18
RvS	19-4-2017	ECLI:NL:RVS:2017:1098	nationaliteit	C-221/17	Tjebbes ea.	conclusie 12.7.18	
RvS	29-3-2017	ECLI:NL:RVS:2017:858 ECLI:NL:RVS:2017:869	asiel	C-175/17 C-180/17	X	24.1.18	26.9.2018 arrest (C-175/17) arrest (C-180/17)
Hoge Raad	3-3-2017	ECLI:NL:HR:2017:346 (ingetrokken) ECLI:NL:HR:2017:342 (deels ingetrokken)	dividendbela sting	C-156/17 C-157/17	Köln- Aktienfon ds Dekka		
Rb Den Haag	26-1-2017	ECLI:NL:RBDHA:2017:873	Asiel	C-47/17	X	22.3.18	13.11.18
Rb Den Haag	26-1-2017	ECLI:NL:RBDHA:2017:872	Asiel	C-48/17	X		13.11.18
CBb	20-12- 2016	ECLI:NL:CBB:2016:440	Landbouw	C-667/16	Nooren	21.2.18	
Hoge Raad	9-12-2016	ECLI:NL:HR:2016:2834	IE	C-644/16	Synthon		

Rechtspraak Europa, 2019, nummer 1 (januari)

Rb Den Haag	26-10-2016	ECLI:NL:RBDHA:2016:12824	Asiel migratie &	C-550/16	A en S	26.10.17	14.4.2018
CRvB	26-10-2016	ECLI:NL:CRVB:2016:4101	SZ	C-551/16	Klein Schiphorst	29.11.17	21.3.18
Hoge Raad	30-9-2016	ECLI:NL:HR:2016:2195	invoerrecht en kippenvlees	C-522/16	X		19.10.17 einduitspraak 29.6.2018
Rb. A'dam	2-9-2016	ECLI:NL:RBAMS:2016:5710	EAB	C-477/16 PPU	Kovalkova S	19.10.16	10.11.2016
Rb A'dam	16-8-2016	ECLI:NL:RBAMS:2016:5206	EAB	C-452/16 PPU	Poltorak	19.10.16	10.11.2016
Rb A'dam	16-8-2016	ECLI:NL:RBAMS:2016:5207	EAB	C-453/16 PPU	Özgelik	19.10.16	10.11.2016
Hoge Raad	12-8-2016	ECLI:NL:HR:2016:1866	btw	C-463/16	Stadion Amsterdam		18.1.2018
Hoge Raad	8-7-2016	ECLI:NL:HR:2016:1351	vennootschapsbelasting	C-398/16	X BV	24.10.17	22.2.2018 einduitspraak 19.10.2018 ECLI:NL:HR:2018:1969
Hoge Raad	8-7-2016	ECLI:NL:HR:2016:1350	vennootschapsbelasting	C-399/16	X NV	24.10.17	22.2.2018 einduitspraak 19.10.2018 ECLI:NL:HR:2018:1968
CBb	4-7-2016	ECLI:NL:CBB:2016:258	landbouw	C-383/16	Vion livestock	29.6.17	19.10.17
Rb Den Haag	9-6-2016	ECLI:RBDHA:2016:6389	asiel migratie &	C-331/16 en C-366/16	K. ea.	14.12.17	2.5.18
Rb Noord-Nederland	18-5-2016	ECLI:NL:RBNNE:2016:4032	luchtvaartclaim	C-302/16	Krijgsman		11.5.17
RvS	18-5-2016	ECLI:NL:RVS:2016:1351	Habitatrichtlijn	C-281/16	Vereniging Hoeksche waards Landschap	15.6.2017	19.10.17
Hof Arnhem-Leeuwarden	19-4-2016	ECLI:NL:GHARL:2016:3097	landbouw	C-227/16	Arts		9.11.2017
Hoge Raad	29-3-2016	ECLI:NL:HR:2016:515	asiel & migratie	C-225/16	Ouhrami	18.5.17	26.7.17

Rechtspraak Europa, 2019, nummer 1 (januari)

Rb Den Haag	9-3-2016	ECLI:NL:RBDHA:2016:2350	IE	C-163/16	Louboutin	22.6.17	
Rb Midden-NL	24-2-2016	ECLI:NL:RBMNE:2016:954	arbeid	C-126/16	FNV Smallsteps	29.3.17	22.6.2017
Hoge Raad	29-1-2016	ECLI:NL:HR:2016:133	douane	C-59/16	The Shirtmakers		11.5.17 Einduitspraak 15.9.2017 ECLI:NL:HR:2017:2331

NL zaken bij het EHRM

Datum	Naam	Communicated case	NL zaak	Onderwerp	EHRM
14.5.2018	A.R.B	statement of facts		Asiel en migratie	
7.5.2018	Cüzdan	statement of facts	RvS 19.12.2007 – Rechtbank Den Haag 26.3.2013		
23.1.2018	Said Good		Raad van State 30.5.2012	Asiel en migratie	
16.1.2018	Haddouachi	-	ECLI:NL:RVS:2009:BH1845	woonvergunning	ECLI:CE:ECHR:2018:0116DEC000496510 (ontvankelijkheidsbeslissing)
16.1.2018	G. e.a.	statement of facts	?	Asiel&migratie	
11.1.2018	Zaloilo	statement of facts	Rechtbank Den Haag, Raad van State	vreemdelingen detentie	
15.12.2017	Soumah e.a.	statement of facts	??? (blijkt niet uit statement of facts) ECLI:NL:RBOVE:2014:6165 (Soumah) – e-archief ECLI:NL:RBROT:2015:7051 (Chaloub) ECLI:NL:RBDHA:2016:10259 (Kadiatou Barry) etc.	asiel; vrouwenbesnijdenis	
5.10. 2017	Cernea	statement of facts	ECLI:NL:GHAMS:2016:1838	detentie; overlevering	
5.10.2017	Voicu	Statement of facts	ECLI:NL:GHAMS:2017:220	detentie; overlevering	
5.10.2017	Orubulescu	Statement of facts	ECLI:NL:GHAMS:2016:4900	detentie; overlevering	
24.11.2017	De Legé	statement of facts	ECLI:NL:HR:2015:1359	belasting; informative	

Rechtspraak Europa, 2019, nummer 1 (januari)

				buitenlandse banken	
22.11.2017	Stichting Landgoed Steenbergen ea	<u>statement of facts</u>	<u>ECLI:NL:RVS:2016:2421</u>	bestuursrecht; bekendmaking vergunningverlening online	